

האוצר

פנינים יקרים
מפרד"ס התורה
על סדר פרשיות השבוע

שופטים

מאוצד שיחותיו ומאמרו
של הרה"ג מו"ר המקובל
רבי בניהו יששכר שמואל שליט"א

כל הזכויות שמורות
למכון "בני יששכר"
שע"י ישיבת המקובלים "נדה שלום" תכב"ץ

ניתן להשיג את הספר בישיבתנו הקדושה

רחוב שילה 6 י-ם

02-6249000

או בחנויות הספרים,

הפצה ראשית

"סגולה"

02-6443300

ניתן לשלוח הארות והערות

למכון "בני יששכר"

באמייל: m6222560@gmail.com

לזכר עולם יהיה צדיק

לעילוי נשמת

מורנו ורבנו

שר התורה ועמוד הוראה

גאון ישראל ותפארתו

הרועה הנאמן פוסק הדור

ראש ממשלת התורה

מרון הראשל"צ הגאון כמוהר"ר

עובדיה יוסף

זצוקלה"ה זיע"א

נפטר ג' בחשוון התשע"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

אשת חיל מי ימצא

לעילוי נשמתה
הטהורה
של מרת אמו
הרבנית הצדקנית
מוצת הרבים

מרת **שולמית רהל**

שמואלי

בת **מזל ע"ה**

נלב"ע ביום ז"ך אלול ה'תשע"ט

ת.ג.צ.ב.ה.

האוצר דברים א-ב

קראתה' הוא אוצר • לתפילה אודות יש ואצילותם א-א
האוצר
למנוח אבותינו • ללוא אבותינו

פנינים יקרים
מפרד"ס התורה
על סדר פרשות השבוע
דברים א

מאגר שיחותיו ומאמרו
של הרב"ג מו"ד המקובל
דני בניהו ושובר שמואל שליט"א

**עכשיו
בחנויות**

הפצה ראשית 'סגולה' 00-33-644-02

הופיע הספר ימי הרחמים

ניתן להשיג בחנות סגולה 00-33-644-02

שיעור שבועי ממורנו ראש הישיבה שליט"א

פרשת שופטים

תשפ"א

הלכות סליחות ו"ג מידות

א. תקנו חכמים שיהיו תוקעים בשופר כל חודש אלול כדי להזכיר את ישראל שיעשו תשובה, ומנהג בני ספרד לתקוע באמירת ו"ג מידות של רחמים[א]...

עינינים והארות

ועוד מעם על שם שנאמר (תהלים פא, ד) "תקעו בחדש שופר", כלומר חודש שלם יש לתקוע בשופר. (מנהגים להר"א מירנא, מטה משה).

ומובא בשו"ת אנרות משה (או"ח ח"ד סי' כא ד"ה וברבר מתי) מתי יתחיל לתקוע בשופר אם מיום א' דר"ח אלול או מיום ב' דר"ח אלול? הנה מנהגנו הוא מיום ב' דר"ח, אבל יש מקומות שנוהגין להתחיל מיום א' דר"ח אלול ובח"א איתא שני המנהגים, ובמג"א (סי' תקפא ס"ק ב) הביא מהלבוש ושל"ה דסברי דצריך להתחיל מיום א' דר"ח אבל הוא דחה קושיתם ומסיק דאין לזנו מהמנהג שלנו שמתחילין מיום שני וכן איתא בסדר דרך החיים שמתחילין מיום שני, ומח"א חזינן שהיו מקומות שמתחילין מיום ראשון, ולכן כשאנו יודע איך מנהגם יש להתחיל מיום שני ואם ידוע להם שבאים ממקום שנהגו להתחיל מיום ראשון דר"ח אין להם לשנות, וכן משמע בסדר הר"י יעב"ץ שמתחילין לתקוע ביום ב' אבל במקום שנהגו להתחיל מיום א' דר"ח הוי מנהגא, הרי שסתמא הוא מיום ב' אבל במקום שידוע שמתחילין מיום א' הוא ג"כ מנהגא שאין להם לשנות.

[א] כתב ראב"ה (ח"ב - מסכת ראש השנה סי' תקמב) מה שנהגו לתקוע מראש חדש אלול בכל יום ויום, הכי תניא בפרקי דרבי אליעזר, רבי יהושע בן קרחה אומר ארבעים יום עמד משה בהר, קורא מקרא ביום, ושונה משנה בלילה, ולאחר ארבעים יום ירד ושבר הלוחות בשבעה עשר בתמוז, ועשה ארבעים יום במחנה, והרגו הלויים את ישראל, והתקין כל שבט ושבט במקומו, באחד באלול אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה (שמות כד, יב) "עלה אלי ההרה" והעבירו שופר בכל המחנה שהרי משה עולה להר שלא יטעו עוד בעבודה זרה, והקדוש ברוך הוא נתעלה באותו שופר שנאמר (תהלים מז, ו) "עלה אלהים בתרועה וגו'", ולכך התקינו חכמים שיהיו תוקעין בראש חדש אלול כל החודש בכל שנה ושנה כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה שנאמר (עמוס ג, ו) "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו וגו'", וכדי לערבב השמן שלא להשמיץ על ישראל.

וכן כדי להזהיר ולזרוז את העם לעשיית תשובה כדברי הנביא עמוס (ג, ו) "אם יתקע בשופר בעיר ועם לא יחרדו". (טור או"ח סי' תקפא, סעי' א).

ב. נוהגים לקום באשמורת לומר סליחות ותיקונים והוא זמן המעולה ביותר...¹

ג. מקומות שנוהגין לומר סליחות קודם הצות לילה הוא מנהג רע ומר, ישתקע ולא יאמר, ואין ראוי להזכיר י"ג מידות אלא בעת רצון, וקרוב הדבר לקיצוץ בנטיעות ח"ו, אמנם בודאי שאפשר לומר הסליחות מחצות לילה ואילך...²

עיונים והארות

מנהג זה לומר סליחות בתחילת הלילה ועליהם נאמר (מלכים א יד, ט) "ואתי השלכת אחרי גוך", ומנהג שם כמה טעמים לבטל מנהג זה. ועיין למור"ר מופת הדור זצ"ל בשו"ת יחזה דעת (חלק ו סי' ז) על אותם קהילות שונות בחו"ל שנהגו לומר סליחות אחר תפילת ערבית קודם שיר המעלות וכו', והיו אומרים ויעבור וכו' וכבר התבטל מנהג זה ולא ראינוהו במקומותינו.

והביא את דברי רבנו האר"י בשער הכוונות (דרוש א של ערבית דף נב ע"ד), שאסור לומר י"ג מדות בלילה. והגאון המקובל רבי משה זכות בתשובה (סי' ל) האריך להסביר הדברים בטוב טעם ודעת על פי הקבלה, משום שחצי הלילה הראשון הוא זמן תגבורת הדינים, מדבר באופל יהלוך, ובהזכרת י"ג מדות בלילה אנו נראים כבאים להתגרות בהם וכמבקשים למנוע פעולתם ומעוררים קנאת כוחות הדינים נגדינו. ונמצינו משיגים מטרה הפוכה. וכל מי שיש לו מושג בתורת הח"ן, יודע ומבין שהנהוג כן בשעות הלילה הוא קרוב להיות מקצין בנטיעות, ורק באשמורת הבוקר מחצות הלילה ואילך אומרים סליחות זי"ג מדות. ע"ש. וכן כתב מרן החיד"א בברכי יוסף (סי' תקפ"א ס"ק ב), ובקשר גודל (סי' יט אות יא). וכן כתב בשלמי צבור (דף קמ"ט), ובכף החיים פלאגי (סי' טז אות יג), ועוד אחרונים. וכל זה דלא כאגרות משה (או"ח ח"ב סי' קה) שכתב שאם א"א לציבור לומר סליחות אחר הצות יש להתיר להם בהוראת שעה לומר קודם הצות.

[ב] ובשעה"כ (דף צ ע"א) כתב ענין הסליחות של בני ספרד באשמורת הבוקר לילי חודש אלול עד יוה"כ"פ, העיד לי מהר"י סאניש ז"ל שהוא ראה להארז"ל שהיה אומר מלה במלה עם הציבור. כתב בכ"ן איש חיל להר"ח הטוב (ח"ב דרוש א') וז"ל: צריך שיקדים לקום באשמורת שאז מנדד שינה מעיניו בעת שהוא טוב לשינה ועל ידי זה מצער גופו וכו' ומראה רחמנות על נפשו שמינפה בעוונות, ובדין הוא שגם הקב"ה ירחם עליו בר"ה ועשיית ויקבל תשובתו אף אם אינו ראוי לזה לפי שורת הדין.

ועיין למור"ר מופת הדור שכתב בספר חזון עובדיה (ימים נוראים הלכות סליחות הלכה ה) טוב שהחזן שאומר הסליחות יתעטף בציצית, על פי המובא בנמרא (ראש השנה יז): "מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח ציבור, והראה לו למשה סדר תפילה. אמר לו: כל זמן שישאל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה (יג' מדות של רחמים) ואני מוחל להם" ואמר רב יהודה ברית כרותה לי"ג מדות שאינן חזרות ריקם.

ועיין בשו"ת תורה לשמה (סי' מט) שכתב דסדר הסליחות תיקנום אנשי כנסת הגדולה ודור הכא אחריהם עיין עליו שם. גם נוסח "אל מלך יושב על כסא רחמים" וגו' שתיקנוהו בהקדמה והכנה לאמירת הי"ג מידות של רחמים נתקן על ידי אנשי כנסת הגדולה כמו שכתב בסידור אהלי יעקב.

[ג] הרמ"ז ז"ל. ועיין בספר ראש אשמורות להרב משה ניגרין (שאלוניקי שנת שכח) אשר יצא על

ד. באמרו הסליחות באשמורת הבוקר, יברך בתחילה ברכות השחר ואח"כ יאמר תיקון הצות ואח"כ סליחותו...

ה. האומרים סליחות בחצות לילה יתנו לבם לומר ק"ש על המטה קודם הצות, כי עיקר התיקון של ק"ש לאומרו קודם הצות, כמבואר בדברי רבנו האריז"ל, ובכל זאת אם לא אמרה קודם הצות יאמרנה קודם שישן.

ו. בחודש אלול ועשיית שאומרים בהם הסליחות ואומרים וידוי בתוך הסליחות, לא יאמרו וידוי קודם תיקון הצותו... וזה דווקא לאומרים תיקון הצות סמוך לסליחות, כדי שלא יהא ככלב שב על קיאוו...¹⁰¹

ז. אם אין פנאי לומר גם תיקון הצות וגם סליחות וצריך לבטל אחד מהם, טוב שיאמר תיקון הצות שהוא עיקר גדול יותר ויותר מהסליחותו...¹⁰²

ח. עיקר אמירת הסליחות צריכה להיות בכוונה ובנחת ובמיתון ובהכנעה יתירה, ובפרט הי"ג מדות, וכמו שכתוב (משלי יח, כג), תחנונים ידבר רש, ויש לו להבין מה שמוציא מפיו, בלב נשבר ונדכה. ולכן הנוהגים לומר עננו אבינו עננו, ועשה למען שמך, במהירות רבה ובחפזה, לא יפה עושים, וצריך לבטל מנהגם ולאומרם במיתון...¹⁰³

עיונים והארות

בם אש ה' אבל אם הצעקה באה בהכנעה, וביראת ה', ובבכיה, ומתוך כאבו וצערו צועק על מעשיו, עליו נאמר צעקו וה' שמע ומכל צרתם הצילים. וכדאיתא ב"ה (מז: א"ר יצחק ארבעה דברים מקרעין גזר דינו של אדם, צדקה, צעקה, שינוי השם ושינוי מעשה. צדקה, שנאמר צדקה תציל ממות. צעקה, שנאמר ויצעקו אל ה' בצר להם וממצוקותיהם יוציאם וכו'. וכ"כ הרמב"ם (פ"ב מהל' תשובה ה"ג), מדרכי התשובה, להיות השב בתשובה צועק תמיד לפני השי"ת בבכיה ובתחנונים, ועושה צדקה כפי כחו וכו'. ובזוה"ק (שמות דף כ. ב.) הפליגו במעלת צעקה זו שנקראת צלותא שלימתא ולא הדרא ריקניא ועל ידה נוהל עוה"ז ועוה"ב. והובא בכף החיים פלאגי (סי' יא אות כב).

עוד כתב הרב (שם הלכה יח) וז"ל: החי יתן אל לבו בעת אמירת הודויו והסליחות, לפשפש

[ד] מורה באצבע (אות רמד). ובאחרונים.

[ה] בא"ח (וישלח אות י).

[ו] כה"ח (סי' א ס"ק כג).

[ז] ברכ"י (סי' תקפא אות ג), שהקם באשמורת ומצא את הצבור שהתחילו בסליחות, ואין לו פנאי לומר תיקון הצות וסליחות, ועליו לבטל אחד מהם, הנכון שיאמר תיקון הצות, שהוא עיקר גדול יותר ויותר מן הסליחות. מהר"ם זכות בכת"י. עכ"ל. וכ"כ הגר"ח פלאגי בספר רוח חיים (סי' א ס"ק כא). ובספר כף החיים (סי' ג אות לג).

[ח] מו"ר מופת הדור בחזון עובדיה (ימים נוראים הלכות סליחות הלכה יג). וכתב שם במקורות וז"ל: מרן החיד"א בספר עבודת הקודש במורה באצבע (אות רמד). ובתיקוני הזהר (תיקון ע) איתא, ומאן דמשתמע קליה בצעקה בלא דחילו ורחימו, עליה כתיב וישמע ה' ויחר אפו ותבער

ט. יש לעורר לומר מילות הפיוטים כתיקונם ולא לשנות המשמעות במלעיל למלרע או להיפך. ואף אם בפיוטים יש משנים מחמת הניגון, מ"מ בהזכרת שם שמים יזהר מאד לאמרו כתיקונו מלרע דוקא, ולא יעשנו כשיר, דצריך לירא ולהודעו בשמזכיר שמו יתברך וכו'.

י. המנהג פשוט לומר בסליחות המש פעמים י"ג מדות (א) אחר שבט יהודה בדוחק ובצער קודם תחינת "רחמנא". (ב) אחר תחינת רחמנא. (ג) אחר אנשי אמונה אבדו. (ד) אחר תמהנו מרעות. (ה) בסוף הסליחות אחר זכרון לפניך בשחק שבסוף הפיוט "אם אפס". וכן מנהג ישיבתנו הקדושה וכו'.

יא. צריך לומר זי"ג מידות בכוונה גדולה, באימה, וביראה, ברתת, ובויע. בכונת הלב ובנחת ובמתון, כי רבו סודותיהן והדברים עומדים ברומו של עולם וכו'.

עינים והארות

אחר שבט יהודה בדוחק ובצער קודם תחת "רחמנא". (ב) אחר תחינת רחמנא. (ג) אחר אנשי אמונה אבדו. (ד) אחר תמהנו מרעות. (ה) בסוף הסליחות. אחר זכרון לפניך בשחק שבסוף הפיוט "אם אפס". וכן הוא בסליחות שנדפסו במחזורים של ראש השנה. ע"כ. וכ"כ החסיד ר' אליהו מני זצ"ל בשו"ת תנא דבי אליהו (במנהגים עמוד תי), שאף שבק"ק "בית אל" אין אומרים זי"ג מדות שאחרי הפיוט "אם אפס", הנה לא נודע מעמם, ולכן אין לשנות ממנהג העולם שאומרים זי"ג מדות בסליחות אחר "אם אפס". וכן המנהג בישיבתנו הקדושה ק"ק חסידים "גהר שלום" מזמ"ר מו"ר מו"ר המקובל האלקי כמוה"ר מרדכי שרעבי זצוק"ל לומר ה' פעמים ויעבור. [יא] כמו שנאמר במשה רבנו ע"ה וימהר משה ויקוד ארצה וישתחו, וביאר רבנו האריז"ל בשער הליקוטים (כי תשא פרק לד) שקד ונשתחוה מאימת הקב"ה ושכינתו ופחדו, ולמד לדורות דברים אלו, לאומרם באימה וביראה ובפחד וחלהלה. וכ"פ מו"ר החיד"א (במורה אצבע סי' ג) בעניית זי"ג מדות יזהר לאומרם בהוגן בכונה שלימה כי רבו סודותיהן והדברים עומדים ברומו של עולם.

במעשיו ולחזור בתשובה שלמה, ולהוסיף מצות ומעשים טובים, בהתקרבו ליום הדין שאז שוקלים זכויותיו ועונותיו של כל אדם.

[ט] נר ציון (דף עד הלכה יד).

[י] הנה אע"פ שלפי מנהגי ק"ק בית אל (המקובלים) אומרים ארבעה פעמים ואחד קודם רחמנא אדכר לך, ואחד אחר רחמנא, ואחד אחר אנשי אמונה, ואחד אחר תמהנו כנגד ד' אותיות הוי"ה ב"ה וכן הוא בסידור רב שר שלום שרעבי זצ"ל. וכן בסידור היר"א ועוד. וכ"כ בספר כתר שם טוב גאנין (ח"ו דף 14) וז"ל, טעם למנהג ק"ק בית אל שאומרים זי"ג מידות ארבעה ולא חמשה, משום שכן שם אותיות הוי"ה. ובסידור הכוונות שבידי בכתב יד מר זקני הוא איש האלהים רב שר שלום שרעבי ז"ל הם ארבע. ועיין בדב"ש למהר"א עפנין (ח"ט דף קיז) שסיכם שאין לומר יותר מארבע ויעבור כי כן המנהג, וכ"כ הכה"ח (סי' תקפא ס"ק כה). מ"מ לפי הפשטנים אומרים חמשה פעמים "ויעבור" במהלך הסליחות, כנגד חמשה חומשי תורה. וכ"פ מו"ר מופת הדור בחזון עובדיה (ימים נוראים הלכות זי"ג מדות הלכה ד) וז"ל: המנהג פשוט לומר בסליחות המש פעמים זי"ג מדות, (א)

יב. מנין זי"ג מידות ע"פ הסוד הוא: א. אל. ב. רחום. ג. חנון. ד. ארך. ה. אפים. ו. ורב חסד. ז. ואמת. ח. נוצר חסד. ט. לאלפים. י. נושא עוון. יא. ופשע. יב. וחטאה. יג. ונקהיבו... וטוב שימנה הי"ג מדות באצבעותיו, כדרך שמונה י"א סמני הקטורת, והוא מנהג יפה ונכון יגו...

יג. יאמר ויעבור וי"ג מידות, ונוהגים לכפוף הראש מעט ב"ויעבור ה' על פניו", ובתיבת ויקרא' מגביהין ראשן, ובתיבות ה' ה' שוחין מעטויד...

יד. השליח ציבור יאמר בקול רם תיבות "ויעבור ה' על פניו ויקרא", והציבור יאמרו עמו בלחש. ואח"כ יאמרו כולם בקול רם "ה' ה' אל רחום וחנון" עד "ונקה". וכאשר יאמר ויקרא בשם ה', יפסיק בין תיבת בשם, לתיבת ה'. ויזהר להטעים הפסק אשר בין ה' ה', כי סודו גדול מאד וטו...

עיונים והארות

אל רחום וחנון, וטוב שירים קולו, ובתנאי שלא ילעינו הבריות, כ"כ בחסד לאלפים. ושאלתי לידידינו הרה"ג מהר"א מני נר"ו להודיעני מנהג קהל חסידים בבית אל יכב"ץ בעה"ק ת"ו, וכתב לי המנהג פשוט ששוחין מעט בתיבת ויעבור ה' על פניו, ובתיבת ויקרא מגביהין ראשם, וגם בתיבת ה' ה' שוחין מעט, ועיין שיורי ברכה (סי' קלח) ושלמי ציבור (דף קמט), וכפי הסוד לא נמצא טעם לזה בהדיא, אמנם הלומד הכונות בדקדוק ורוצה לעשות סמך למנהג יוכל בנקל. ואני קבלתי, שבתיבת ה' ה' להגביה רגליו, ולא מצאתי לזה גלוי בספרי הפוסקים, ואעפ"כ אני נוהג כן, שאם לא יועיל לא יזיק. עכ"ד נר"ו.

ובברכ"י (שיורי ברכה סי' קלא ס"ק ו) כתב, בשם מהר"ם ממודינא שכתב בשם מהר"י קולון (בליקומים כתב יד), וכ"ה בשלמי ציבור (דף קמט). דאף על גב דזוקף בשם, שאני הכא דאחר זי"ג מדות כתיב וימהר משה ויקוד, ומיהו אין לכרוע אלא ישוח מעט ע"כ.

[10] בא"ח (שם אות יא) יזהר להטעים הפסק אשר בין ה' ה' כי סודו גדול, ומי שאינו מטעים אותו עונשו גדול וכנז' בחס"ל ע"ש, ועיין

ובברכ"י (סי' תקפא) הוסיף דאסור להזכיר זי"ג מדות שלא בכוונה.

[יב] שעה"כ (דף מג ע"ד).

ועי' בתוס' (ר"ה יז: בד"ה שלש עשרה) שהביא דדעת ר"ת למנות ב' שמות הוי"ה הראשונים מי"ג המידות, ודעת רבנו ניסים גאון למנות רק שם הוי"ה השני, ולפ"ז מונה נוצר חסד לאלפים בתרי. אמנם כתב על זה מרן החיד"א (בהגהת ברית עולם על ספר חסידים סי' מ) דאחרי שהתוס' חתרו למצוא מניינם ונחלקו בזה, א"כ בהגלות נגלות הכרעת רבנו האריז"ל ע"פ הוזה"ק, נפשט הספק ואולינן כוותיה.

[יג] בא"ח (שם אות ד). אמנם לדעת מו"ר מופת הדור (הליכות עולם ה"א פ"ו) כי תשא הלכה נ ובחזון עובדיה ימים נוראים הלכות זי"ג מידות הלכה ז), כיון שיש מחלוקת בין הפוסקים והמקובלים במנין הי"ג מדות, ומאיוז תיבה מתחיל מניינו ומה הוא סדרן, לכן אין למנותם באצבעות אלא יאמרו בסתם, מכיון שאין בידינו להכריע בדבר, וקמי שמיא גליא סדרן.

[יד] בא"ח (פ"ו כי תשא אות י') בשעה שאומר "ויעבור" ישחה מעט, ויזקוף בשם כשאומר ה' ה'

מז. אין אומרים זי"ג מידות אלא בעשרה, ואם התחיל ויעבור עם הציבור והם ממהרים, או שהוא קורא לאט יכול להמשיך ולומר הזי"ג מידות לבדו. אולם אם התחיל אל מלך עם הציבור, ולפני שהגיע לזי"ג מידות הציבור סימו לאומרו, יאמר זי"ג מידות בטעמים או בהרהור וכו'...

מז. צריך להרים קולו באמירת זי"ג מידות, וכדאיתא בפרקי דר"א התחיל משה צועק בקול גדול ואמר, ה' ה' אל רחום וחנון וכו'...

יז. מה שאמרו דעדיף להתוודות בלחש, היינו ליחיד, אבל הש"ץ המתודה בנוסח הקבוע לרבים צריך להשמיע לרבים, ואם מתודה בלחש גוערין בו וכו'...

יח. סדר הזכרת הצדיקים בסליחות ע"ד הסוד הוא, אברהם יצחק יעקב, משה אהרן יוסף דוד פנחס ושלמה וכו'...

עינינים והארות

יוסף (סי' פב) וז"ל: תשובה. ז"ל מהר"ח ידידינו נר"ו, דע כי מה שכתוב בספר תיקון תפלה שצריך לומר למען יוסף דוד ושלמה, הוא כפי מה שנמצא כתוב בסדור הסליחות של הרש"ש ז"ל, והנה שם הן ברחמנא אדכר לן, והן בעשה למען אברהם וכו', סדר הכוונות כך, אברהם (חסד), יצחק (גבורה), יעקב (ת"ת), משה (נצח), אהרון (הוד), יוסף (יסוד), דוד (מל'), פנחס (יסוד דנוקבא), שלמה (יסוד דאימא), אך בעשה למען אברהם יצחק ויעקב וכו', שם לא סדר כוונות בשמות הצדיקים הנז' כלל. ושם כתוב עשה למען יוסף דוד ושלמה לא נזכר פינחס, ולכן בספר תיקון תפלה לא נזכר פינחס כמ"ש שם. ובספר בוקר לאברהם (לאחד חכם אחרון משנת תקכ"ד), עשה למען אברהם יצחק ויעקב (חג"ת), עשה למען משה ואהרון (נצח והוד), עשה למען יוסף דוד (יסוד ומל'), עשה למען פנחס (יסוד דנוקבא), שלמה (יסוד דאימא), הרי החכם הנז' כתב מדעתו בזה כוונות הנז', וגם הזכיר פינחס וחברו עם שלמה. אך באמת אין לסמוך על דבריו. ועיקר הוא כפי סדור הרש"ש ז"ל, ששם לא הזכיר כוונות בזכירת שמות הצדיקים בעשה למען אברהם וכו'. וגם לא הזכיר פינחס,

בשעה"כ, גם עיין בספר הלכות הנדפס בעה"ק ירושלים תוב"ב (בפרשת כי תשא) מה שהאריך בסוד הנז' וסוד הפסק, ע"ש.

[10] כ"פ מו"ר הראש"ל"צ כה"ר מרדכי אליהו זיע"א וכ"כ בסידור קול אליהו (עמוד קנח). וכ"פ מו"ר מופת הדור כתב בהלכות עולם (ח"א פ"י כי תשא הלכה ב) שאם הציבור ממהרים והוא קורא לאט והוא באמצע זי"ג מידות והציבור גמר יאמר ההמשך בטעמים כקורא בתורה. ועי' במה שכתב מורנו הגאון הגדול חכם בן ציון בספרו אול"צ (ח"ב פרק ט תשובה א בהערה) שאם אומר יחיד בטעמים יגיד עד סוף הפסוק ונקח לא ינקח עד על רבעים, כדי שיראה דרך קריאה וכן כדי שלא לומר חצי פסוק וכ"כ בכה"ח (סי' קלא ס"ק בנ) ע"ש.

[11] פרקי דרבי אליעזר (סוף פרק מז).

[12] כה"ח (סי' תרז ס"ק מז) בשם הרמ"ע מפאנו. [13] בן מובא בסידורי הרש"ש זיע"א וכן הוא בסידור היר"א (ח"ב דף סז) עשה למען יוסף דוד פנחס ושלמה, וכ"כ הגאון היד"א בברכ"י (סי' תקפא אות ג), מועד לכל חי (סי' א אות לד). אמנם מורנו ורבנו מרן הבא"ח כתב שבסידורי הרש"ש לא נזכר פנחס, ודבריו הובאו בספר הוד

יז. בסליחות יש י"ב אלפא ביתא כנגד י"ב פרצופים שבאצילות כנודע וכו'..

כ. ידקדקו לחזור אחר ש"ץ היותר הגון שיתפלל סליחות וכו'..

כא. מנהג הסידים ק"ק בית אל תכב"ץ שאומרים "שיר המעלות ממעמקים" קודם קדיש תתקבל ואין אומרים קדיש אחריו וכו'..

עיונים והארות

פנחס, וכן שמענו מהחכמים בירושלים שאומרים ומוזכרים יוסף דוד ופנחס, וכן מנהגינו בק"ק חסידים "נהר שלום" תכב"ץ. ועיין בספר רב פעלים (ח"ג סי' מא) ששם כתב הרי"ח הטוב להזכיר פנחס, ועיין עוד מועד לכל חי (סי' א אות לד).

[כ] פע"ח (דף קכח ע"ב). ועי"ע בספר תורה לשמה (סי' תקכג) דבסליחות יש י"ב אלפא ביתא כנגד י"ב בחינות עליונות שבאצילות כנודע, שהם עתיק, נוק' דעתיק, א"א, נוק' דא"א, אבא, אמא, יש"ס, תבונה, ז"א, נוק', יעקב, רחל, וזה סדרן: א. רחמנא אדכר לן. ב. אנשי אמונה. ג. תמהנו מרעות. ד. או"א אל תעש. ה. וידוי ע"ס אשמנו בגדנו. ו. אשמנו מכל עם. ז. אלהינו שבשמים. ח. עננו אבינו. ט. אדון הסליחות. י. עשה למען אמתך. יא. לדוד אליך ה' דנפילת אפים. יב. אליך ה' נשאתי עיני. ועל כן אין לדלג שום אחד מן האלפא ביתא שבסליחות, דמגרעות נתן, וראוי שיאמרום כפי סדרן.

[כא] כ"כ הרמ"א (שם סעי' א) וז"ל: וידקדקו לחזור אחר שליח צבור היותר הגון והיותר גדול בתורה ומעשים שאפשר למצוא, שיתפלל סליחות וימים גוראים. וכ"כ הלבוש (סי' תקפא) ובהיי אדם (הלכות ראש השנה כלל קלח הלכה ד) ובכנסת הגדולה (בהגהות המור או"ח סי' תקפא אות ד).

[כב] מנהג ק"ק בית יעקב חברון שו"ת תני דבי אליהו (ס"ק סו)

אלא את יוסף בלבד שחברו עם דוד ושלמה. ועוד בלאו הכי יש להקשות על החכם הנז' שכתב בסדר רחמנא ושאר מקומות את פינחס קודם דוד, וזה תימא, כי רבנו הרש"ש ז"ל סדר פינחס אחר דוד, ומעמו ונימוקו עמו, שכן הוא באמת, דדוד הוא מלכות, ופינחס הוא בחינת יסוד המלכות. וכן מפורש יוצא מרבנו האר"י ז"ל שפינחס הוא לתתא מדוד. ודבר זה הוא מוכרח כאשר כתבתי בס"ד במקום אחר.

גם יש להקשות מדידיה אדידיה, כי הכא בסדר עשה למען וכו', נקט פינחס אחר דוד, ובמקומות הנז' נקט פינחס קודם, על כן נראה דאין לסמוך כי אם על פי סידור הרש"ש ז"ל. והנה בספר חמדת ימים, אשר הרב הנז' הולך אחריו, גם כן לא סדר כוונות במקום זה בשמות הצדיקים הנז', וכתב שם (דף קטו ע"א) וז"ל, בנוסח עשה למען אברהם וכו', אין להוסיף על אלה כמ"ש למען משה ואהרן ושמואל ולמען י"ב שבטי נחלתיך, כי בכוונה הזכירו אלה בלבד, ולא הזכירו יוסף ופינחס, וכל המוסיף גורע עכ"ל. הנה תמצא שבספר חמ"י ערער על אמירת יוסף, ואפשר כי לכן בסדרים הנדפסים לא הזכירו יוסף ופינחס, כי הלכו אחריו בזה שכן דרכם על הרוב. אך אנחנו אצלינו עיקר מה שכתוב בסדר הסליחות של רבנו הרש"ש ז"ל, ושם כתוב למען יוסף דוד ושלמה ולא הזכיר פינחס. ובודאי שיש טעם בדבר, ונראה לימור טעם בזה, אך אין להאריך בו פה עכ"ל.

ופלא הוא שבכל סדורי הרש"ש לפנינו מופיע

מאמרי הזוהר בפרשה

ח"ג דף עד"ר ע"ב

(דברים ט"ז) **שׁוֹפְטִים וְשׁוֹטְרִים תִּתֵּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ נוֹתֵן לָךְ וְגו'.** בְּפָקוּדָא דָּא, מִנֵּי שׁוֹפְטִים

וְשׁוֹטְרִים במצוה זו מצוה אותנו הקב"ה, למנות שופטים ושוטרים, והגם שהמשפט לאלהים הוא, מרב אהבתו לעם ישראל, נתן את הדין בידם, ועם כל זה גם הקב"ה יושב בדין עמם. **וְעוֹד** ועוד כתוב (תהלים עה) **כִּי אֱלֹהִים שׁוֹפֵט כִּי י' (מ', מַנִּיחַ) יו"ד דְּחֹשֶׁבַּנִּיהַ כ'** כי אלהים שופט, שם אלהי"ם שהוא שם של דין הוא יושב ושופט עם הדיינים, כמ"ש "אלהים נצב בעדת אל". ומפרש לפי סודן של דברים, כ"י ר"ת כ' י' יו"ד פשוטה היא בחכמה כנודע, וגם יש בה יו"ד מלאה שמספרה כ' שרומז לכתר וזה שאמר יו"ד שחשבונה גימ' כ' שהיא כתר, כי יו"ד מספרו עשרי"ם גימ' כתר, **בְּתָר אַחֲרֵי זֶה הָכָא, כִּי אֱלֹהִים שׁוֹפֵט, זֶה יִשְׁפִּיל ה"א ה"א וְזֶה יָרִים דָּא ו' ו' מ"ש"כ** כאן מילת כי כתוב אלהים שופט שהיא הבינה בכחם של כתר וחכמה פי' ז"ה גימ' י"ב כמספר ב' ההי"ן מלאים באלפי"ן שהם ב' בתי דינים ה"א ראשונה בבינה וד"א אחרונה במלכות, וג"כ תרי"ן ווי"ן גימ' י"ב ששתי ווי"ן אלו הם ב' עדים והם בת"ת וביסוד.

פָּקוּדָא בְּתָר דָּא מצוה אחר זו של מינוי שופטים, יש מצוה לדון את המחוייבים בד' מיתות בי"ד ממטה למעלה, לשיטת רשב"י ששריפה חמורה יותר מסקילה וז"ש, **לָדוֹן בְּסִיף. לָדוֹן בְּחַנֵּק. לָדוֹן בְּדִין סְקִילָה. לָדוֹן בְּדִין שְׂרִיפָה. לָדוֹן בְּסִיף לְמָאן, לְסַמָּא** ושואל למי, ומשיב לס"מ, שצריך להשתדל במצוות ומעשים טובים לבטל כח היצה"ר שהוא הס"מ, וגם בפועל אם אדם הגביר עליו את כח היצה"ר עד שח"ו צריך הריגה בסיף, עתה בהיותו נהרג בסיף נתכפר עוונו וכח הס"מ שבו נחתך ונתבטל. **הָדָא הוּא דְּכִתְיָב** וזה מש"כ, (ישעיה לד) **כִּי רִוְתָהּ**

בְּשָׁמַיִם חֲרָבִי הִנֵּה עַל אָדוֹם תֵּרֵד כלומר תחילה תהיה חרבי רוח ושבעה בעולמות העליונים מדם שרו של אדום שהוא הס"מ, ואח"כ הנה על אדום תרד, דהיינו על עמו כאן למטה.

חֲרָב דְּקוֹדֶשָׁא בְּרִידָה הוּא, י' רִישָׁא דְּחֲרָבָא. ו' גּוֹפָא דְּחֲרָבָא. והנה חרב של הקב"ה רמוז בה שם הוי"ה ב"ה דהיינו בעשר ספירות

דז"א כי אין הדין נגמר אלא בהשתתפות כל עשר ספירות. וא"כ אות י' היא ראש החרב שהיא כתר קוץ היו"ד, וחכמה אות היו"ד עצמה שהיא הראש דחרב, אות ו' היא הו"ק חג"ת נה"י דז"א, והיא גוף החרב שהם עיקר הפועלים דין ורחמים ה"א ה"א, תְּרִין פִּיפּוּת דִּילָהּ ב' ההי"ן הם ב' פיות של החרב המרמזים על פ"ה של המלכות שהיא גזרת גזר דין בכח הפה של הבינה שהיא ה' ראשונה והיא הפה העליון שמינה דינין מתערין, ועליהם נאמר. **צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדּוּף, חֲתָכִין תִּרְיִן דִּינִין, דִּינָא מְפִי בֵּית דִּין דְּלַעֲלָא, וְדִינָא מְפִי בֵּית דִּין דְּלַתְתָּא** כי הם חותכים שני בתי דינים, דין מפי בית דין של מעלה שהיא הבינה, ודין מפי בית דין של מטה שהיא המלכות. **וּמְהֵבָא אֶשְׁתַּמוּדַע** ומכאן תדע שיש דין על כל דבר אפי' קטן שבקטנים כמו שאמרו רבותינו בחולין דף ז', **אֵין אָדָם נוֹקֵף אֶעֱבָעוּ מְלֻמְטָה** בי"ד של המלכות **עַד שְׁנַתֵּן לוֹ רְשׁוּת מְלֻמְעָלָה** בי"ד של עולם הבינה.

נְרַתְקָא דְּחֲרָבָא אֲדָנִי [א] הנרתיק של החרב הוא שם אדנ"י כלומר כאשר שם הוי"ה ב"ה שהוא החרב מתלבש בתוך שם אדנו"ת שהוא הנרתיק בסוד היחוד. **תַּמָּן אֶשְׁתַּבַּח דִּינָא** שם ע"י היחוד נשקט ונתבטל הדין. **בְּקָרִיאַת שְׁמַע,**

בסוד עשר מכות של מצרים. והנה ידוע שתורה שבכתב הוא בחינת שם הוי"ה, ותורה שבעל-פה בחינת שם אדנ"י. והנה אם נביט ברמ"ח איברי האדם, נמצא בהם שלשה איברים שהם כלי

[א] יובן בס"ד לרמוז, הנה בחינת אותיות הוי"ה יקראו "שופטים", כי הם בחינת משפט. ואותיות אדנ"י יקראו "שוטרים" כי הדין נעשה ע"י, בחינת שם אדנ"י. והיא המכה את האויב, וכנ"ל

עינים והארות

השי"ת להם שערים כדי שיפתחם בזמן המוכשר לפתוח ויסתמם בזמן הראוי לסתום.

והנה, שלשה אלה שהם כלי שרת לתורה, רמוזים באות אל"ף המורה על התורה ועל תלמוד, מלשון [איוב לג, לג] "אאלפך חכמה". והוא, כי הנה שערים אלו צריך להם מפתח, והמפתח שלהם הוא הלב שבו תלוי השכל וההבנה — "לב מבין" [ברכות סא ע"א] דהיינו, אם האדם רואה בעיניו בתורה ושומע באוזניו ואין לו לב מבין להבין מה שראה ומה ששמע, איך יוכל להוציאם מפיו ולדבר בהם. ועל כן לשלשה אלה צריך להם הצטרפות הלב, שהוא המבין בדברים. והנה, תורה שבעל"פה נרמזו כלי שרת שלה באות אל"ף, ר"ת אוון לב פה, רוצה לומר תשמע באונך ותבין בלבך מה שאתה שומע ואח"ך תוציא הדברים בפיו. וכן תורה שבכתב נרמזו כלי שרת שלה באל"ף, כי האל"ף תחלף בעי"ן באחה"ע, וכן דבי רבי אליעזר קורין לעיינין אלפין, וכנזכר בגמרא [ברכות לב ע"א]. ונמצא אל"ף במילואו הוא אותיות על"ף, ר"ת עין לב פה, שתראה בעיניך ותבין בלבך מה שאתה רואה ואח"ך תוציאם בפיו ללמוד.

איך שיהיה, מצינו ששלשה שערים הם מקום דירת התורה שבכתב ובעל"פה. והנה הקראים שאינם מאמינים כי אם בתורה שבכתב, אין פותחים לתורה כי אם שני שערים, של העין ושל הפה ולא לאוזן, כי אצלם הקבלה אינה. אך הבל יפצה פיהם, כי הקבלה אמת וצריך לפתוח שער האוזן ג"כ, ובוה פירש הרב "מקור ברוך" [משלי כו, יב] "ראית איש חכם בעיניו". ובוה פירש [משלי כ, יב] "אוזן שומעת ועין רואה, ה' עשה גם שניהם". ע"ש.

ונמצא שצריך לפתוח כל השערים לתורה, ואין לך שערים כי אם בשלשה מקומות הנזכרים.

שרת לתורה, והוא: העין — כלי שרת של תורה שבכתב, כי דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם על"פה, וצריך שיראה בעיניו הספר. והאוזן — היא כלי שרת לתורה שבעל"פה כי דברים שבעל"פה אי אתה רשאי לאומרם בכתב, וצריך שישמע באוזניו. ורק עתה משום "עת לעשות לה'" התירו ללמדם מתוך ספר, ועכ"פ הלומדם בעל"פה יותר משובח. והפה — הוא כלי שרת לתורה שבכתב ותורה שבעל"פה, כי בין זה ובין זה צריך ללמדם ולהוציאם בפה, וכמ"ש [משלי ד, כב] "כי חיים למוציאיםם" — למוציאיםם בפה ועירובין נד ע"ב]. והוא תלמידא דהוה (מנגמם) [קא גרים בלחישא], בטשא ביה ברוריה [שם נג סע"א] ונמצא ששלשה איברים הנו' הם כלי שרת של התורה, שהתורה תשתמש בהם.

והנה, הגם שיש באדם כמה נקבים, לא מצינו שהקב"ה ברא שערים לשום אבר שיש בו נקב כי אם לשלשה איברים הנו' שברא להם שערים, שפעם יסגרו פעם יפתחו, כי העין יש לה שני עפעפים, אחד למעלה ואחד למטה והם שערים לה. וכן האוזן, בא לה שער לפתוח ולסתום, והיא האליה. וכן הפה, באו לו שערים לפתוח ולסתום, והם השפתים. וחזן מזה לא תמצא שום שער באברי האדם, כי הגם שהחוטם יש בו נקבים לא ברא להם שער לפתוח ולסתום. והיינו כי שלשה איברים הנו' אם יסתמו תמיד רע לאדם, כי הם כלי שרת של התורה, (ואיך) [ואם] יסתמו תורה מה תהא עליה, ואם יפתחו תמיד ג"כ רע לאדם מפני שאדם יודמן ענייני איסור צריך לסתום העין שלא יסתכל בהם, ואם יודמן דברי חשק ודברי נבלות ואיסור צריך לסתום האוזן שלא תשמע, וכן אם יודמן מושב לצים ולשה"ר ודברים בטלים צריך לסתום הפה שלא לדבר. ולכן, מאחר שיש עת לפתוח ועת לסגור, עשה

יהוה חֲרָבָא דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא וְעוֹד אוֹמֵר רַשְׁבִּי ע״י מִצוֹת קְרִיאַת שְׁמַע הוֹרִגִים אֶת ס״מ, כִּי שֵׁם הוֹי״ה ב״ה הוּא חֲרַב שֶׁל הַקְּב״ה, עֲלֵה אֶתְמוֹר וְעִלְיוֹ נֹאמֵר (תהלים קמט) רֹמְמוֹת אֵל בְּגֵרוֹנָם וְחֲרַב פִּיפְיוֹת שֶׁל הַקְּב״ה בְּיָדָם שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל לַהֲרוֹג אֶת הַס״מ. בְּצַדִּיק חַי עַלְמִין, כָּלִיל ח״י בְּרַכָּאן, דְּבִיָּה בְּצַדִּיק שֶׁהוּא ח״י הָעוֹלָמִים הַכְּלוּל מִשְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה בְּרֻכּוֹת שֶׁל הַתְּפִלָּה שְׁבַע מִתְחִילִים אֲדָנִי שְׁפָתַי תִּפְתָּח וּפִי שֶׁהֵם ר״ת אֶשֶׁת״ו, הַרְמוֹז לְמַלְכוּת וְזוֹהוּ הַנִּרְתִּיק, בִּיָּה עָאֵל חֲרָבָא בְּנִרְתִּיקָה, בּוֹ נִכְנַסַת הַחֲרַב בְּנִרְתִּיק ע״י יְחוּד כְּדִלְקֵמן וְאֵן (אֶסְתֵר ז) וְחִמַּת הַמְּלֶךְ שְׂכָכָה, וּמִתְחַבְרִין תִּרִין שְׂמָהָן יְאֵהֲדוֹנָהּ וּמִתְחַבְרִים שְׁנֵי הַשְּׁמוֹת וְנַעֲשֶׂה יְחוּד ז״ן וּמִשָּׁם נִשְׁפַע שְׁפַע רַב לְכָל הָעוֹלָמוֹת.

עינים והארות

הוא יתברך יודע אותך יותר ממה שתדע עצמך, ומאחר "אשר ה' אלהיך נותן לך" ודאי תוכל להשיגה. אך ע״י יגיעה, וכמו שאמרו: יגיעת ולא מצאת אל תאמן. ואחר שיגיעת ומצאת לעצמך זוכית ללמוד, צריך אתה לקיים מצות ללמד לאחרים, וזהו "לשבטיך" — מה שצווייתך ללמוד צריך לעשותו לשבטיך גם כן. והנה, ע״י התורה יעלו ישראל במעלות רמות שלא יהיו תחת יד שליטת שר או מלאך, ואז דינם יהיה מסור ביד הקב״ה ולא ביד שרים ומלאכים. וז״ש: "ושפטו את העם" למעלה "משפט צדק" — בחינת משפט שהוא שם הו״ה ב״ה בחינת תורה שבכתב, ובחינת צדק שהוא שם אדנ״י בחינת תורה שבעל־פה, הם יהיו שופטים את העם לטובה ולברכה.

ובזה יובן, "שופטים" — רמו לתורה שבכתב, שהם בחינת אותיות הו״ה שנקראו "שופטים". "ושופטים" — תורה שבעל־פה, שהם בחינת אותיות שם אדנ״י אשר יקראו "שופטים". "נתן לך ככל שעריך" — רוצה לומר, בכל מקום שיש לך שם בו שער, והם שלשה איברים הנזכרים: עין אוזן פה, שיש בהם שערים. וא״ת: מה אנכי מה היי כי אוכל להשיג דברי התורה אשר נמשלו לאש, דכתיב (ירמיה כג, כט) "הלא כה דברי כאש נאום ה׳", אשר בתוכם נגזו כמה וכמה דברים, ומי אנכי שאוכל להשיגם ולהבינם. הנה, אל תשמע לעצת היצה״ר שמטעך בזה, כי תדע נאמנה כי יכול תוכל והשג תשיג, וכמ״ש התנא [מגילה ו׳ ע״ב] יגיעת ולא מצאת אל תאמן. יען "אשר ה' אלהיך נותן לך", ואם אי אפשר לבשר ודם להשיגה לא היה נותנה לך, כי

יום הדין הגדול והנורא

ביום הדין הגדול והנורא יעידו על מעשיו של האדם קורות ביתו וגם אנשי ביתו שהם עצמותיו שם חקוקים צורות העוונות שעשה כעין חותמות, וכן שני המלאכים המלווין את האדם [ב], וכן השמש והירח מעידים עליו. וביום ר"ה בא הס"מ ומביא עמו את השמש, אבל הלבנה שהיא השכינה עולה לבתר העליון שהוא מקום המכוסה והנסתר וז"ש "בכסה ליום חגנו".

ח"ג רעיא מדהימנא דף ער"ה ע"א

(דברים י"ט, טו) **לֹא יָקוּם עַד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל עוֹן** ולכל חטאת בכל חטא אשר יחטא. **עַל פִּי שְׁנַי [שְׁנַיִם] עֵדִים אִו עַל פִּי שְׁלֹשָׁה**

עֵדִים יָקוּם דְּבָר. פְּקוּדָא דָּא מְצוּה זו היא, לְהַעֲיֵד עֵדוֹת בְּבֵית דִּין, דְּלֹא יִפְסִיד חֲבֵרִיה מְמוֹנָא בְּגִינֵיהּ, אִי אֵית לִיה עֵדוֹת בְּהַדְרִיה שֶׁלֹּא יִפְסִיד חֲבֵרוֹ מִמּוֹן בְּגַלְלוֹ אִם יֵשׁ לוֹ עִמּוֹ עֵדוֹת עֲבוּר חֲבֵרוֹ לִזְכוּתוֹ. וְלֵית

סְהַדוּתָא פְּחוֹת מִתְרִין ואין עדות פחות משנים, **הָדָא הוּא דְכֻתִּיב** זה הוא שכתוב **עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים וְגו'** יָקוּם דְּבָר, **לֹא יָקוּם עַל פִּי**

עַד אֶחָד. וּבְגִין דָּא וכשם שצריך כאן בעוה"ז שני עדים, כך גם בעולמות העליונים

צריך שני עדים, ומי הם העדים, **אִוְקְמוּה מְאִרֵי מִתְנִיתִין** העמידו חכמי המשנה,

מִי יַעֲיֵד עַל הָאָדָם, קוֹרוֹת בֵּיתוֹ מי מעיד על האדם, קורות ביתו, ביתו זה

גופו, וא"כ קורות חדרי לבו הם המעידים עליו על כל מה שחטא במחשבה דיבור ומעשה בגלוי

ובסתר כדמפרש לקמן. **וְלֹא עוֹד אֱלָא אַנְשֵׁי בֵּיתוֹ מְעִידִין עָלָיו** שהם

רמ"ח אבריו, ועתה יש שני עדים שהם קורות ביתו ורמ"ח אבריו. **מֵאֵי קוֹרוֹת בֵּיתוֹ.**

עיונים והארות

מלאכיו יצוה לך. רבי חידקא אומר נשמתו של אדם היא מעידה עליו, שנאמר משכבת חיקך שמר פתחי פיך. ויש אומרים אבריו של אדם מעידים בו, שנאמר אתם עדי נאם ה'. (תענית י"א ע"א. הניגה ט"ז ע"א).

[ב] ושם יאמר אדם מי מעיד בי? אבני ביתו של אדם וקורות ביתו של אדם מעידים בו, שנאמר כי אבן מקיר תזעק וכפיים מעין יעננה. דבי רבי שילא אמרי שני מלאכי השרת המלווין לו לאדם הן מעידין עליו, שנאמר כי

אֲנֹן קִירוֹת לְבוֹ מה הן קורות ביתו ומפרש, אלה הם קירות לבו. **שַׁע"ז נֹאמַר** (ישעיה לח) **וַיֵּסֶב חֲזָקָיהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר, וְאוֹקְמוּהוּ רַבָּנָן,** ואמרו רבותינו **מִלְּמַד שֶׁהִתְפַּלֵּל חֲזָקָיהוּ מִקִּירוֹת לְבוֹ.**

ומפרש **אֲנָשִׁי בֵּיתוֹ, אֲנֹן רמ"ח אַבְרִים דִּילֵיה.** **דְּהָכִי אוֹקְמוּהוּ** **מֵאֲרֵי מִתְנִיתִין** אנשי ביתו הם רמ"ח אברים שלו של האדם כי כך פירשו בעלי המשנה, **רָשַׁע עֲזֹנוֹתָיו חֲקוּקִים עַל עֲצָמוֹתָיו** ועל העצמות יש ממש את הצורה של העוין, וזו העדות הגדולה על האדם, כי העצמות הן העושות בפועל את העוין. **וְהָכִי צַדִּיק,** וזכיותיו חקוקים לו על עצמותיו. **וּבְגִין כֶּךָ אָמַר דָּוִד** וכך הוא גם להיפך בצדיק, צורות המצוות חקוקות בעצמותיו, ובשביל כך אמר דוד המלך ע"ה, שכל עצמותיו היו בלא עוונות והן ראויות לאמר עליהן, (תהלים לה, י) **כָּל עֲצָמוֹתַי הֵאֱמַרְנָה. וּבְגִינָה אֶתְמַר** ובשביל הצדיק נאמר, **וְיָמֵי מְעִידֶיךָ עַל הָאָדָם קוֹרוֹת בֵּיתוֹ. נִרְמִין בְּנוֹיֶיךָ עַל מוֹחָא דְאִיהוּ מֵיָא.** והן העצמות שבנויות על המוח שהוא המים, כי במוח משכן הנשמה ומשם מתפשט המוח עם חיות הנשמה בכל העצמות ומחיה אותן, **וְעַלֵּיהוּ קָא רְמִיז** ועליהן רמז דוד המלך, (תהלים קד, א) **הַמִּקְרָה בַּיָּמִים עֲלִיּוֹתָיו, הַמִּקְרָה, לְשׁוֹן קוֹרוֹת פִּי תַקְרָה.**

וְאֲמַאי בְּגִרְמִין יִתִּיר מִבְּשָׂרָא וְגִידִין וּמִשְׁכָּא ושואל מדוע דוקא בעצמות חקוקות הזכויות והמצוות, יותר מהבשר והגידים והעור, **בְּגִין דְּגִרְמִין אֲנֹן תְּנוּרִין, וּכְתִיבָא אֶפְסָא לָא אֲשֶׁתְּמוֹדְעָא אֶלָּא כִּגְזוּ תְּנוּרָא** ומתוך, בשביל שהעצמות הן לבנות כי נמשכות מהמוח וכתב שחור לא ניכר אלא מתוך קלף לבן, ולכן מכיון שהעצמות לבנות ניכר עליהן הכתב, **בְּנוֹנָא דְאֲוִרֵיתָא, דְּאִיהִי תְּנוּרָא מְלָנָא אֶפְסָא מְלָבַר** כמו התורה, שהקלף הוא לבן מבפנים והשחור שהוא הכתב מבחוץ. וענין **אֶפְסָא וְתְנוּרָא, חֲשָׁד וְאוֹר.**

וְאִית הַשֶּׁדַּי, תִּכְבֵּלְתָּ שחור ולבן הם כמו חושך ואור, ויש חושך שהוא תכלת בחינת כליון ב"מ, **וְאֶתְמַר בֵּיהּ** ונאמר בו (תהלים קלט, יב) **גַּם חֹשֶׁךְ לֹא יַחְשִׁיךְ: כְּמוֹךְ** גם חושך זה שהוא עוונות האדם אינו מה' יתברך כי ממנו ית' לא תצא הרעות כמ"ש (איכה ג, לח) מפי עליון לא תצא הרעות והטוב, **וְתִכְבֵּלְתָּ אֶפְסָם, אִיהוּ נֹוֹקְבָא לְגַבֵּי חַוְרוֹ** ותכלת שהוא שחור, הוא בחי' נוק' שהיא בחי' הדינים, כנגד הלבן שהוא בחי' רחמים.

וְלֹא עוֹד שלא רק מטעם זה חקוקים העוונות על העצמות, **אֵלָּא דְגוֹפָא עַל גְּרַמִּין עֵתִיד לְמִיקָם** אלא מחמת שהגוף על העצמות עתיד לקום, כי הן הנשארות בקבר ואילו הבשר מתאכל בעפר, **וּבְגִין דָּא זְכוּוִי וְחֹבּוּי תְּקוּקִין עַל גְּרַמִּין דִּילֵיהּ** ובשביל זה זכויותיו ועוונותיו חקוקים על העצמות שלו, **וְאִם יִזְכָּה יָקוּם גּוֹפָא עַל גְּרַמִּין דִּילֵיהּ. וְאִי לָאוּ, לָא יָקוּם, וְלֹא יִהְיֶה לֵיהּ תְּחִיית הַמֵּתִים** ואם יזכה, יקום הגוף על העצמות שלו, ואם לא יזכה לא יקום מן הקבר ולא תהיה לו תחיית המתים. **וְלֹא עוֹד** חזר לדלעיל ולא רק שקירות לבו ורמ"ח אבריו מעידים אותו, **אֵלָּא תֵרִין סְהַדִּין אֲנוּן עַל בַּר נֶשׁ** אלא שני עדים הם המעידים על האדם, **עֵין רוּאָה** בחי' חכמה **וְאִזְן שׁוֹמְעַת** בחי' בינה, **וְבֵית דִּין** הם שלשה שהם בחי' חג"ת, **סוֹפֵר וְדָן חוֹבּוּי** הם סופרים ודנים אותו על עוונותיו. **וְלֹא עוֹד, אֵלָּא שְׁמַשָּׂא וְסִיְהָרָא סְהַדִּין עַל בַּר נֶשׁ** ולא רק זה אלא השמש והירח שהם בחינת זו"ן מעידים על האדם, **כְּמָה דְאוּקְמוּהּ** כמו שפירשו רז"ל (תהלים פא, ד) **תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפֵר בַּכֶּסֶה לְיוֹם תְּהַנּוּ. מַאי בַכֶּסֶה** שואל מה פירוש בכסה. ומפרש **בְּיוֹמָא דְסִיְהָרָא מִתְכַּפָּה** ביום שהירח מכוסה, שהוא יום ראש השנה, שאז המלכות מתכסה ועולה אל הכתר העליון שהוא מקום המכוסה, ועולה שם בכח התשובה שעשו ישראל. **וְאִמַּאי מִתְכַּפָּת** ושואל ולמה

מתכסה הירח, בְּגִין דְּכַד מָטִי ראש השָׁנָה לפי שכאשר מגיע ראש השנה, יִיְתִי סמא"ל לְמַתְבַּע דִּינָא לְבַנּוּי, קָמִי קַדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא יבא הס"מ לתבוע ולהעמיד בדין לבניה של השכינה לפני הקב"ה, וְהוּא יִימָא לִיהּ דִּיִּיְתִי סְהָרִין הקב"ה יאמר לו לס"מ שיביא עדים, וְהוּא יִיְתִי לְשִׁמְשָׁא עֲמִידָהּ והוא יביא את השמש שהוא בחי' ו"ק עמו, כי העוונות שלנו פוגמים בו"ק משא"כ הגר שמסתלקים. אַזְל לְמִיִּיְתִי סִיְהָרָא, וְהִיא מְתַפְסָא וגם הולך להביא את הירח, שהיא השכינה שסובלת בעוונותינו, אבל היא מתכסת ומתחבאת, כי עם ישראל חוזרים בתשובה. בְּאֵן אַתְר מְתַפְסָת באיזה מקום היא מתכסת, ומפרש אַלְא סְלִיקַת לְהַהוּא אַתְר דְּאִתְמַר בִּיהּ אלא עולה היא לאותו מקום שנאמר בו, בְּמַכְסָה מְפָדָּה אַל תְּחַקֹּר שהוא בכתר העליון, לְפִיִּסָּא לִיהּ עַל בְּנֵהָא לפייס לו לקב"ה על בניה שלא ימסור אותם בידי הס"מ.

וְהֵאֵי הוּא דְאָמַר קְרָא וְהוּוּ שאמר הפסוק, תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפָר בַּפֶּסַח לְיוֹם חַגְגּוֹ. פִּי לְאַתְר דִּבִּיָּה סְלִיקַת שְׂכִינְתָּא למקום הכתר שבו עלתה השכינה, דְּאִתְמַר בִּיהּ שנאמר בו וּבְמַכְסָה מְפָדָּה אַל תְּחַקֹּר שהוא הכתר. וְחוּבִין בְּאִתְפְּסִיָּא והעוונות שהם מכוסים, תַּמָּן צְרִידָּהּ לְמִידָּן בִּינּוּ לְבִין קוּנּוּ שם צריכים לדון אותם, והם עוונות שהם בין אדם למקום, שהתשובה בהם יותר קלה ואפשר לפעול בה לבטל הגזירות. וְחוּבִין בְּאִתְגַּלְיָא דְעֵבֵד לֹזֵן אבל עוונות שעשה בגלוי שהם בין אדם לחברו, אַתְמַר נאמר בהם (משלי כח, יג) מְכַסֶּה פְּשָׁעֵיו לֹא יַצְלִיחַ עד שיפייס את חברו. דְּשְׂכִינְתָּא מְסַטְרָא דְכֶתֶר אִיהִי עֲלָמָא דְאִתְפְּסִיָּא שהשכינה מצד הכתר שעולה לשם, היא עולם הנסתר והנעלם, וְאוּקְמוּהָ מְאָרִי מְתַנִּיתִין וכבר אמרו בעלי המשנה, דְּצְרִידָּהּ בְּרַ נֶשׁ לְחַבְרָא לֵהּ לְהַהוּא אַתְרָא

שצריך האדם לחבר את השכינה לאותו מקום שהוא הכתר, ששם ע"י התשובה מתכפרים העוונות. **בַּהֲהוּא זְמַנָּא מְטִי זְמַנָּא דְרַחֲמֵי וְאַעֲבַר דִּינָא** באותו זמן שהשכינה עולה לכתר מגיע זמן של רחמים ומעבירים את הדין מן האדם. **וּבְגִין דָּא, לְחִבְרִיהּ אָמַר לְזַבְּאָה לֵיהּ בְּעֵדוּתֶיהּ** ובשביל זה, שהמלכות מגינה ומעידה לצורך עם ישראל, כן צריך להתנהג עם חברו ללמד עליו זכות כי במדה שאדם מודד בה מודדים לו, **אַבְל לְרִשְׁעֵי אֵין מְזַבִּין לוֹ** אבל רשע שהוא מין ואפיקורוס אין מעידין עליו לזכות אותו בדין.

וְעוֹד, קְדָשָׁא בְּרִידָהּ הוּא וְשְׂכִינְתֶיהּ סְהַדִּין עַל בַּר נֶשׁ ועוד הקב"ה והשכינה מעידים על האדם, **הָדָא הוּא דְכֵתִיב**, זה הוא שכתוב, **הַעֲדוּתִי בְּכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. אֶת הַשָּׁמַיִם, הַהוּא דְאֶתְמַר בֵּיהּ** פי' אותו שנאמר בו (מלכים א ת, לב) **וְאֶתְהּ תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם** פי' ז"א שנקרא שמים. **וְאֶת הָאָרֶץ, הַהוּא דְאֶתְמַר בֵּיהּ** פי' אותה שנאמר בה (ישעיה סו א) **וְהָאָרֶץ הָדָם רִגְלֵי** שהיא השכינה הנקראת ארץ. **וְעוֹד, תִּרְיִן סְהַדִּין, עֲמוּדָא דְאַמְצָעִיתָא וְצַדִּיק** ועוד, שני עדים הם, עמוד האמצעי שהוא הת"ת, וצדיק שהוא היסוד, **וְאַנְוִן ע"ד מִן שָׁמַע אַחַד** והם ע' משמע, ד' מאחד, ויש בפסוק זה שש תיבות כנגד ו' שהוא תפארת. **עַד** ועד שני, **מִן בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד** שיש בסופו אותיות עד, וגם בפסוק זה יש שש תיבות כנגד ו' שהוא היסוד.

מאמרי הפרשה

"שִׁפְטִים וְשִׁטְרִים תִּתֶן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְשִׁבְטֶיךָ וְשִׁפְטוֹ אֶת הָעָם מִשִּׁפְט צֶדֶק" (טו, יח)

על האדם לשמור על השערים שיש לו מה מותר ומה אסור, ולהשתמש ב"שוטרים" עליהם

כתב מורנו רבי חיים ויטאל זצוק"ל (ספר הליקוטים ריש פרשתנו) כי באדם יש שבעה "שערים" דרכם הוא מתקשר אל העולם: ב' שערים ראשונים הם העינים, בהן הוא לומד תורה, בהן הוא רואה מה צריך לעשות, מה צריך לתקן. ב' שערים נוספים הם האוזניים, בהן הוא שומע דברי תורה, ושומע מה שמדברים עימו אשתו בנו וחבריו. עוד ב' שערים הם הנחיריים בהם הוא מריח, והשער השביעי הוא הפה, בו הוא מדבר ואוכל. ולכך מורה כאן התורה שצריך לשים בכל "שעריך", הם שבעה שערי האדם הנזכרים, "שופטים", כדי לדעת מה מותר לראות ומה אסור, מה מותר לדבר ומה אסור לדבר, וכן על זה הדרך. וכן לתת עליהם "שוטרים" שיזהירו אותו על מעשיו ודרכיו כדי שילך בדרך טובים, וכפי שהדריכו אותו השופטים, ואם פגם בשעריו חס ושלום, צריך שיחזור בתשובה על כל פרט ופרט. על כן על האדם לשים על "שעריו" שופטים ושוטרים, על דרך זו:

לשמור עיניו שלא לראות מראות אסורים, לפי שעין רואה ולב חומד, ובא לידי איסורים המורים רחמנא ליצלן.

וכן לשמור אוזניו מלשמע לשון הרע וכדומה, כי האוזניים נכוות תחילה כשהאדם שומע לשון הרע, רכילות, שקרים, ניבולים וכדו' כי דיבורים אלו נכנסים בראשו ולא יוצאים ממנו, וכל היום חושב עליהם.

וגם הנחיריים צריכים שמירה, כי אם מריח חס ושלום ריחות בשמים האסורים, או ריח נבלה שמזיק לנשמה (פרי עץ חיים שער הנהגת הלימוד פ"א), יכול לבוא לידי עבירה. גם על ידי השגחתם יזהר מן הכעס, לפי שחרון אף תלוי בחוטם כנודע.

והפה צריך שמירה על שמירה, כי "כל עמל האדם לפיהו" (קהלת ו, ז), וכמו שנאמר (משלי כח, כא) "מות וחיים ביד לשון", על כן צריך להיזהר במה שמדבר, כי בעל לשון הרע הוא מהיורדים לגיהנם ואינם עולים, וכן צריך לשמור מה אוכל וכמה אוכל.

שאיבריו יהיו מדור לשכינה

האדם צריך למשול על חושיו, שכל אחד מהם יהיה מדור וכסא לשכינה הקדושה, כדי שהשכינה תשרה בו. וזאת, כי אם האדם אינו שומר את עיניו, אוזניו, נחיריו ואת פיו ולשונו, הרי הוא מטמא את אותו איבר, והשכינה בורחת ומסתלקת משם.

וכמו שכתב רבנו יוסף חיים ע"ה (עוד יוסף חי דרושים ריש פרשתנו ד"ה או יובן) האיברים האלה שיש להם פתח, הם משמשים ככלי שרת לתורה יותר משאר אברים. הנה העין, על ידי הראייה לומדים תורה, שהרי אמרו חז"ל (תמורה יד, ונפסק בשו"ע או"ח סי' מ"ט ס"א) דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן בעל פה, כלומר אסור לומר פסוקים בעל פה, אלא דוקא יש לאומרם מתוך הכתב. כך גם האוזן משמשת כדי לשמוע דברי תורה, שדברים שבעל פה צריך ללמוד אותם דוקא בעל פה (שם). ואף הפה הוא כלי שרת, הן לתורה שבכתב והן לתורה שבעל פה, שצריך ללמוד ולהוציא בפה. כיון שכן, בשערים האלה היצר הרע מתגרה בעיקר, ומנסה להילחם עם האדם ולקלקל את אבריו אלה. ולכן צריך לשמור עליהם עם ה"שופטים" וה"שוטרים" דהיינו על האדם לשפוט את עצמו, אם הולך בהם בדרך הישר. וגם יזהר להשגיח עליהם עם ה"שופטים" שיש לאברים, שלכל אבר הקב"ה ברא לו שמירה, העין יש לה שמירה על ידי העפעפיים. האוזן יש לה את האליה. הפה יש לו את השפתיים והשיניים, שכל אלו הם השוטרים לשמור על השערים.

העובר עבירה מכריע את העולם כולו לכף חובה

ולפי זה ניתן לפרש גם את המשך הפסוק "ושפטו את העם משפט צדק", דלכאורה קשה, הרי הפסוק מדבר על כך שהאדם ישפוט את עצמו, ומדוע עבר לשפוט כל העם? ותבואר הקושיא על פי דברי חז"ל (קידושין מ:), לעולם יראה אדם את עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי, עשה מצווה אחת, אשריו, שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, עבר עבירה אחת, אוי לו, שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה. עד כאן.

הרי שבכל פעולה שהאדם עושה, גורם הוא לכל העולם כולו להיות מוכרע לטוב או חס ושלום לרע. וכפי המשל, באחד ששט בספינה בלב ים, ועשה חור בקרקעית הספינה. צעקו עליו אנשי הספינה, מה אתה עושה? ענה להם מה זה עניינכם, אני עושה חור רק מתחת למקום שאני יושב בו, שעליו שילמתי במיטב כספי. השיבוהו נוסעי הספינה, הלא בפעולתך זו, אין אתה גורם רע לך לבדך, אלא אתה גורם רעה לכל נוסעי הספינה שעלולים להיטבע כתוצאה מכניסת מים לספינה...

והנמשל הוא, כשהאדם עובר עבירה חס ושלום, אינו גורם רע לעצמו בלבד, אלא גורם להכריע את כל העולם כולו לכף חובה.

ולפי זה מובן המשך הפסוק "ושפטו את העם משפט צדק" היינו שעל ידי שהאדם ישים "שופטים ושופטים" על שבעה "שעריך", וישגיח על עצמו שלא יחטא, אז יגרום "ושפטו את העם", שישפוט את העם כולו ב"משפט צדק", ולא יכריע את העם לכף חובה חס ושלום, אלא לכף זכות וטובה.

עלינו לעשות מנעולים לכל ההרגלים

כתוב בגמרא (שבת קכט.) לעולם ימכור אדם קורות ביתו ויקח מנעלים להגליו, ופירושו רבותינו, אל תקרי "מנעלים להגליו", אלא מנעולים להרגליו, הן העיניים רגילות להסתכל והאוזניים רגילות לשמוע, ואיסור הוא לאדם להסתכל היכן שרוצה, או לשמוע ולדבר מה שרוצה, אלא צריך לעשות מנעולים לכל ההרגלים. עיקר התשובה היא, שהאדם יתחיל לשלוט על החושים שלו. כמו שנאמר (במדבר כב, כה) "ותלחץ את רגל בלעם", דהיינו את ההרגלים הרעים של היצר הרע שנקרא בלעם, צריך ללחוץ ולהוקיע אותם.

רמוז ב"שמע ישראל" לחמשת החושים

כידוע בימי ראש השנה אנחנו עובדים בעיקר לבנות ולתקן את המלכות, שהיא השכינה הקדושה, וממליכים עלינו את השכינה על כל איבר ואיבר שיהיה מדור וכסא שתשרה עליו השכינה, כי היא הקובעת מה יהיה עם האדם, ולה ניתן הכח להחליט, ועל ידה נחתך הדין, אם לרחק אם לקרב וכו'. לכן אנו צריכים לקבל עלינו עול מלכות שמים בכל רמ"ח אברינו וש"ה גדינו. ובכל יום אנחנו מקבלים עלינו בפסוק שמע ישראל, עול מלכותו יתברך, וכל הפסוק שמע ישראל עולה בגימט' 1118, כמנין אד"ם ראי"ה שמיע"ה רי"ח דבו"ר. כלומר צריכים אנחנו להמליך את הקב"ה גם עלינו וגם על החושים הנ"ל, וגם על הפנימיות שלנו על – הנרנח"י [נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה] שלנו.

אם כן עתה כשאנחנו בתחילת חודש אלול, נשאר לנו זמן קצר להכין את עצמנו ליום הדין הגדול והנורא. כי מי שאינו משגיח על שעריו שהם עיניו אוזניו חוטמו ופיו, שעריו טמאים ופגומים, ואיך וכיצד יתעורר לבו לשוב בתשובה? הרי האיברים הללו הם מנהיגים של כל הגוף, ואם חס ושלום הם פגומים, קשה מאד להתעורר בתשובה.

אמירת סליחות של אדם ללא שופטים ושוטרים היא כהדלקת מנורה בפני עיור

במשלי הרב "ישועה ורחמים" וצ"ל (הביאו בספר לבוש יוסף מועדים עמ' ס"ח) הביא מעשה באדם שנולד לו ילד עיוור, רחמנא ליצלן. נטלוהו לרופאים, ערכו לו בדיקות וצילומים, עסקו בתרופות ובניתוחים, אך ללא הועיל. ניגש האב לבנו, נטל ידיו בידו ואמר בכאב: בני יקירי, גזירה היא ממרום ונקבלה באהבה. עולמך יהא חשוך עליך לעולם, אין תרופה למכתך. והילד הרכיז ראשו בהכנעה.

לימים נכנס הילד לחנות. גישש בידיו וזיהה את המוצרים, עד שהניח ידו על חפץ עגול.

שאל: מה הוא חפץ זה?

ענהו המוכר: זו מנורה השמלית.

מנורה? תמה הילד, ומה עניינה?

כשחשוך, לוחצים על הכפתור ונדלק האור, ואפשר לראות, הסביר המוכר.

נפעם הילד, שב לביתו ופנה לאביו בטרוניה: אבא, אבא, למה ייאשתני? מדוע אמרת לי שאין תרופה למכתך? הייתי היום בחנות ומצאתי בה מנורה, לוחצים על

הכפתור – ורואים! אנא, קנה לי את מנורת הפלאים, ותאיר את עולמי!

התרגש האב וענה בכאב: אל נא, בני, אל תשנה באשליות! מנורת החשמל מיועדת למי שראייתו תקינה, ורק החשיכה מעכבתו מלראות. אזי תגרש המנורה את

החושך, והוא יראה לאורה. אבל מי שמאור עיניו כבה, לא תעזרהו המנורה כל עיקר!...

הנמשל, הודש אלול הוא חודש הרחמים והסליחות וגדול כוחו, כך גם גדול כוח י"ג מידות של רחמים, שאינן חוזרות ריקם, וכן כוח הוידוי, "שכל מי שחוטא

ואומר 'חטאתי' אין רשות למלאך החבלה לגעת בו" – הכל נכון. אך יש לדעת שאמירת הסליחות אינה פועלת בדרך קסם, ואינה מרעיפה סליחה מאליה, אלא מעבירה על

חטאים רק למי שלבו ער ורגשותיו פועמים. עבור אדם בעל רגש שרק שיגרת החיים גברה עליו והאפילה את רגשותיו, יהיו הסליחות כקרני אורה שיגרשו את החשיכה ויפזרו את

הערפילים החוצצים בינו לאלהיו. אבל למי שאין "שופטים ושוטרים" הממונים על שערינו לבל יכנס בהם ערל וטמא, מי שמחדיר לנבכי נפשו מראות אסורים ושומע דברי

רכילות והבל, שלא לדבר על ניבלות פה וכפירה, ומדבר דברים אסורים הפוגמים את הנשמה הטהורה, אדם זה עלול לומר מזמורי סליחות וליבו בל עמו, כי נטמא ונאטם, וכל

דיבוריו מן השפה ולחזין, ואם כן איך יקווה שיעוררו הסליחות את הרגשות הכבוים וילהיטו את הלב המאובן.

"שִׁפְטִים וְשׁוֹטְרִים תִּתֶּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְשִׁבְטֶיךָ וְשִׁפְטוֹ אֶת הָעָם מִשִּׁפְט צֶדֶק" (טז, יח)

על השופטים והשוטרים לקיים תפקידם בשלימות, שלא יקראו שוטים כתב רבנו ה"בן איש חי" (בבן איש חי דרושים ריש פרשתנו) וצ"ל, ה"שופטים" הם הדיינים שאסור להם לפחד מאיש, ועליהם לומר דבריהם ללא מורא וללא משוא פנים. ה"שוטרים" לעומתם הם המוציאים לפועל ופרנסי העדה, ועליהם מוטלת החובה לכפות את הסדר והמשמעת, ולהנהיג את העם, ולא להיות מונהגים על ידי ההמון ולהחניף לו, שיהיו לראש, ולא לזנב! והנה, אם תחסיר מה"שופטים" את האות פ', ישאר בידך "שוטים". ואם תחסיר מה"שוטרים" את האות ר', ישאר בידך שוטים, וזאת ללמדנו כי שלימות השופטים תלויה בפה [הנרמזת באות פ' הנ"ל] ושלימות השוטרים והפרנסים תלויה בהיותם לראש [הנרמז באות ר' הנ"ל] לכך אמרה תורה, "שופטים ושוטרים תתן לך בכל", ללמדנו שעל השופטים והשוטרים להיות שלמים "בכל" אותיותיהם.

"שִׁפְטִים וְשׁוֹטְרִים תִּתֶּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְשִׁבְטֶיךָ וְשִׁפְטוֹ אֶת הָעָם מִשִּׁפְט צֶדֶק" (טז, יח)

ראשית מצווה הדיין לשפוט את עצמו, ואז יכול לדון את עם ישראל ראשית כל, מצווה הדיין בישראל לשפוט את עצמו, להיות נקי מה' ומישראל, ללא שמין של רבב, מלנו ומלבר, ואז יוכשר לכסא הרם לשפוט אחרים בצדק ובמישור, צדק עצמך, ואחר כך צדק אחרים. לכך אמרה תורה "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך", היינו שעל השופטים והשוטרים לשפוט בשעריהם תחילה, כנאמר "תתן לך" דהיינו לשפוט את עצמם, ואז שוב "ושפטו את העם משפט צדק". הפסוק ממשיך וּשִׁפְטוֹ, שהן אותיות "ופשוט", כלומר, אפילו הדין "פשוט" בכל אופן תשפוט אותו, ויהיה בעיניך כדין עמוק וכשל מאה מנה.

במדרש תנחומא (שופטים סי' ג') מעשה ברבי חנינא שהיה לו אילן נמוע בתוך שדהו ונפו נומה לשדה שכנו. באותו זמן בא אדם אליו לדין תורה, בטענה על חברו שנופי אילנו נוטים לשדהו, ומפריעים לו. והדין הוא לחייבו לקצוץ את הענפים. אמר לו ר' חנינא, לך עכשיו ובוא למחר. מה עשה ר' חנינא? שלח פועלים לשדה שלו והורה להם לקצוץ את כל הענפים שהיו נוטים לשדה אחר. למחרת כשבא האיש לפניו לדין, פסק ר'

חנינא לבעל דינו לקצוץ את הענפים. אמר לו האיש: ולמה האילן שלך ענפיו נוטים לשדה אחר? אמר לו ר' חנינא: צא לשדה וראה את האילן שלי, ומה שעשיתי אני לאילן שלי, עשה אתה לאילן שלך. מיד הלך ועשה כן.

"לֹא תִטֶּה מִשְׁפָּט לֹא תִכִּיר פְּנִים וְלֹא תִקַּח שֹׁחַד" (טו, יט)

"שוחד" מלשון "שהוא חד"

במסכת כתובות (דף קה.) איתא, למה נקרא שמו "שוחד" "שהוא חד". ופי' בספר גן רוה, שהפירוש הוא, על פי דברי חז"ל במסכת שבת (דף י.) כל הדין דין אמת לאמיתו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית. עד כאן. נמצא שאם האדם חס ושלום לא דן דין אמת, לא נקרא שותף להקב"ה. ונמצא אז שהוא "לברו". לכן פירשו חז"ל את המילה "שוחד", שעל ידי שהדיין לוקח שוחד, "הוא חד" דהיינו הוא נמצא לברו, ולא משתתף עם הקב"ה במעשה בראשית.

"וְלֹא תִקַּח שֹׁחַד כִּי הַשֹּׁחַד יַעֲוֹר עֵינֵי חֲכָמִים" (טו, יט)

מדוע כתוב כאן "עיני חכמים". ובחומש שמות "עיני פקחים"?

הקשה הגר"א מוילנא זצ"ל בספרו קול אליהו (ריש פרשתינו סי' קי"ז), מדוע כאן נאמר יעור עיני "חכמים", בלשון "חכמים", ואילו בספר שמות (כג, ה) נאמר, כי השוחד יעור "פקחים", בלשון פיקחים. ולכאורה היה לתורה לכתוב בשני המקומות או לשון חכמים, או לשון פיקחים?

ותירץ, ידוע שהדיין כדי שיהיה משפטו משפט צדק, צריך שישוג שלימות בשני דברים. (א) שיהיה בקי בדין, שידע כל דין ודין על בריו. (ב) שיבין בענייני העולם הזה, בכל מיני עסקים, שעל ידי כך יוכל לדעת אם בעל הדין רוצה חס ושלום לרמות וכדומה. והנה ה"חכם" נקרא אדם שחכם בתורה ובהלכותיה. ואילו ה"פיקח", נקרא אדם שיש לו פיקחות בענייני העולם הזה. לכן אמרה תורה שעל ידי שהדיין לוקח שוחד, הוא מתעורר בב' דברים, גם בענייני הדין, וזהו אמרה, יעור עיני "חכמים". ועוד מתעורר הוא גם בענייני הפיקחות בענייני העולם הזה, ולכן אמרה תורה, יעור עיני "פיקחים".

מעשה ברבי חיים כפוסים שחזר לו מאור עיניו לאחר שאבד לו

הרב החיד"א בשם הגדולים (אות מ' ערך מה' מאיר נאביוון) מספר על רבי חיים כפוסים ע"ה שהיה דיין במצרים, ולעת זקנתו כהו עיניו, והיו אנשים שרינגו אחריו לאמור, שבודאי על שום שלקח שוחד נעשה סומא, הוציאו על הרב שם רע בקלא דלא פסיק בכל

העיר. יום אחד עלה הרב לתיבה, ואל נוכח הקהל פנה בתפילה אל בורא העולם וכך אמר, אם אמת הדבר שהוא לקח שוחד, שכך יהיה לו שישאר סומא כל ימיו, אולם אם הוא לא לקח שוחד, יהי רצון שיחזור לו מאור עיניו. ונתקבלה תפילתו ויהי גם וחזר לו מאור עיניו. ומסיים הרב החיד"א, שראה את התימת ידו כשהיה סגי נהור, והאותיות כמעט שאינן ניכרות, וראה גם התימתו אחר שחזר לו מאור עיניו, והיא כתיבה מאושרת. **"וְלֹא תִקַּח שֹׁחַד פִּי הַשֹּׁחַד יַעֲזֹר עֵינַי חֲכָמִים"** (טו, יט)

קיבל שוחד ללא ידיעתו כלל וכמעט סילף את הדין

אצל בעל ה"אוהב ישראל" באו לדין תורה שני אנשים, תובע ונתבע, ודעת הרב היתה לחייב את אחד מהם, אלא שלא הספיק לגמור את הדין. הרגיש בכך החייב, וסיפר זאת לידידיו ורעיו, והם יעצוהו שישלשל לרב כסף למעיל מבלי שירגיש. וכך עשה, נכנס לבית הרב, ושם כסף בכיס מעילו של הרב, מבלי שירגישו בו, ויצא והלך. מיד נהפך לבו של הרב לזכותו בדין, ולא ידע מה פשר הדבר, כי לא אירע לו כן מימיו, ולכן דחה את גמר הדין לעוד כמה ימים. בהגיע ראש חודש לבש את מעילו המיוחד לראש חודש, והנה הוא רואה בכיסו כסף. שאל את אשתו, מי הביא את הכסף הזה? זכרה אשתו שאותו אחד שהיה בדעת הרב לחייב אותו היה נכנס ויוצא, ואמרה, שמא אותו אחד שחייבתו בדין הוא הכניס את הכסף? קרא לו הרב והחזיר לו את הכסף ונהפך ליבו עליו עוד הפעם לחיוב.

וזה נרמז בפסוק **"ויסלף דברי צדיקים"**, אפילו שהוא "צדיק" גמור, כיון שקיבל שוחד, הדבר גורם לו לשנות את המחשבה, ומתקיים בו **"ויסלף"**.

עוד אומרים שלכן כסף נקרא "מעות" מלשון "מעוות", שהלוקח כסף, מעוות ומסלף לו את המחשבה. (מספר דרש יהודה)

"עֲדֵק עֲדֵק תִּדְרֹף לְמַעַן תַּחֲיֶה וְיִרְשֶׁתָּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ" (טו, כ)

דיין שדן דין אמת לאמיתה משרה שכינה בישראל

הנאמן רבי אברהם ב"ר ברוך, ביאר פסוק זה על יסוד ביאורו הנפלא של האלשיך בפרשת פנחס, על הפסוק (ויקרא כו, יא) **"ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם"**. וכך ביאר האלשיך, כל דבר משתוקק לשוב אל שורשו, אל הדבר שנפרד ממנו, וכן הנשמה, אשר הוצבה מתחת כסא הכבוד והיא חלק אלוה ממעל, וניתנה בתוך גופו של אדם, חומר עכור, הלא תקוין בו יומם ולילה, ותמיד משתוקקת היא לצאת מתוך הגוף

ולשוב לשרשה. ואולם, בראותה כי הקב"ה בעצמו משרה את שכינתו בתחתונים, אזי גם היא מתנחמת וסובלת, כי אומרת היא לעצמה, דיו לעבד להיות כרבו, והדברים קל וחומר שאם הוא יתברך שאין קץ וסוף לקדושתו, ובכל מקום על הארץ כבודו. כל שכן הנשמה, שהיא רק חלק אלוה ממעל, ראוי שתשכון בגופו של אדם. וזו כוונת הפסוק, "ונתתי משכני בתוכם", וממילא "ולא תגעל נפשי אתכם" [בגלל שנתתי משכני בתוכם, לכן ה"נפש" לא תגעל אתכם, כי היא תאמר את הקל וחומר הנזכר]. עד כאן דברי האלשיך.

על דרך זו ניתן לפרש גם את פסוקנו, שהנה אמרו חז"ל (סנהדרין ז): כל דיינן שדן דין אמת לאמיתו משרה שכינה בישראל. ועל כן אמר (כאן) הכתוב, צדק צדק תרדוף, ואז, כשתדון דין הגון תשרה השכינה בישראל, כדברי חז"ל הנזכרים, ואז "למען תחיה", כי אז יהיה קל וחומר לנשמה, להשאר בתוך הגוף, ולא לשוב אל כור מחצבתה...

"צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדָּף לְמַעַן תַּחֲיֶה וְיִרְשֶׁתָּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ" (טו)

מעשה נורא במשרת שגנב את בגדי אדונו והכניע תחתיו את אדונו

בספר אהבת חיים (פרשת עקב עמ' כ"ה) הביא מעשה בעשיר נדיב וירא שמים, שנידל יתום בתוך ביתו. האכילו והשקוהו, הלבישו והנעילו, השיאו אישה, קנה לו דירה, מילא אותה בכל טוב, וכדי שתהיה לו פרנסה אף קנה לו כרכרה, שיפרנס את משפחתו בכבוד. ולא זו בלבד אלא שבכל פעם שהיה זקוק לנסיעה, היה מזמין את היתום להסיעו, והיה משלם שכרו בעין יפה.

פעם קרא העשיר ליתום, ואמר: ראה, עלי לנסוע לצורך עסק מסחרי למקומות חדשים וארצות רחוקות. האם תיאות לשמש כעגלון במסעי ואני אשלם שכרך ביד נדיבה? היתום הסכים ברצון. וכך נסעו מעיר לעיר, ממחוז למחוז וממדינה למדינה, הגיעו לארץ רחוקה וזרה, ולנו שם במלון.

באמצע הלילה בא היצר הרע ופיתה את היתום ולחש באזניו: עד מתי תהיה עגלון, מתי תהיה גם אתה לאדון? מה עשה, קם ממיטתו ולבש את בגדי אדונו ואת בגדיו הניח ליד מיטת האדון, ובאשמורת הבוקר פתח פיו בגערות: קום, עצל, עד מתי תשכב, עד מתי תאכל לחם חסד?!

גילגל העשיר את עיניו, וחשב בוודאי עדיין חולם אני, משרתי עומד מעלי, לבוש בבגדי,

והמשרת פקד: קום, עצל, והתלבש!

אמר לו: תן לי את בגדי, ואלבשם!

צחק היתום: וכי משרתך אני? הן בגדיך למראשותיך, קום ולבשם ותכין מהרה את

העגלה לנסיעה, כי עוד רחוקה הדרך לפנינו! משהתמהמה – איים להכותו!

בעל כורחו קם העשיר ולבש את בגדי משרתו. נטל את השוט וישב על דוכן העגלון,

משך במושכות, ובן טיפוחיו השתרע במרכבה ולא פסק מלהמטיר עליו פקודות.

בכה העשיר במר נפשו, כי ברגע אחד איבד הכל. כך נסעו יום ויומיים, שבוע ושבועיים,

כשהאדון משרת כעגלון... עד שנפשו קצה בחייו. אמר לעצמו, הרי אני גידלתי את הנער

מקטנות, נתתי לו הכל, לא חסכתי ממנו מאומה. הזו התודה המגיעה לי? הזו הכרת

הטוב?!

הגיעו לעיר אחת, ו"האדון" נכנס בלוויית "משרתו" ליקרה שבאכסניות וביקש חדר

מרווח עבורו. ואילו "משרתו" יכול לישון בחצר, ליד האורות...

פנה העשיר בכפיות קומה לפינתו, ובעבור שעה קלה, כשהיתום עלה לחדרו, חמק אל

הרחוב, ראה זקן הדור צורה והשיח בפניו את לבו, וביקש את עצתו.

אמר לו: אל תירא, יש לנו כאן רב גדול, נבון וחכם. אלך אליו ואשאל את פיו.

לך, אמר העשיר, ויברכך האלהים.

בבוקר, התדפקו שלוחי בית הדין על דלת המלון וכה אמרו, הרב ציוונו להביא בפניו

את האורחים שבאו לכאן הלילה, להתייצב בפניו לדין תורה! חרד "העשיר"

המתחזה. דין תורה? מה לו ולרב?! אך אין מסרבים להזמנת הרב. עלה עם "משרתו" לבית

הדין. הושיבם בחדר המבוא והורום לחכות ולהמתין.

הדלת נפתחה, והרב קרא: "עגלון!"

מיד זע היתום, קם ממקומו, אלא שתיכף הבין שטעה, ושם למקומו. אבל היה זה רגע

קט מאוחר מדי... על כן הרב נתן בו עיניו ואמר, כן, אליך התכוונתי!

השיבו "העשיר", אבל אני... אינני העגלון, הוא העגלון!

בוא, היכנס לחדרי, הורה הרב. וכשנכנס, הצליף עליו בשבט לשונו.

לא העיז פניו כנגד הרב, והרב קרא לעשיר שילבש את בגדיו ויטול את רכושו.

סיים הרב אהבת חיים, מפה למדנו כח הצדיקים האמיתיים, איך היו מוציאים דין אמת

וצדק לאור. אמת ויציב, יש כאן התגלמות של "ושפטו את העם משפט צדק".

אולם זאת ועוד טמון פה, אם את עינינו נשים בסיפור, ונעיין בו, נמצא כי יש כאן משל נוקב, הקדוש ברוך הוא שלח לעולמנו את הנשמה, חלק אלוה ממעל, אצילה ומרוממת, כדי להתעשר בתורה, במצוות ובמעשים טובים. אבל הנשמה, כשלעצמה, רוחנית היא, זקוקה ל"משרת", הוא הגוף, ועליה לספק לו את צרכיו. אכילה, שתיה, לבוש.

אך נורא הוא, כאשר ה"משרת" הופך לאדון, ומכניע תחתיו את אדוניו. כאשר כל ההידורים והמשאבים מכוונים לצרכי הגוף, והנשמה ניזונת מפירוורים...

הבה נשיב לנשמה את בכורתה!

"צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף לְמַעַן תַּחֲיֶה וּיְרֻשֶׁת אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ" (טו)

(ב)

לפי פסוק זה יש להושיב דיינים בשני וחמישי

כתב הגר"א מוילנא בספרו קול אליהו (שופטים סי' קי"ח), דאיתא במדרש על פסוק זה, דמכאן אמרו להושיב דיינים בימי שני וחמישי. ולכאורה מדרש תמוה הוא, מנין רואים בפסוק שצריך להושיב דיינים בימי שני וחמישי? ופירש הגר"א מוילנא, ידוע שיש שבעה כוכבי לכת שמשרתים את העולם במשך כל ימי השבוע, וסימנם שנצ"ם חכ"ל, שהם ר"ת, ש- שבתאי. נ- נוגה. צ- צדק. מ- מאדים. ח- חמה. כ- כוכב ששמו "כוכב ל- לבנה.

והנה בתחילת הלילה, סדר הכוכבים הם כצנ"ש חל"ם, שביום ראשון בתחילת הלילה, שולט "כוכב", ביום שני בלילה, שולט צדק, וכן הלאה. אמנם בסדר תחילת הימים, הסדר הוא חל"ם כצנ"ש, דהיינו ביום ראשון בתחילת היום שולט כוכב חמה, וכן הלאה. ונמצא שביום חמישי בתחילתו שולט כוכב צדק.

לפי כל הנ"ל נמצא שכוכב צדק שולט פעמיים בשבוע. ביום שני [בתחילת הלילה] וביום חמישי [בתחילת היום].

ולפי זה נפלאים דברי המדרש "צדק צדק תרדוף", מכאן שצריך להושיב דיינים בימי שני וחמישי, שהרי אלו הימים שכוכב צדק שולט בהם. ופירוש הפסוק הוא, מתי "תרדוף צדק"? דהיינו באלו ימים תושיב את הדיינים לדון? בימי "צדק צדק", דהיינו בשני הימים שכוכב "צדק" שולט בהם.

**"מִשְׁפַּט צְדָקָה... צְדָקָה צְדָק תִּרְדֹּף לְמַעַן תַּחֲיֶה וְיִרְשֶׁת אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ
נָתַן לָךְ" (טו, יח-כ)**

שלוש כוונות שצריך האדם לבזין בעת נתינת צדקה

כתב בספר כסא אליהו למה נכתבו שלושה "צדק" סמוכים זה אחר זה, כנאמר, משפט צדק... צדק צדק תרדוף? ויובן כי הנותן צדקה צריך לבזין בשלוש כוונות, אחת שתנצל השכינה מהגלות ויבא המשיח, אחת לחייו ולחיי בני ביתו, ואחת שיזכה לחיי העולם הבא, וכוונות אלו מרומזות בשלוש פעמים "צדק" ולכך הוכפלו. וכך עוד מרומזים שלושתם בהמשך הפסוק "למען תחיה וירשת את הארץ" שהנה: "למען" – עולה בנימט' "קין" דהיינו קין משיח.

"תחיה", שיהיו חיים לו ולבני ביתו ויזכה לתחית המתים, אל תקרי "תחיה" בחיר"ק אלא "תחיה" בשו"א וקמ"ץ.

"וירשת את הארץ", דהיינו שיזכה לארץ ישראל ולעולם הבא דהיינו גן עדן.

ואף אם הוא תלמיד חכם, אל יחשוב שבלימוד לבד יצא ידי חובתו, אלא ילמד תורה וגם לא יהיה קמצן בממונו ויתן צדקה, לפי שאם תניה את האות ה' המרמזת לחמישה חומשי תורה, בנוסף למילה "צדק" תעלה בידך המילה "צדקה", כלומר תורה וצדקה ביחד היא מדרגה טובה ונפלאה.

כך גם שלוש פעמים "צדק" עם שלוש התיבות עולה בנימטריא "תקפה", וזה מרומז באומרם (מסכת אבות פ"ג מ"ה) "תקפה" עליו "משנתו", רצונו לומר, מי שיש בידו את הכוונות האלו בנתינת צדקה [העולים "תקפה"] וגם יש בידו לימוד תורה [וזהו "משנתו"], הרי זה משובח, והוא תוקף את יצרו הרע, שאינו מניח לו ליתן צדקה.

"וְלֹא תִקֵּים לָךְ מִצְבָּה אֲשֶׁר שָׁנָא ה' אֱלֹהֶיךָ" (טו, כב)

לא להפוך את עניני העוה"ז למצבה – קבע

ראיתי בספר מעיינה של תורה (כאן) שפירש את פסוק זה בשם ספר קדושת הלוי כך, דהנה ידועה המשנה במס' אבות (פ"ד מט"ז), העולם הזה דומה לפרוודור בפני העולם הבא, התקן עצמך בפרוודור כדי שתיכנס לטרקלין. אם כן האדם צריך לדעת שהעולם הזה חולף, ואסור לו לקחת את עניני העולם הזה אצלו בתור דבר קבוע ויציב. וזה פירוש הפסוק "לא תקים לך מצבה" – אל תקים "לך" – את הענינים "שלך" דהיינו עניני העולם הזה, "מצבה" אל תעשה דבר קבוע, יציב וקיים, כיון שזה "אשר שנא ה' אלהיך".

”וְהוֹגֵד לְךָ וְשָׁמַעְתָּ וְדַרְשְׁתָּ הֵיטֵב וְהִנֵּה אִמֶּת נֶכּוֹן הַדָּבָר נֶעֱשֶׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל” (וי, ד)

זכות גדולה למי שדורש ומזכה את הרבים ומחזירם בתשובה

כתב בספר ליקוטי מנחת אהבת אליהו (פרשתנו עמ' ק"ע נדפס תש"ח) יובן לענ"ד שהפסוק מרמז על שאמרו רז"ל (פנהרין עא. ובעוד דוכתי) "דרוש וקבל שכר", היינו שכל פעם ופעם שהרב דורש ומזכה את הרבים, משמיע להם דברי תוכחות ומוסרים, מודיעם שכר ועונש ומלמד אותם דינים והלכות, אף אם מאה אנשים אינם שומעים בקולו, לא ירע לבבו, כי אפשר שישמעו עשרים, או עשרה, או המשה, או אפילו אם ישמע אחד בלבד די בכך, כמו שאמרו (בבא בתרא יא.) "כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא", שהיות ונתן חיים וקיום לנפשו ונשמתו של אותו אחד, הרי הוא קיים עולם מלא, היינו את העולם הבא של האחד, שהן העיקר הם חיי עוה"ב.

וזהו שנאמר כאן "והוגד לך", היינו הרב הדורש לאחרים ומלמדם בינה, מאשר "הוגד לו" ממרום והבין משכלו, "ודרשת" להבין לאחרים ולהשמיע אותם, כדי שיעזבו את דרכם הרעה ויחזרו בתשובה, וממשיך הפסוק "ושמעת ודרשת היטב" היינו בלשון צח וברור ומתוק, עד שיקבלו את הדבר ויאמינו שזה הדבר אמת ונכון, וכל מה שהיו עושים קודם, היו מעשים שאינם טובים ומעשה "תועבה". וכפי שממשיך הפסוק "נעשתה התועבה הזאת" בלשון עבר, כלומר אז יבינו שהמעשים שעשו קודם, היו תועבה, ומעכשיו והלאה יקבלו עליהם שלא יעשו עוד את התועבה הזאת.

גנב שהפסיק לגנוב בעקבות דרשה ששמע, זוכה לעושר גדול

ושמעתיה מהרב רבי דוד שרים מעיה"ק ירושלים מעשה נורא נהובא גם בס' אהבת חיים (שופטים עמ' נ"ח) באדם אחד שלא היה לו משא ומתן, וכל לילה ולילה היה הולך לגנוב מבתים ומהגניבות היו ניוונים הוא ואשתו, ולא היו להם בנים ובנות כי אשתו היתה עקרה, ומעולם לא היה הולך לביהכ"נ להתפלל, לא בשבתות ובימים טובים. שבת אחת היה עומד בפרשת דרכים וראה הרבה אנשים ההולכים בקבוצות, שאל אחד מהם, מה היום מיומים? מה הענין הזה, ולהיכן אתם הולכים? השיבו, הן היום מגיע חכם גדול לדרוש בבית הכנסת, ואנחנו הולכים לשמוע את דברי קודשו. אמר, אלך ואראה מהו הדרש שהחכם דורש. הלך לבית הכנסת וראה שהחכם עומד ודורש וכולם שותקים. תמה הגנב תמיהה גדולה מהו זה הענין, עד ששמע שהיה החכם דורש "מזונותיו של אדם קצובין מראש השנה ועד ראש השנה" (ביצה מז.), אם האדם ממתין, הקב"ה נותן לו בהיתר

ובריחה, כמו שאמרו רז"ל (ברכות ב.), מתון מתון ארבע מאה זוזי שוי [הסבלנות שווה סכום כסף גדול]. אולם אם האדם אוכל מגזל ומגניבה ומאיסור, הקב"ה נותן לו את עונשו בגיהנם, שיש בגיהנם אש תמיד תוקד לא תכבה, עונש רע ומר ודינין קשין, ופוחתים לו ממה שקצבו לו לפרנסתו ונותנים לו עונש. אבל אם נזהר מאיסורין ומגזל ומחמס ומגניבה, נותנין לו פרנסתו בריוח ובנחת מה שקצבו לו ביום ראש השנה.

ועוד דרש החכם כמה תוכחות ומוסרים. ואחר כך אמרו קדיש והתפללו מנחה, והלכו כל אחד ואחד לביתו, ועסקו בסעודה שלישית. הגנב גם הוא הלך לביתו. ובלייל מוצאי שבת לא הלך לגנוב כפעם בפעם. שאלה אותו אשתו, מדוע אין אתה הולך לעבודתך כמו בלילות אחרים? אמר, כך וכך שמעתי מהחכם שדרש שנותנין לאדם כל מה שקוצבים לו בנחת אם לא גזל ולא גנב, ואם כן למה אנוכי הולך לגנוב, טוב יותר שלא אלך לגנוב, והקב"ה בלאו הכי יתן לי את אשר נגזר עלי בנחת. באותו שבוע אכלו כל מה שהיה להם ושמרו שבת כהלכתה, ואחר חצות הלך לביהכ"נ ושמע שהחכם דורש את סוף הדרשה שנשארה משבת שעברה. כששב לביתו, אמרה לו אשתו לא נשאר לנו מה לאכול, מה אתה חושב לעשות? בלית ברירה בליל מוצאי שבת נכנס לגנוב בבית אלמנה אחת, והנה הוא רואה סל מלא בשר דגים ועופות, לקח לאכול, אך מיד נתחרט ואמר בליבו, למה אנוכי אוכל מן האיסור, טוב יותר שהקב"ה ישלח לי מן ההיתר, כמו שדרש החכם. באותה שעה האלמנה שמעה שנכנס הגנב לביתה, אולם לא פצתה פיה מפני הפחד שמא הגנב יהרוג אותה, והיתה בוכה חרש. חזר הגנב לביתו בידים ריקניות ובבטן חסרה, אמרה לו אשתו, מדוע חזרת ריקם? סיפר לה את כל המעשה. בבוקר הלך לבית החכם, וכה שאל, אדוני, האם אתה דורש אמת, או שקר? השיבו החכם, כל אשר דרשתי כולו אמת וחם ושלוש שיש בדברי שקר.

סיפר הגנב את מעשיו הרעים שהיו בידו ושעזבם, ושאלם כבר עברו שמונה ימים ואין לו כבר לחם לאכול. אמר החכם ירחם ה', היום תשב ותאכל עימי, ונראה מה ילד יום. והנה בעודם סועדים באה האלמנה לפני החכם בוכיה, וכה אמרה, למען ה', אין לי בנים ובנות לא קרובים ולא קרובות, והנה בלילה בא גנב אך תוך ביתי ופחדתי הרבה ולא דיברתי מאומה מפני המורא, האם אפשר שכבודו ימצא לי בעל שישמור אותי מפחד ומחשד, ובי"ה יש לי עושר ונכסים שנוכל להתפרנס בריות. אמר החכם לגנב האם יש לך אשה ובנים ובנות? אמר לו יש לי אשה והיא עקרה, ואין לי כסף לגרש אותה ליקח אחרת כדי לקיים מצות פריה ורבייה. אמר לו החכם, תיקח אותה לך לאשה, בתנאי שלא תגרש

את אשתך הראשונה, קיבלו הנגב והאלמנה תנאי הזה, והביא האיש את אשתו אל הדיין ועשה קידושין, וישבו שניהם ביחד, ועשו סעודה ואכלו את העופות והדגים והבשר שהיו בסל. ונתקיים בו שמה שלא אכל באיסור, אכל בהיתר, וכך הממון שחפץ ליקח באיסור מן האלמנה, היה תחת ידו בהיתר.

בראותו כן נעשה בעל תשובה גמור, וכל היום היה יושב ועוסק בתורה וניזון מכסף האלמנה שהיתה עשירה, וזכה בבנים ובנות, ואשתו הראשונה היתה יושבת כמו גבירה. וזהו שמרומז כאן בפסוק, הוגד לך ושמת "ודרשת" היטב, היינו אם שמעת היטב את ה"דרשה" שלא לגנוב, "והנה אמת נכון הדבר נעשתה [בלשון עבר] התועבה הזאת בישראל", ואז חזרת מדרכך הרעה מלגנוב ו"התועבה" "נעשתה" בלשון עבר ויותר אינה נעשית, דהיינו שחזר הנגב מדרכו הרעה, ונעשה חסיד מדרושו של הכס. ודפח"ת.

"עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים אִו שְׁלֹשָׁה עֵדִים יוֹמֵת הַמֵּת לֹא יוֹמֵת עַל פִּי עֵד אֶחָד" (יב,

1)

מה עונשו של החוטא?

מצינו בילקוט שמעוני (יחזקאל רמז שנה, וע"ע בירושלמי מכות פ"ב ה"ו) שאלו לחכמה, חוטא מה ענשו? אמרה להם, חטאים תרדוף רעה (משלי יג, כא). ודהיינו החכמה ענתה שאין תקנה לחוטא רק בעונש.]

שאלו לנבואה, חוטא מה ענשו? אמרה להם, הנפש החוטאת היא תמות (יחזקאל יח, ד).

שאלו לתורה, חוטא מה ענשו? אמרה להם, יביא אשם ויתכפר לו.

שאלו להקב"ה, חוטא מה ענשו? אמר להם, יעשה תשובה ויתכפר לו.

יוצא איפוא כי "על פי שנים עדים", דהיינו על פי הדעות של החכמה והנבואה "יומת המת", או אפילו "שלושה עדים", היינו גם לפי הרעה השלישית של התורה, "יומת המת" לפי שאין לו לחוטא תקנה אלא כשיביא אשם ויתכפר לו, ועתה בזמן הזה שאין בית המקדש קיים, ואי אפשר להביא קרבן, אין לחוטא כפרה. או אף בזמן שבית המקדש קיים, כאשר אין ידו משגת להביא קרבן, יוצא דינו "יומת המת". ברם ממשיכה התורה ומלמדתנו, "לא יומת על-פי עד אחד", שלפי דעתו של הקב"ה, לא יומת החוטא, אלא די שיעשה תשובה ויתכפר לו.

"כִּי יִפְלֵא מִמֶּךָ דְבַר לְמִשְׁפָּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וּבֵין נָגַע לְנֹגַע דְבָרֵי רִיבָת בְּשַׁעֲרֶיךָ וְקָמַת וְעֵלִית אֶל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ" (יז, ח)
 על ידי החטא פוגם באות א' שבשמו, שנקרא "אדם" ונשאר "דם"

כתב מו"ר בעל הבן איש חי זצוק"ל בספרו "אדרת אליהו (כאן דף קנ"ד טור ג') וזה לשונו: יובן בס"ד לרמזו, כי ידוע שהאדם על ידי החטא פוגם בשמו שנקרא "אדם" שמסתלקת האלף ונשאר "דם", וזה היה הטעם שהביא אדם הראשון מיתה לעולם, כי על ידי הטא פגם בשם אדם ונשאר דם, וכך הביא "דם" לעולם כנודע. על ידי החטא שחוטא האדם, עוד הוא פוגם בשם "אדני" ומסלק האלף ונשארים האותיות "דין", כי האלף באה למתק את אותיות הדין כנודע, והחוטא מנביר מידת הדין ומסלק האלף חס ושלוש ונשארים אותיות "דין". גם האדם על ידי העונות חס ושלוש נותן כח לסטרא אחרא לנגוע בקדושה חס ושלוש ולינק ממנה חלילה, על דרך מה שאמרו חכמינו ז"ל (בבא מציעא כב.) ירדן שנטל מזה ונתן לזה וכו'... וכנודע משם רבנו האר"י זיע"א (שער מאמרי רשב"י, ריש ויקהל).

וזה שאמר "כי יפלא ממך דבר למשפט", רוצה לומר, שאם תראה שיש משפט ודין בעולם, והביא הקדוש ברוך הוא צרות חס ושלוש, ויפלא ממך טעם הדבר של זה, כי תאמר מדוע עשה ה' ככה לארץ הזאת? הנה דע לך שאותיות "דם" שנשארו מהסתלקות האלף משם "אדם", הם גרמו להיות הדם בעולם באותו המשפט כי מידה כנגד מידה, וזהו "בין דם לדם", "בין" – מלשון הבנה, רוצה לומר, צריך שתבין שה"דם" הנשאר מאותיות "אדם" המה גרמו להם המיתה בעולם. גם "בין דין לדין", רוצה לומר, שתבין עוד, שאותיות "דין" הנשארות משם "אדני", הם גרמו לדין הזה הקשה שהיה בעולם.

גם "בין נגע לנגע" רוצה לומר שתבין עוד, שהנגע שנגעה הסטרא אחרא חס ושלוש בקדושה על ידי העוונות לינק ממנה, היא גרמה לנגע שהוא המטה בתחתונים, שנעשה בהם המלקות רצועה בישא מאויבים הצרים אותם, וכל העוונות נתהוו ונעשו משורש עוון של שנאת חינם, כי עוון זה הוא שורש פורה ראש ולענה לכל העוונות, והם שנרמו לכל זאת, וזהו "דברי ריבות בשעריך" הוא עוון שנאת חינם שהוא גרם וסיבב לכמה עוונות שיהיה בהם פגמים אלו, כי שנאתה חינם כוללת כמה עוונות, ביניהם המחלוקת, לשון הרע, גאווה וכיוצא. והעצה היעוצה לכך היא, שאין תקנה כי אם בתשובה ומעשים טובים, ולכן צריך "וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך בו", כי הוא

בית המדרש אשר יושבים בו חכמי ישראל המורים לכל ישראל את החוקים והתורות, את הדרך אשר ילכו בה והמעשה אשר יעשון, ויורו להם דרך ישרה לעבוד את ה' ולשמור מצותיו וחוקותיו כל הימים, כי שם הוא מקום טהרת האדם מטומאת היצר הרע, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (קדושין ל:): אם פגע בכך מנוול זה [היינו היצר הרע], משכחו לבית המדרש, וזהו "וקמת ועלית אל המקום" וכו'... ולכך אמר "וקמת ועלית", לרמוז שבהליכתך לבית המדרש יהיה לך קימה ועילוי. "ובאת אל הכהנים" הם התלמידי חכמים משרתי ה' העוסקים בתורה שהיא במקום הקרבנות, כנאמר (ויקרא ז, לז) "זאת התורה לעולה ולמנחה" וגו'. ודרשו במנחות (דף קי.) זאת התורה לא עולה ולא הטאת וכו' דהיינו לימוד התורה עולה במקום עולה והחטאת. "הלויים" שנלווים תמיד עם השכינה ומשתתפים בצערה וכביכול אחוים ודבוקים בה. "ואל השופט" הוא גדול הדור. "אשר יהיה בימים ההם ודרשת", הוא ענין התשובה ותיקון מעשיך, "והגידו לך את דבר המשפט", ואז, "ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא אשר יבחר ה', ושמרת לעשות ככל אשר יורוך, על פי התורה אשר יורוך, ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה, לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל".

"לֹא תִסּוּר מִן הַדְּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לְךָ יְמִין וּשְׂמָאל" (וי, יא)

אפילו אומרים לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין

ביאור נחמד על כך כתב בספר פני משה: באה התורה להורות לבני האדם שיש להיזהר בדרשות חז"ל במקראי קודש, אף כשפשט הכתוב אינו סובל את הדרש. כגון מה שדרשו חז"ל (שבת קיט.) את הפסוק (דברים יד, כב) "עשר תעשר", עשר בשביל שתתעשר. והרי מילת "תעשר" היא בשי"ן שמאלית, ואילו תתעשר היא בשי"ן ימנית. וכן מה שדרשו חז"ל (ספרי דברים פסקא יג ד"ה דבר אחר) על הפסוק (דברים א, יג) "ואשימם בראשיכם", ודרשו חז"ל, אשמם בראשיכם, שאשמותיהם של ישראל תלוים בראשי דיניהם. וכן מה שדרשו בבבאשית רבה (ריש פרשה צ"א) על הפסוק (בראשית מב, א) "וירא יעקב כי יש שבר במצרים", יש "סבר", וכן דרשת חז"ל (יומא עב.) דאגה בלב איש "שיחנה", דרשו "סיחנה" ועוד כיוצא בזה שהחליפו את הנקודה שעל אות ש' מימין לשמאל.

על זה אמרו חז"ל, אפילו אומרים לך על ימין שהוא שמאל, כלומר אפילו הורו לך שתדרוש את היפך הכתוב בשי"ן ימנית ותדרשהו ל"שמאל", תשמע לדבריהם, כי כל דבריהם כנחלי אש, וענין הדרוש מקובל הוא אצלם איש מפי איש עד משה רבנו

שקיבל מסיני אף מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש (ירושלמי פאה פ"ב ה"ד), רק דאסמכוה אקרא.

מעשה מופלא על אמונת חכמים

מעשה באשה הרה שהלכה לבדיקת אולטרא סאונד, והרופא נבעת לראות בצילום בבירור, תינוק שיש לו שלוש רגליים וגוף מעובה. "זו מפלצת" קרא הרופא בחרדה. יש לבצע מיד הפלה!! האשה נחרדה, ומן הקליניקה עשתה דרכה היישר לביתו של מרן הגאון הרב בן ציון אבא שאול זצוק"ל נרעשת ובוכיה.

שמע מרן, צחק ואמר: מדוע רק שלוש רגליים? יש שם ארבע רגלים. אל תשימי לב לדבריו.

חשבו עיניה. רק זה הסר לה, ללדת מרבה רגליים!!

שאלה האשה "אבל הרופא אמר?"

השיבה הרב, שמעתי מה שאמר הרופא, ואת באת לשמוע לאשר אני אומר, ואני אומר שלא לבצע הפלה!

התאזרה האשה באמונת חכמים, ולתקופת הימים ילדה תאומים... (להתעדן באהבתך)

מעשה פלא איך שני גדולי ישראל כיוונו לאותה דעה

בספר שבעים שנה בירושלים (גלים עמ' ע"ג) מסופר אודות מברק שהגיע בחודש תמוז תרס"ה לבית הראשון לציון הגאון ר"י אלישר זצ"ל. למברק, שהיה ארוך מאד והיו בו מאה ושלוש-עשרה מילים, צורף תשלום גם עבור תשובה. במברק נאמר שהרב מנאוואמינסק (פולין) מבקש בשם כל העדה עזרה דחופה מאנשי ירושלים. המדובר הוא בעדות שקר שהעידו שני יהודים אשר שהו בעבר בנאוואמינסק ונמצאים כיום בירושלים. עדות שקר זו סייעה להאשמת חמישה נוצרים בעוון רצח, ובפסיקת פסק דין נגדם, ואם אכן יבוצע גזר הדין, צפויה לכל יהודי המקום סכנה גדולה, כתוצאה משנאת הגוים שתגבר מאד בעקבות הוצאת הנאשמים להורג. בקשתנו היא איפוא, מסיים הרב את מברקו, לדרוש מהעדים – הנמצאים עתה בירושלים – לחזור בהם מעדותם ולהודיע זאת בהקדם לקונסול הרוסי. על החתום: רבינר רבינוביץ נאוואמינסק, מחוז וורשא.

חקירת שני האנשים העלתה, שאמנם עדותם שניתנה בזמנו בחוץ לארץ, גרמה להרשעת הגוים והיא אמינה ואמיתית, אך יחד עם זאת הם אמרו שאמנם קיים חשש לפונרום שעלול להתחולל שם בעקבות הוצאת הגוים להורג. בהיות והנושא חמור

עד מאוד וקשור לדיני נפשות, כינס הרב את טובי העדה בירושלים כדי למכס עצה ולהחליט כיצד להתייחס למברק זה. לאחר דיון ממושך, קם הרב אלישר הישיש על רגליו והעלה צד חדש לגמרי: לדעתי, אמר הרב, המברק מזויף! יתכן שהרב רבינוביץ אינו יודע כלל ממנו, ויתכן שאולץ לחתום עליו. מכל מקום, נראה לי שהמברק נשלח על ידי משפחות הרוצחים הרוצים להציל את קרוביהם, ולפיכך אם יודע שהיהודים, כביכול, חוזרים בהם מעדותם, דווקא עובדה זו עלולה לחולל פרעות. על כן נראה שיש להתחמק באיזו שהיא עילה, ממתן תשובה ישירה בנידון.

אלא שהיות ולא כולם הסכימו לכך והחל ויכוח חריף, שלח הרב אלישר שליח מיוחד אל הגאון רבי שמואל סלנט וביקש להעיר אותו משנתו ולבקשו שיחווה דעתו בנושא, וככל אשר יאמר יעשה. כששמע רבי שמואל סלנט את הדברים ותוכן המברק, אמר שלדעתו יש כאן זיוף, והציע להשיב דברים סתומים שאינם מביעים מאומה, ובלבד שלא לשתף פעולה עם מעלילי עלילות שוא.

משנודעו דברי רבי שמואל סלנט הוכפלה ההפתעה – ממש שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד.

עשו כעצת שני גדולי התורה והודיעו שהרב אלישר הינו נתין טורקי, ולכן אינו רשאי להתערב במה שמתרחש בארצות אחרות, תשובה סתמית שאינה קובעת עמדה.

שבועות אחדים לאחר מכן נתפרסם בעיתונים העבריים "הצפירה" ו"הזמן": "הודות לפקחותם של רבני ירושלים, נכשלו שונאנו בנסיונם ללכדנו ברשתם, על ידי מברקים מזוייפים שנשלחו אליהם כביכול, בשם הרב שלנו. על ידם ניצלנו מפרעות, שכן אילו היו הרבנים בירושלים הולכים שולל אחרי המברקים, כי אז לא היה גבול למה שהיינו סובלים פה".

אמרו לך חכמים הנהגה, והיא נראית קלה בעיניך, מכל מקום תעשה בדיוק כמו שאמרו

יש להזהר לשמוע לדברי חז"ל אפילו אם הדבר קל בעיניך, כגון מה שאמרו חכמים (שו"ע או"ח סי' ב' ס"ד) בעת נעילת הנעלים ינעול של ימין תחילה, ואח"כ שמאל, וכשחולץ את המנעל, יחלוץ של שמאל תחילה, וכך בלבישת הבגדים (שם מ"א ס"ק ג' ומ"ב ס"ק ד' בשם הכתבים), וכן צדדי המעיל יהיה ימין על צד שמאל (ראה פסקי תשובות סי' ב' אות ד' מפי ספרים), וזהו "לא תסור ימין ושמאל", צריך להזהר בהם, ולא תאמר מה יש אם אסדר

המעיל שמאל על ימין, כי צריך להגביר תמיד ימין על שמאל, לפי שהכל דוגמא דלעילא, וכל עשיותיו ראוי להיות על דוגמא עליונה.

ובתב רבנו האר"י ז"ל (שער הכוונות דרוש ר"ה, ופסקו המ"א סי' ב' ס"ק ג' ונמשכו אחריו הפוסקים) שלא ילבש שני מלבושים יחד, כי גורם לשכחה, כי מלבוש האדם מן הקדושה, אמנם על ידי עבירות, גורם האדם שיתאחזו הקליפות במלבושיו. והנה כל מלבוש ומלבוש יש לו אור מקיף ואור פנימי, והאור המקיף כוחו רב ולכן דוחה את הקליפות. ולכן הלבוש שני מלבושים יחד, היות ואינו מניח לאור המקיף לעבור ולהקיף בין מלבוש למלבוש, גורם על ידי כך שאין הקליפות נדחים, ובוזוה גורם השכחה. כי "שכחה" אותיות "השכחה", היא הקליפה המחשיכה עיני האדם, כי השכחה מצד הסטרא אחרא, ואילו הזכירה היא מצד הקדושה, כמו שאמרו (ברכות לב:) ואין שכחה לפני כסא כבודך.

מצוה היא שלא לומר דבר שלא נשמע

הרב הצדיק רבי ישראל מויוניצא ז"ל היה נוהג בכל ערב למייל כחצי שעה בלווית הגבאי שלו. פעם אחת הגיע בדרך טיולו עד בית גביר אחד, שהיה מנהל הבנק המקומי. איש זה היה שומר מצוות נאור ומשכיל, ולא מחסידי הרבי כלל. משהגיע לשם דפק על דלת הבית, וכאשר המשרת פתח את הדלת נכנס פנימה והגבאי אחריו.

הדבר היה תמוה בעיני הגבאי, שלא הבין לשם מה נכנס הרבי לבית הגביר, אך לא העז לשאול לפשר הדבר. כאשר ראה בעל הבית את הרבי כשבא לביתו, חרד לקראתו וקבלו בכבוד הראוי, כי היה מגומס ובעל הליכות. הגיש האיש כסא לרבי לשבת והרבי ישב במקומו מבלי להוציא הגה מפיו. בעל הבית לא הרהיב עוז כנפשו לשאול את הרבי בעצמו מה לידידי בביתי, ועל כן פנה בלחשיה אל הגבאי ושאלו לפשר הביקור הזה, השיבו הגבאי כי גם הוא אינו יודע מאומה.

אחרי זמן של ישיבה בדומיה קם הרבי מכסאו, נפרד מבעל הבית ויצא לדרכו, בעל הבית הלך מפני הכבוד ללוות את הרבי, וליהוה עד ביתו, משהגיעו לשם והגביר התכוון לחזור הביתה, לא התאפק עוד ושאל את הרבי, ימחול לי הרב על שאלתי, הנה בביתי לא היה מן הנימוס לשאול מפני מה כבדני בביקורו, אבל עכשיו כאן, ברצוני לדעת את סיבת הביקור? השיב לו הרבי, הלכתי לביתך כדי לקיים מצוה וברוך ה' שקיימתי. איזו מצוה תמה הגביר? השיב הרבי: רבותינו אמרו, כשם שמצוה על אדם לומר דבר הנשמע, כך "מצוה" על אדם שלא לומר דבר שאינו נשמע (יבמות סה:). ובכן

אני הושב אם אני אשב בביתי וכבודו בביתו, כיצד אקיים את המצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע? על כן צריכים ללכת לבית האיש שאינו שומע, ושם לשתוק ולא לומר לו דבר, ואז תהיה המצוה כתיקונה, וכך עשיתי. אמר לו הגביר אם כך הם פני הדברים, יאמר לי הרבי את דבריו אולי אשמע? לא, אמר הרבי מובטחני שלא תשמע. וככל שהרבי סירב מלהגיד את הדבר, כן גברה סקרנותו של הגביר לדעת את הסוד, והפציר ברבי שיגלה לו את הדבר שאינו נשמע. לבסוף נעתר הרבי ואמר לו, הנה אלמנה פלונית, והיא עניה מרודה, חייבת לבית הבנק של כבודו סכום כסף מסויים על המשכנתא של ביתה. בימים הקרובים עומד הבית למכירה על ידי הבנק במכירה פומבית, ואת האלמנה יוציאו החוצה. הפצתי לבקש מכבודו שימחל את החוב לאותה אלמנה, אבל לא אמרתי בקשתי, משום אותה מצוה שלא לומר. אמר לו הגביר בתמהון, היאך אפשר דבר שכזה, הלא החוב אינו חוב פרטי שלי אלא של הבנק, ואני אינני אלא מנהל של הבנק, אבל עדיין לא בעליו ואדוניו, והסכום הוא של כמה מאות רייניש, ואם כן...

הפסיקו הרבי, הלא הוא הדבר, אשר דברתי שלא תאבה ולא תשמע. במילים אלו סיים הרבי את השיחה ונכנס לביתו, והגביר אף הוא הלך לביתו. אבל הדברים נכנסו כחץ בלבו של הגביר ולא נתנו לו מנוח, עד שלבסוף כיסה מכיסו את כל החוב של האלמנה לקופת הבנק, והאלמנה נשארה בביתה.

רווח הציות לחכמים

שני בחורים באו מארצות הברית ללמוד בישיבת מיר דליטא, והנה הם חלו במחלה נדירה וקצרה יד הרופאים המקומיים מלהושיע. המשגיח של הישיבה הגאון רבי ירוחם זצ"ל שלה אותם אל אחד מגדולי הדור שהתגורר במקום מרוחק ממיר, ואמר להם שישאלו אודות רופא מסויים הנמצא באיזור מגורי הרב. לפני שיצאו הזהירם רבי ירוחם על שני דברים: שיתיעצו עם הרב בכל פרט ולא ימרו את פיו, וגם יסורו בדרכם לחפץ חיים לבקש את ברכתו, ובלא ברכה ממנו, אל ימשיכו בדרכם.

השניים יצאו לדרך ושמו פעמיהם לעיר ראדין תחילה, מקום מושבו של בעל החפץ חיים זצ"ל. כאשר הגיעו לביתו, אמרו להם בני הבית, כי החפץ חיים שהיה אז זקן מופלג, עלול להרדם באמצע השיחה עמהם ולשקוע בשינה ממושכת במשך שעות, ואכן כך היה, מיד לאחר שנכנסו אליו ואמרו לו את מבוקשם, נרדם. חלפו כמה שעות והזמן שעמד לרשותם עד מועד צאת הרכבת עמד לחלוף, עד שכמעט נתיאשו מליכות בברכת הצדיק, אך לפתע התעורר החפץ חיים וברך אותם.

המשיכו השניים בדרכם עד שהגיעו אל מחוז חפצם, ומיד סרו לבית הרב וקבלו ממנו הוראה מפורשת שאם ירצו הרופאים לנתחם, לא יסכימו בשום אופן, רק על ידי רופא פלוני. ואכן עצת הרופאים היתה לעבור את הניתוח האמור. והנה אחד מהם ציית להוראות והתעקש לקבל את הטיפול אך ורק על ידי הרופא שאמר לו הרב, ולאחר זמן הבריא. לימים חזר לארצות הברית וסיפר לרופאים שם את דבר המחלה שהיתה לו. אמרו לו שישנו רק רופא אחד בעולם המסוגל לנתח ניתוח כזה, בודאי אצלו היית? אמר להם אכן כן היה.

אולם חברו כאשר בא אל חדר הניתוחים, נעדר הרופא ההוא מן המקום, אי לכך אמר שהוא רוצה להמתין עד שיחזור, אולם הרופאים הפצירו בו שיפנה לרופא אחר, שכן לא כדאי לדחות את הניתוח, ובפרט שגם הרופא השני הוא רופא מצוין. הדברים השפיעו עליו ולמרות אזהרת הרב, הסכים להינתח על ידי הרופא השני, ואחרי שלשה ימים נפטר.

מספרים תלמידי ישיבת מיר שבמשך חצי שנה לאחר המאורע הזה, היה רבי ירוחם זצ"ל מזכיר את השניים שנסעו להירפא בסופה של כל שיחה שאמר בפני בני הישיבה, והיה מסיים את הדברים בזה הלשון, "זה ציית וזה לא".

אילו היו סרים למשמעתו של הרב אף שהיה רך בשנים, לא היו נכשלים בתקופה הראשונה לרבנותו של מרן הנרי"ו הלוי סלובייצ'יק זצ"ל בעיר בריסק, באו קציני צבא לבית הכנסת ביום ראש השנה לדרוש מהרב שיבוא עמם כדי להגיד וידוי עם אסיר יהודי הנשפט למות. מכיון שהרב עמד באותה שעה בתפילת שמונה עשרה של שחרית, לא רצו להפריע לו, ויצאו את המקום תוך כדי שהם מבטיחים שישובו שנית בעוד זמן מה. אומנם הציע להם איש מהקהל שיקחו רב אחר מתוך הקהל, אולם השיבוהו שקיבלו פקודה להביא את הרב הרשמי. לאחר שהסתלקו סיים הרב את תפילתו, ומששמע על הענין החליט שלא ללכת ויהי מה. משנודע הדבר, נמצאו בין הקהל אנשים שהעלו חשש שמא יבולע ליהודים אם הרב לא יציית להוראת השלטון, ומכיון שהרב היה עדיין צעיר לימים בגיל כ"ג בערך, הרשו לעצמם לחוות דעה בקול רם, אחרים אף העזו לומר לרב כי הוא מסכן את כל הקהילה, אך דבריהם לא הועילו והרב נשאר נחוש בדעתו.

באמצע תפילת לחש של מוסף, באו הקצינים בשנית לבית הכנסת. הרב, שהבחין בהם, נשאר עומד על מקומו שעה ארוכה כאילו הוא עדיין באמצע תפילתו, ובכך מנע

אותם לגשת אליו. סבלנותו של הקהל פקעה, עד שקם אחד מזקני המקום והציג את עצמו בפני הקצינים כאילו הוא הרב הרשמי והלך עמם.

אחרי התפילה הגיעו כמה שוטרים אל בית הרב בבהלה, בני הבית נבהלו עד מאוד היות וחשבו שהם באים לעצור את הרב על סירובו לציית להוראות השלטונות, אולם עד מהרה התברר שהללו היו שוטרים מעיר אחרת שנשלחו לשאול אם הרב כבר הלך אל הנידון למות, שכן אם כבר יצא לדרך יש למהר מאוד, כיון שזה עתה התברר שהאסיר היהודי הואשם בטעות, ולמעשה הוא חף מפשע ואין להוציאו להורג.

עד מהרה התברר כי הזקן שהתחכם ויצא לשביעות רצונו של הקהל לייצג את הרב, גרם למותו של היהודי, ואילו היו סרים למשמעתו של הרב אף שהיה רך בשנים אך היה אב בחכמה וביראה, לא היו נכשלים.

על ר' אהרן קוטלר

בספר מרביצי תורה ומוסר (ח"ג עמ' רע"ה) כתוב על הגר"א קוטלר זצ"ל, שכל אימת שפגש ישישים שהכירו גדולים מלפני דור, היה חוקר ודורש מפיחם, שמא ילמד מהם דבר חדש. בקלוצק התגורר יהודי שעוד הכיר את רבי ישראל סלנטר ואת רבי נחומק"ה מהורודנא, והיה רבי אהרן יושב ומבלה עמו שעות ארוכות, מקשיב בהתעניינות תירה לכל פרט שזוכר האיש ממה שראה ושמע אצלם.

עוד שם מביא מעשה שלמד רבי אהרן ערב שבת אחד בספר חתם סופר והתקשה בקטע מסויים, ובחריפותו השיג על דברי החתם סופר בביטוי נוקב. בערב אירעו שתי תקלות לבני ביתו ונפצעו, והדבר גרם לו צער. אחר כך אמר שבוודאי נענש על שהשיג על החתם סופר באופן כזה, ומה שלא נענשתי אני בעצמי, פירש, מכיון שהתורה שלמדתי אז הגנה עלי, הלא בשעת מעשה הייתי מתייגע בתורה, אכן מידי עונש לא יצאתי.

סיפור מופלא על הגר"י אברמסקי

סיפר הגר"י אברמסקי זצ"ל (מובא בילקוט לקח טוב דברים עמ' י"ד), פעם עסקתי בענין מסויים שבו חיווה דעתו רבן של ישראל הגר"י יצחק אלחנן ספקטור זצ"ל, ודעתי היתה שונה מדעתו, וחלקתי על דבריו. באותו בוקר נכנסו הבולשביקים לעיר שהייתי בה ונמלתי לבית שבו התגוררה אשה אלמנה. חיפשתי ספר ללמוד בו ולא מצאתי. פניתי אל האלמנה ושאלתי אותה אם תוכל לספק לי ספר. תחילה השיבה שאין לה שום ספר בבית, אך מאוחר יותר נזכרה שעל אחד הארונות מונח ספר שהושאר בידי לפני זמן

רב על ידי מאן דהו. נמלתי את הספר לידי, ולמרבה הפלא היה זה אחד מספריו של הג"ר יצחק אלחנן, וכאשר פתחתיו נפתח הספר במקום שבו הוא הן בנושא שחלקתי עליו. מיד הבנתי שהנזירה נגזרה ועוד היום אתפס, וכך הוזה, עברו שעות מעטות והבולשביקים עצרוני והגלו אותי לסיביר.

מספר הרב שלאחר חודשים ארוכים של שהייה במחנה בסיביר, לילה אחד, בעת שוכבי על דרגש העץ שניתן לאסירים, ישנתי וראיתי בחלומי את הג"ר יצחק אלחנן מסתכל עלי ומחייך, משהקיצותי ניגשתי אל עורך דין שהיה שם, ואמרת לו, ראה, היום אשתחרר! וכך באמת היה, אותו היום ערב כיפור היה ובשעות הצהריים באו והודיעו לי שאני משוחרר.

לאחר זמן מה פגשתי את הג"ר אלחנן ווסרמן זצ"ל, ושאל אותי אם אני זוכר בדיוק את היום ואת השעה שבהם קבלתי את בשורת השחרור. כאשר אמרתי לו את הזמן המדויק, אמר בהתפעלות, בדיוק באותה שעה שנקבת, שהייתי במחיצתו של בעל החפץ חיים זצ"ל, ואז אמר החפץ חיים, "הרב מסלוצק משוחרר". אמנם היה זה לאחר מסע ארוך ומיגע של השתדלויות רבות בדרכים שונות בדרגים הגבוהים ביותר, אך באותה שעה לא נראתה לעין שום סיבה מיוחדת שהדבר יקרה, ואף על פי כן, החפץ חיים ידע זאת.

עצם קיומו של עם ישראל גדול מכל הנסים והנפלאות שעשה ה' עמנו

סיפורים אלו מזכירים שלמעשה עצם קיומו של עמנו עד עצם היום הזה, מהווה התעוררות גדולה לאמונה, וכאשר כותב הגאון יעב"ץ זצ"ל (בהקדמה לסידורו בית יעקב), איך לא יבוש ולא יעמוד נכלם הכופר בהשגחה כשיעיין בייחוד עניינינו ומעמדנו בעולם, (-המתבונן על עצם קיומו הפלאי של עם ישראל, לא יוכל לכפור בכורא.) אנחנו האומה הגולה מכבר, שה פזורה מימי קדם, אחרי כל מה שעבר עלינו מהצרות והתמורות אלפים מהשנים, אין אומה נרדפת כמונו, רבו ועצמו תמיד הקמים עלינו להשמידנו ולאבדנו ולא יכלו לנו. ומה יענה בזה פילוסוף חריף, היד המקרה תעשה כל אלה? חי נפשי, כי בהתבונני בשאלות האלה, גדול אצלי יותר מכל הנסים והנפלאות שעשה השם יתברך לאבותינו במצרים ובמדבר. (מוסר חכמים)

"לא תספון לשוב בדרך הזה עוד" (וי, טז)

מדוע אוסר ה' לשוב למצרים?

רבנו יוסף היים ע"ה אומר, מעשה ברב אחד שמסרוהו למלכות בעלילה, ושמו אותו בצינוק חודש שלם, ולא הרשו להכניס אליו אף אדם. מה עשה, לקח את ספריו ולמד כל הזמן בלי הפסק. לאחר חודש התברר שהכל היה עלילה, ושחררו אותו ממאסרו. אותו רב היה מצטער מאוד למה קרה לו כך שהיה במאסר, ומה חטא שהגיע לו ככה? בלילה כשישן נראה אליו בחלום מלאך, וכה אמר: אל תחשוב שלחינם נכנסת למאסר, שבאותו מקום היו ניצוצי קדושה שהיה צריך לתקן ולברר, ואתה היית המתאים לזה, לכן נכנסת שם למאסר, וזכית על ידי כך לתקן את הנשמות האלו, ושכרך הרבה מאד.

ובך היה בישראל שגלו בגלויות בכל, פרס, מדי ואדום, וכל זה למה? כדי שיבררו את ניצוצי הקדושה שהתפזרו בכל הארצות לתקנם. אבל במצרים שבני ישראל כבר היו שם, וביררו ותיקנו כל מה שצריך, שוב לא נשארו שם יותר ניצוצי קדושה, לכך ה' אסר כאן בפסוק לשוב למצרים, ואמר "לא תספון לשוב בדרך הזה עוד". (מספר דרש יהודה)

"לְבַלְתִּי רוּם לָבְבוּ מֵאֲחִיו וּלְבַלְתִּי סוּר מִן הַמִּצְוָה יְמִין וּשְׂמֹאל" (וי, כ)

מדוע המתנאה כעובד ע"ז?

מבאר החתם סופר על התורה (כאן), איתא בסוטה (דף ד:): כל המתנאה כאלו עובד עבודה זרה. והנה עונה נקראת בשם "מה", כמו שאמר משה (שמות טז, ז) "ונחנו מה". ולכן המקיים מצוה בגאווה, מסיר הוא מהמצוה את המילה "מה", שהיא הענוה. כיון שכן ניקח מהמילה "מצוה" את האותיות "מה", וישארו האותיות "צו", ואיתא בסנהדרין (דף נו:): אין "צו" אלא לשון עבודה זרה.

וזה שאמר כאן הכתוב, "לבלתי רום לבבו מאחיו", היינו שלא יתנאה, כדי "ולבלתי סור מן המצוה ימין ושמאל", שאם יתנאה, נמצא שהוא "יסיר" מצד "ימין" של המילה "מצוה" את האות הימנית שלה דהיינו את האות מ', וגם יסיר את האות "השמאלית" שלה, דהיינו האות ה', וישאר בידו מילת "צו", שכאמור משמעה עבודה זרה, ולכן כל המתנאה כעובד עבודה זרה.

”וַנְתֵּן לַפְּהֵוּ הַזֶּרַע וְהַלְחָיִים וְהַקִּיבָה” (יה, ג)

הרב שביקש את הזרוע, הלחיים וקייבה של הקהילה

מעשה ברבנו המלבי"ם שהיה כהן, ובאחד הימים פנו אליו מקהילת בוקרשט שברומניה, ובקשה בפיהם, שיאות לכהן כרב הקהילה. ענה להם הרב שהוא מסכים לכהן כרב הקהילה, בתנאי שכל בני הקהילה יביאו לו זרוע לחיים וקייבה, שהם כידוע מתנות כהונה. התפלאו עד מאוד אנשי הקהילה לבקשתו, וניסו להציע לו סכום כסף מכובד, אך המלבי"ם בשלו, "רק זרוע, לחיים וקייבה, ואם לא, תחפשו לכם רב אחר". ביקשו ראשי הקהל מרבנו שיסביר להם את פשר הדבר, וכה ענה להם: "התכוונתי בדברי לשלושה תנאים, זרוע – פירושו שיסכימו כל הקהל להניח תפילין בכל יום ויום על הזרוע. לחיים וקייבה – פירושו להקפיד לאכול מאכלים כשרים, לפי שהמאכלים נאכלים בלחיים ועוברים אל הקייבה". ולכן רק אם הקהל יקבלו עליהם לתת לי "זרוע לחיים וקייבה", אז בוא אבוא ברינה לשמש את קהילתכם.

”תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ” (יה, יג)

הצדיק נקרא "תם", והרשע הופך את סדר האותיות ונעשה "מת"

דר"ש רבנו אפרים בפירושו על התורה (כאן, והוא מן הראשונים) "תמים תהיה", כגמטריא "תשרי" (910), ללמדנו, ראה לשוב בתשובה בימי אלול, כדי שתהיה "תם" ושלם בחודש "תשרי", בימי הדין הבאים עלינו לטובה.

ואמרו כי הצדיק הוא "תם", והרשע הופך את סדר האותיות ונעשה "מת". והענין הוא, כי הלא האות ת' היא האחרונה שבאותיות, והאות מ' באמצען, ולכן האות ת' רומזת על העתיד והאות מ' רומזת על ההווה. והנה הצדיק דרכו לחשוב על העתיד, שמכח ראייתו את העתיד, פועל בהווה ונשמר מטעויות, ולכן מקדים הוא את העתיד כשהאות ת' להווה קודמת לאות מ', ולכן הצדיק נקרא "תם". ואילו הרשע מקדים לחשוב על ההווה המרומז באות מ', ולכן נופל ברשעו, וחשוב הוא "מת".

”תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ” (יה, יג)

הקב"ה מסדר את מילות תפילת התמים ההפוכות, לטובה

כשהתפילה יוצאת מאדם תמים, אף שהתמים הופך את משמעות המילה, הקדוש ברוך הוא מסדר מילותיו לטובה, כמו שמסופר על הרב האוהב ישראל מאפמא זצ"ל (אוהל נפתלי עמ' 130 אות שס"ז), שראוהו תלמידיו בערב ראש השנה שצוחק. התפלאו

מה לרבם לצחוק בשעה כזו מתוחה? אמר להם, דעו שנגזרה גזירה על נשות ישראל המעוברות שהשנה יפילו נפלים, וככל שהתאמצתי לבטל את הגזירה לא הצלחתי. וכעת נתבטלה הגזירה בגלל תפילתו של אדם צדיק תמים, שבמקום לומר מברך השנים, אמר מברך הנשים, ובכך נתברכו כל המעוברות שבעם ישראל שיילדו בנים בני קיימא.

אדם שתמיד בירך את בניו "בקללה" ובשמים הפכוה לברכה

יתר על כן, אף אם תצא הלילה קללה מהתמים, בחושבו שזו ברכה, הרי יתברכו גם ממנו. וכמו שסיפר רבנו יוסף היים מבבל זצ"ל (עוד יוסף חי פרשת מטות עה"פ לא יהל דברו) על אדם תם עם הארץ שלא ידע להתפלל, ואפילו פירוש המלים של הפסוקים של התורה לא ידע. וה' יתברך חננו בעושר ובריבוי בנים יותר מעשרים בנים זכרים. בבית הכנסת שבו היה מתפלל היה חזן שאומר את הקרבנות בנעימה, וכשהיה מגיע למשנת, "אלו ואלו נשרפים בבית הדשן", היה אומר בנעימה מיוחדת יותר מכל התפילה. וזה העם הארץ שלא ידע פירוש המילים, חשב לתומו כי כנראה תיבות אלו הן ברכות גדולות, והחזן מברך בהם את הקהל, ולכן החזן מגביה קולו בנעימה בכדי להשמיע לציבור. במשך הזמן קלט את חמשת התיבות האלו בעל פה, ולכן כשהיו בניו נגשים לקבל ממנו ברכה בערב שבת, היה מברך אותם ואומר: "אלו ואלו נשרפים בבית הדשן".

ויהי היום ובביתו התארח תלמיד חכם, וכששמע אותו שמברך את בניו, "אלו ואלו נשרפין בבית הדשן", אמר לו: מה אתה עושה?! אתה מקלל את בניך ולא מברכם!! אותו עם הארץ נדהם, והצטער צער גדול. כלילה באו לתלמיד חכם זה בחלום מן השמים בכעס, ואמרו לו: דע לך שכיון שעם הארץ הזה היה אומר את המילים הללו בתמימות, בחושבו שזו ברכה, הקדוש ברוך הוא היה לוקח את המילים ובחסדו מסדר אותם לברכה. ולכן כשקם אותו תלמיד חכם משנתו נצטער עד למאוד.

ועל כיוצא בזה דרשו (שבת סג.) את הפסוק (שיר השירים ב, ד) "ודגלו עלי אהבה", ודילוגו עלי אהבה, שאף על פי שהוא "מדלג" אותיות או תיבות, ובוה משתנה משמעות הדברים, או שתתהפך המילה משוב לרע, עם כל זה הם "אהבה", שיהיו נשלמים ונתקנים בסדר הנכון.

ברכת הדרך

רבי יעקב מוצפי זצוק"ל, היה נוהג לספר את המעשה הבא, שיש בו כדי ללמד כיצד בזכות תמימות של אשה התרפא בנה:

מעשה במשפחה שבגם הקטן היה בוכה יומם ולילה, בצרחות מחרידות, פעמים רבות לא היה רוצה לאכול כלל, וכן לפעמים לא היה נרדם בלילה אלא בוכה וצורח וכל סדר יומו היה הפוך. הוריו ניסו בכל דרך להשתיקו ולהרגיעו, אך ללא הועיל. בצר להם פנו הם לרופאים ולפרופסורים רבים, בכדי למצוא ממה נובעת מצוקת ובעית התינוק, אך לא נושעו. אז החליטו לפנות לרבנים מקובלים גדולים, וקיבלו מהם כל מיני סגולות וקמיעות, אך עדיין המצב לא השתנה כלל.

והנה, באחד הימים האם הלכה ברחוב וראתה דף של חומש זרוק ברחוב, הרימה את הדף בכבוד רב, נשקה אותו ואמרה לעצמה זו סגולה טובה לבני שאניח את הדף הקדוש הזה מתחת לכרית שלו, ובטחה שבזכות הכתב והפסוקים הקדושים תעלה רפואה לבנה, וכן עשתה.

כאשר הגיעה לביתה, לקחה את הדף שמצאה ברחוב והניחה מתחת הכרית של בנה, והנה פלאי פלאות הילד מיד הפסיק לבכות ונרגע, והאם שמחה עד אין קץ.

לאחר זמן, חזר בעלה לבית, ומיד בישרה לו אשתו את כל המעשה, שבזכות הדף הקדוש שהניחה מתחת לכר התינוק נרגע.

האב הסתקרן לראות את דף החומש מאיזו פרשה וחומש הוא, והנה כאשר לקח לידו והביט בדף השכו עיניו, הדף היה לא פחות ולא יותר פרשת התוכחות והקללות, והתחיל לצעוק ולגעור באשתו, את יודעת מה הדף הזה? זה קללות! איך את מעיזה להניח דבר זה תחת הכרית של בננו, זה רק יכול להזיק לו!

והאמת היא, שהתמימות שלה לא רק שלא הזיקה כלל, אלא אדרבה עזרה לה ובאה הישועה. שכיון שלא ידעה קרוא וכתוב, והאמינה בזכות הקדושה של הדף שתבוא הישועה, והניחה אותו. ממעשה זה אנו לומדים שלהיות תמים וישר בדרך התורה והמצוות, זו דרך ההצלחה בחיים. (עלה אור)

אולם יש לציין, שכל זה אמור באדם תמים עד מאוד, שאינו יודע בין ימינו לשמאלו, אבל מי שיודע לקרוא ואינו מדקדק בתפילתו, עונשו כפול ממי שאינו מתפלל כלל, כי אם כבר הוא מתפלל, סימן שהגיע להכרה שהוא מחויב בתפילה, ומדוע הוא מזלזל בכך, וכיוצא בזה אמרו חז"ל (כוטה ד): כל המזלזל בנטילת ידים נעקר מן העולם. עד כאן. הן מדובר באדם שכבר נוטל את ידיו, אלא שהוא מזלזל בכך, ועל כן ודאי שעונשו חמור יותר ממי שאינו נוטל כלל.

"תמים תהיה עם ה' אלהיך" (יה, יג)

בקריאת שמע יש רמ"ה תיבות, ופעמיים רמ"ה עולה כמספר תמי"ם הרמ"ע מפאנו (הובא בספר דולה ומשקה כאן) מבאר שבקריאת שמע יש רמ"ה תיבות, ואומרים אותה פעמיים ביום – בבוקר ובערב. ופעמיים רמ"ה עולה כמספר תמי"ם. והנה נפסק בשלחן ערוך (או"ח סי' ס"א סעיף ג), שכדי להשלים רמ"ה תיבות בקריאת שמע, שהן כנגד איבריו של אדם, לכן מסיים השליח ציבור את קריאת שמע במילים "ה' אלהיכם אמת". וזהו: "תמים" – אשר עולה כמספר פעמיים רמ"ה תיבות של קריאת שמע, "תהיה עם ה' אלהיך" – תאמר אותם יחד עם התיבות "ה' אלהיכם אמת", כדי להשלים רמ"ה תיבות כנגד איבריו של אדם.

"לא יקום עד אחד באיש לבל עון ולכל חטאת בכל חטא אשר יחטא על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר" (יט, טו)

תיקון העוונות יהיה על ידי שלושה אלה: קול צום ממון, שהם כללות דרכי התשובה

כתב רבנו הב"ח בספרו עוד יוסף חי (דרשות סוף פרשתנו) נראה לי בס"ד לרמוז, ידוע שתיקון העוונות יהיה על ידי שלושה אלה: קול צום ממון, ואלו הם כללות דרכי התשובה, כנודע. אמנם, העני לא יוכל לקיים את כל השלשה, מפני שהוא עני ואין לו ממון, ולכן כדי להשלים את תיקון נפשו מספיקה לו תשובה בתרי מגו תלתא בלבד, בקול וצום. לעומתו העשיר, שיכול לקיים את שלשתם, אינו מספיק לו בשתיים, אלא צריך להשלים את כל השלושה. ובזה יובן בס"ד הפסוק (איוב כה, ג) "קץ" שם לחושך, ידוע שהעני עולם חשוך בעדו, וכמו שאמרו רז"ל (ביצה לב): כל המצפה לשולחן אחרים, עולם "חשך" בעדו, ואסמכוה אקרא. ולכן העני שאין לו ממון, יספיק לו בשנים מן השלשה, בקול וצום בלבד, אשר ראשי התיבות שלהם הם "קץ", וזהו הנאמר "קץ" היינו קול וצום "שם לחושך" לעני הנקרא חושך די לו בשני אלו. וזהו בחסדו יתברך, ששם לעני תיקון בקול וצום בלבד.

ובזה יובן בס"ד גם הכתוב (איוב לג, כח) "פדה נפשו מעבור בשחת וקיתו פאור תראה הן כל אלה יפעל אל, פעמים שלש עם גבר". להשיב נפשו מני שחת, לאור באור החיים. עד כאן. והכוונה היא, הן פדיון נפש האדם מן העוונות נעשה בשלשה הנוכרים, בקול צום וממון. וגם אור הנר רומז אל נשמת האדם, כדכתיב (משלי כ, כז) "נר ה' נשמת אדם", ולנר יש בו תלתא גוונים, כנודע (תיקונים דף מא ע"א). וזהו שאמר הפסוק "פדה נפשו

מעבור בשחת" דהיינו פדיון נפש האדם בשביל שלא יבוא לידי באר שחת, "וחיתו באור תראה" – רוצה לומר, החיות שלו תלויה ורמוזה באור שיש בו תלתא גוונים. ופירש ואמר: "הן כל אלה יפעל אל" דהיינו כיצד יפעל את תיקון נפש האדם, "פעמים שלש עם גבר" – כלומר, "פעמים" לעני די בשני תיקונים – בקול ובצום בלבד, כי אין הקב"ה בא במרוניא עם בריותיו (ע"ז ג.), לכך אמר שיספיק "פעמים", כלומר שתיים, ו"שלש" לעשיר, שהוא צריך שלוש תיקונים, קול צום וממון. "להשיב נפשו מני שחת לאור באור החיים" – ותיקון זה יועיל להם לתשובה שהיא חיים לנפש האדם.

קול ממון צום ראשי תיבות קמ"ץ, שהוא "בכתר"

ולכן תמצא כי שלושת התיקונים הנזכרים, קול ממון צום, הם ראשי תיבות קמ"ץ. וידוע (ע"ז חיים שער מד פרק א) כי נקודת קמ"ץ הוא "בכתר", שהוא מספר "תרך" מצוות, שהם תרי"ג מצוות דאורייתא עם שבע מצוות דרבנן. לרמזו, שיש כח בשלושה התיקונים הנזכרים, שהם ראשי תיבות קמ"ץ, לכפר ולתקן על כל מה שיחטא האדם בכל תרך מצוות. ולכן נקודות שיש תחת אותיות "אָדָם" הם נקודות של קמ"ץ בלבד, לרמזו, שתיקון האדם תלוי בשלושת התיקונים הנזכרים שהם ראשי תיבות קמ"ץ. ולכן גם יש בו קמ"ץ כפול, גם תחת האות הראשונה וגם תחת האות השנייה, לרמזו שיועיל תיקון שלשה הנזכרים, הן בתחילת ימיו של אדם, והן בסוף ימיו. ועוד רמזו שיועיל תיקון הנזכר של קמ"ץ, הן על גלגול זה, הן על גלגול שעבר.

ובזה יובן בס"ד רמז הכתוב כאן "לא יקום עד אחד באיש", "עד" רוצה לומר קישוט, מלשון הפסוק (שמות לג, ו) "ויתנצלו בני ישראל את עדים", וכן הנאמר (יחזקאל טו, יא) "ואעדך עדי". שהכוונה היא שהתיקון הוא עדי וקישוט לנפש ולגוף. והם שלושה עדיים, דהיינו שלושה קישוטים ותיקונים, הנזכרים, קול צום ממון. והעשיר צריך את כל השלושה, ואילו לעני יספיק שנים שהם קול צום. אבל עד אחד מן השלושה, לא יספיק לבדו לשום אדם. וזהו שאמר כאן הפסוק "לא יקום עד אחד באיש" – רוצה לומר, "עדי" אחד, שהוא תיקון אחד בלבד מן השלושה, "לא יקום" להועיל "לכל עוון ולכל חטאת", ככל הטא אשר יחטא האדם לא יועיל לתקנו, אלא לכל הפחות "על-פי שנים עדים" שהוא תיקון לעני בקול וצום, "או שלשה עדים" שהוא תיקון לעשיר בקול צום וממון, "יקום דבר" – יהיה קימה לאדם בתשובה הנקראת "דבר", כמו שכתוב (הושע יד, ג) "קחו עמכם דברים ושובו אל ה'".

ובזה יש לפרש ג'כ בס"ד את הפסוק ביחזקאל (טו, ז) "ותרבי ותגדלי ותבואי בעדי עדיים" – כלומר, "ותרבי" בחכמה, "ותגדלי" בעושר, על כן "תבואי בעדי" תבואי בתשובה עם עדי אחד, ועוד "עדיים" הרי שלושה, שהם, קול צום ממון, שלהם יכולת לתיקון הנפש.

"יְדִינֵנו לֹא שָׁפְכוּ אֶת הַדָּם הַזֶּה וְגו' מִפֶּן לְעֵמֶךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פְּדִיתָ ה' וְאֵל תִּתֵּן דָּם נָקִי" (כא, ז-ח)

הנותן צדקה אומר עליו הקב"ה, כאלו פדאני מבין האומות, וז"ש אשר פדית "השם" דייקא

וכי עלתה על דעתך שזקני בית דין שופכי דמים הם? ומדוע מצריכה אותם התורה לומר "ידינו לא שפכו את הדם"? אלא כוונת אמירה זו היא שלא ראינוהו ופטרנוהו בלא מזונות ובלא לוויה ושלכין הוא נפטר מרעב, להוציא מלעז זה מודיעים הזקנים שלא היה כן. כמו שפ"י רש"י ז"ל (במקום) ומקורו מהור ממסכת סוטה (דף מה:).

ומאחר ותחילת הפסוק מדבר על הצדקה, כך גם המשך הפסוק מרמז על נותן הצדקה, בממון או באכילה ושתיה לאביונים ועניים, שאומר עליו הקב"ה שאדם זה כביכול "פדאני" מבין האומות, וזהו שכתוב "אשר פדית השם", שכביכול במעשה זה האדם "פודה" את ה'.

ובתיב (ישעיה לב, יז) "והיה מעשה הצדקה שלום", "והיה" בחילוף אותיות הוא "הויה", ללמד ששם "הויה" יהיה "שלום" בנתינת צדקה. כיצד: הפרוטה כנגד האות י' (המטבע שנותן לעני דומה לאות י', שצורתה נקודה), ה' האצבעות של הנותן הן כנגד האות ה' הראשונה בשם הויה, הזרוע כנגד ה-ו', וה' האצבעות של העני מקבל הצדקה, הן כנגד האות ה' אחרונה של הויה, הרי לפנינו שם הויה. וזהו שממשיך הכתוב, אשר פדית "הויה", ואל תתן דם נקי בקרב עמך ישראל. שבזכות הצדקה ינצלו עם ישראל ממות, כנאמר (משלי י, ב) "וצדקה תציל ממות".

מדוע נחום איש גם זו היה עיור גידם קיטע וגופו מלא שחין

וכל מי שאינו מרחם על העני ועוצם עיניו מראותו, ומתעלם ממנו, כאלו שופך דמים כמו שאומרת הגמרא תענית (דף כא:), אמרו עליו על נחום איש גם זו שהיה סומא משתי עיניו, גידם משתי ידיו, קיטע משתי רגליו, וכל גופו היה מלא שחין, והיתה מיטתו מונחת על ארבעה ספלין של מים מפני הנמלים. פעם אחת היתה מיטתו מונחת בבית רעוע, ביקשו תלמידיו לפנות מטתו, ואחר כך לפנות את הכלים. אמר להם בני, פנו את הכלים

ואחר כך פנו את מטתי, שמובטח לכם כל זמן שאני בבית, אין הבית נופל. פיננו את הכלים ואחר כך פיננו את מיטתו, ומיד נפל הבית. אמרו לו תלמידיו, רבי, וכי מאחר שצדיק גמור אתה, למה עלתה לך כך? אמר להם בני, אני גרמתי לעצמי, פעם אחת הייתי מהלך בדרך לבית המי, והיה עמי משוי שלשה המורים, אחד של מאכל ואחד של משתה ואחד של מיני מגדים. נודמן לי אדם אחד ואמר לי רבי פרנסני. אמרתי לו המתן עד שאפרוק מן החמור. לא הספקתי לפרוק מן החמור, עד שיצתה נשמתו. הלכתי ונפלתי על פניו ואמרתי, עיני שלא חסו על עיניך, יסומו [דהיינו יהיו עיורות], ידי שלא חסו על ידיך, יתגדמו. רגלי שלא חסו על רגליך, יתקטעו [דהיינו יחתכו], ולא נתקררה דעתי עד שאמרתי, כל גופי יהא מלא שחין. אמרו לו [תלמידיו] אוי לנו שראינוך בכך. אמר להם, אוי לי אם לא ראיתוני בכך. ואמאי קרי ליה נחום איש גם זו? דכל דהוה סלקא ביה, הוה אמר גם זו לטובה, וכן שמלומד בניסים היה.

"כפר לעמך ישראל אשר פדית ה' ואל תתן דם נקי בקרב עמך ישראל ונכפר להם הדם" (כא, ה)

פירוש הפסוק על דרך הרמז

כפר "לעמך" גימט' "כסף". זה הכסף שהאדם נותן לצדקה, יהיה לו לכפרה, כשמכוין לשם שמים, לשם הוי"ה אשר פדית הוי"ה.

מלאך הממונה על הפרנסה שמו סא"ל, כמ"ש רז"ל (שער הכוונות דרוש תפילת השחר דרוש א ובשער רוח הקודש דף ל"ה ע"ב) על הפסוק (תהלים קמה, מז) **"פּוֹתַח אֶת יַדְךָ רִ"ת פּא"י**, וסופי תיבות התך. ובא"ת ב"ש הוא סא"ל, גם פא"י בגימט' סא"ל, הוא נותן פרנסתו בריוח, כמו שנאמר (מלאכי ג, י) "ובחנוני נא בזאת".

וזוהו שכתוב **אשר פדית ה' ר"ת פא"י**, שנותן לך מזון ופרנסה ואכילה כמו שנתת לו מדה כנגד מדה.

והמשך הפסוק, **"ואל תתן דם נקי בקרב עמך ישראל"**, היינו שלא יעשה בעם ישראל, כמו שנעשה לנחום איש גם זו, וכנזכר לעיל ממסכת תענית (דף כא.).

"ונכפר להם הדם" "הדם" הוא אותיות מד"ה, דהיינו מידה כנגד מידה, אם נתת לעני ורחמת עליו, הקב"ה יתן גם לך. ואם לא נתת לו אכילה ושתייה וצידה לדרך ולא עשית לו לוויה, כאלו שפכת דם נקי.

ובזמן הזה שאין לנו עגלה ערופה, הקב"ה נוקם "בעגלא" [דהיינו במהרה] ממי שהוא קשי "עורף" לעני. דהיינו "ערופה" הן אותיות "העורף", "עגלה" הוא מלשון

"בעגלא", וזה נרמז בהמשך הפסוק ישראל ונכפר להם הדם ר"ת לוי"ה, כמו שפי' רש"י ז"ל הנ"ל, שהזקנים אומרים שלא ראינוהו ופטרנוהו בלא מזונות ובלא "לוי"ה. ואם יש צדקה ולויה וכל הלבבות יחד, יהיה "שלום" בין ישראל לאביהם שבשמים, וכך נאמר במשנה (עוקצין פ"ג מ"ב) לא מצא הקב"ה "כלי" מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, כפר לעמך ישראל ר"ת "כלי", והוא נוטריקון כל לבבות יחד, וגם "כלי" נוטריקון כהן לוי ישראל.

מאמר לחודש אלול

סגולת חודש אלול. פתחו לי פתח אפי' קטן. ולנצל את אלול

ע"י התשובה שאדם עושה בימים אלו מעלה כל הניצוצות של כל השנה ומתקן אותם

הנה נודע כי חודש אלול מסוגל לתקן המעשים שעשינו כל השנה כולה, כי ע"י התשובה שאדם עושה בימים אלו שהם ימי רחמים ורצון, מעלה כל הניצוצות של כל השנה ומתקן אותם ע"י חזרתו בתשובה שלמה, כי הכל חוזר ונתקן. ונודע מה שכתב בעל ההפלאה זצ"ל על המשנה (בכתובות נו:): "נותנים לבתולה שנים עשר חודש" לרמז שנותנים לאדם את חודש אלול שמזלו בתולה כדי שיתקן כל השנים עשר חודש של השנה. שאם מתקנים ישראל את מעשיהם בחודש אלול נחשב להם כאילו היו צדיקים וטובים כל הי"ב חדשים, ועתה ע"י מעשיו הטובים בחודש אלול וחזרתו בתשובה מכין מלבוש מיוחד לכבוד השנה החדשה, וז"ש עוז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון ר"ת אלול.

ולבן צריך להתעורר חזק בחודש זה ולנצל את הזמן כדי לתקן את כל השנה הקודמת, וגם הכנה לקראת השנה שתבא בעה"ת ולא ימתין עד יום ר"ה שבו תוקעים בשופר, ויאמר מספיק עתה בעת התקיעה אחזור בתשובה, והכל יתוקן. כי צריך את חודש אלול שהאדם יעשה בו הכנה ויחזור בתשובה, וכולי האי ואולי, כמו שאמרו "אחרי ארי ולא אחרי אשה" ודרשו רבותינו שצריך לעשות תשובה כבר אחרי חודש אב שמזלו אר"י כלומר לחזור בתשובה בחודש אלול, ולא אחרי אשה אחרי חודש אלול שמזלו בתולה והוא יחזור בתשובה ביום ר"ה בתקיעת שופר כי בזה אין לו כח כמו אם האדם מכין עצמו כל חודש אלול.

כמו שהביא בספר "שער המלך" על הפסוק (בראשית ל"ג) "ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה" שהוא ר"ת "אלול" כלומר שאתחיל כבר לחזור בתשובה לרגל המלאכה של כל השנה החולפת שיש לי לתקן מה שעשיתי ומה שפגמתי, כי אי אפשר לתקן הכל בפעם אחת.

ואם האדם רק מתחיל ועושה איזו פעולה לתשובה, אפי' קטנה, מהשמים נותנים לו עזרה כמו שכתב רבינו יונה בשערי תשובה וז"ל: כי יעזור ה' לשבים כאשר אין יד טבעו

משנת, ויחדש בקרבם רוח טהרה להשיג מעלת אהבתו כמש"כ ומל ה' אלהיך את לבבך ואת לבב זרעך הרי לפניך שהקב"ה מסייע בידינו כמש"כ ומל ה'.

פתחו לי פתח כפתחו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם
 וכבר ידוע מה שאמרו רבותינו פתחו לי פתח כפתחו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם, ופתחים שעגלות וקרונות עוברות בהם, כלומר אומר הקב"ה אתם תפתחו לי פתח הקטן ביותר ואני אפתח לכם פתח גדול.

והעיקר שיהיה הפתח של המחט מפולש מצד לצד ועשוי מחומר פלדה שלא יחזור ח"ו להסגר, כך הרצון לתשובה צריך להיות ברור והחלטי שהוא רוצה להיות אדם חדש, שהוא באמת רוצה להשתנות ורק אז יפתח הקב"ה פתח גדול מאוד.

וזוה שאמר בלעם הרשע הפסוק "מה טובו אהלך יעקב משכנותיך ישראל" מפרש רש"י ראה שלא היו מכוונים פתחיהם אחד כנגד השני דהיינו ששמרו על הצניעות כדי שלא יסתכל אחד על חברו.

וחכמי המוסר אמרו שהשבח שמשבח בלעם את עם ישראל שהקב"ה אוהב אותם מאד וחפץ בתשובתם ולכן אין פתחיהם מכוונים כי הפתח שאנחנו צריכים לפתוח הוא כחודו של מחט ולא דומה לפתח שהקב"ה פותח לנו פתחים שעגלות וקרונות נכנסים בהם. וכאשר ראה זאת בלעם אמר אין יכולת להתעסק ולהצר להם, כי יש להם אותות ומופתים שמיד הקב"ה עונה להם ופותח להם פתחים גדולים וטובים.

אפי' תזו ותתקדם בעבודת ה' סנטימטר אחד ממקומך כל הגזירות מתבטלות

מעשה שהיה לפני כארבעים שנה, בשני בחורים שיצאו למייל בשדות ויערות בדרומה של ארץ ישראל, תוך כדי המיול אבדו את דרכם, וכבר פנה יום ולא ידעו אנה יפנו בחשיכה המוחלטת שהשתררה עליהם, עודם תוהים אינה ה' לידם ומצאו שהם עומדים בסמיכות לפסי רכבת, והחליטו להלך רק בסמיכות אל הפסים וכך קיוו להגיע בעזרהי"ת למקום מבטחים בדרכה של הרכבת...

עודם מהלכים ותגבר עייפותם עד מאד, מה עשו, נחו שניהם על הארץ, זה נתיישב על שק עפר שמצא על הארץ וזה נתיישב על הפסים עצמם, לא ארכו הרגעים והשניים נרדמו ושקעו בשינה עמוקה... אך, אוי, שוד ושבר, כי באותו זמן נסעה על פסים הללו – במרחק רב, רכבת ארוכה טעונה משא של חמרי בניה כבדים, לאחר זמן משהתקרבה קצת אל מקום ישיבת הבחורים הבחין מנהיגה מרחוק כי יושב לו בחור על הפסים וחולם חלומות נעימים באמצע שנתו, מיד החל מצפצף בכל כוחו, טו... טו... טו... בידעו, שגם

אם יעצור ויעמיד רכבת גדולה וכבדה כמותה מנסיעתה במהירות גדולה כל כך לא יצליח להעמידה... והמשך ברור שהישן הלז ימצא את עצמו בגן עדן העליון... וכן הוזה, כי הבחור לא שמע את קול הצפצוף – הגם שהצפצוף בקע ועלה בקול רעש גדול עד שהעיר את כל יושבי העיר הסמוכה משינתם, אך שנתו של זה גברה על הכל ולדאבון לב אירע הגרוע מכל...

עתה הבה ונתבונן, מה רצה המצפצף מאותו בחור, וכי הוצרך לזה שהבחור יקום ויברח משם כל עוד נשמתו באפו למרחקים מרחקים, לא ולא... וכי מרחק פרסה אחת רצו להרחיקו, לא ולא... לא הוצרכנו אלא להרחיקו סנטימטר אחד ותו לא מידי, אבל משלא זו סנטימטר זה אירע לו הגרוע מכל.

זאת ועוד, יתכן שאותו הבחור התעורר מקול הצפצוף אבל שב לשנתו באמרו, אוי, אין בכוחי לקום עכשיו, עוד רגע ואקום משנתי, ראה נא מה אירע לו בירגע, זה, אף אנו, בל ימצא מי שמתעורר שישוב לשנתו, אלא אין ועתה אלא לשון תשובה, זו ממקומך ס"מ, אבל בזה הרגע.

וא"כ אנחנו צריכים לעשות תשובה ולהתעורר ולא צריך להתעלות הרבה כ"כ אפי' מעט כפי יכולתינו רק שנתחיל לזוז ואז ניצולים ברוחניות ובגשמיות.

מו"ר הרש"ש זיע"א אמר אדם שיקבל עליו לחזור בתשובה אפילו רק על דבר אחד, אז היא תהיה המליץ יושר שלו בעולם העליון

ומו"ר הרש"ש זיע"א אמר כי הוא ערב על זה, שאדם שיקבל עליו לחזור בתשובה אפילו רק על דבר אחד, דהיינו שיקבל עליו קבלה אחת, אבל ביתד שלא תמוט – מה שלא יהיה הוא מקבל על עצמו לעמוד בה, אז היא תהיה המליץ יושר שלו בעולם העליון, ואותו אדם נהפך להיות אדם אחר, זה לא אותו אדם, אלא הוא עכשיו אדם חדש!

למשל אדם שיקבל עליו להזהר בברכת המזון, שבכל פעם שהוא יאכל ידקדק בברכת המזון כמו שצריך ככוונה ומתוך הסידור, אבל לא רק – "בדרך כלל", אלא יהיה אשר יהיה גם כשימהר לצורך דחוף... או יהיה עייף ביותר. או שאין בנמצא סדור... שום דבר! לא יבטל את הקבלה שקבל עליו, כגון זה אמר הרש"ש שיכול להיות לאיש אחר. היה אומר מו"ר מרן ר' יהודה צדקה – תקבל על עצמך להשתנות בדבר אחד איזו מצוה אתה חלש בה, וכך תזכה ליום הדין

מוריניו ראש הישיבה רבי יהודה צדקה זצ"ל, הוא שלמד אותנו את זה, היה אומר תחשוב במה אתה לא בסדר, ותקבל על עצמך להשתנות בדבר אחד תעשה חשבון נפש איזו מצוה אתה חלש בה, לא מדקדק בה, ותתחיל, וכך תזכה ליום הדין. מי

שלא קובע עתים לתורה יקבל עליו לקבוע עתים לתורה, מהיום והלאה. מי שלא מתפלל במנין, יקבל עליו להתפלל במנין, כל אדם לפי הענינים שלו. ואם אדם מקבל עליו מעט מעט, ומקפיד לעמוד בזה, הרי זה מליץ יושר בשבילו, ואז יזכה ל"עין לא ראתה". עכשיו הזמן לקבל איזה קבלה, כל אדם יבין את עצמו, יחזור בתשובה ותהיה לו זכות.

המניד מדובנא הביא משל

היה סוחר גדול של בדים שכולם היו קונים ממנו, והיו אוהבים אותו, היה נותן להם בהקפה, עד שימכרו ויביאו לו את כסף.

יום אחד אמרו לו, אתה מכיר את פלוני, אל תביא לו סחורה, תזהר ממנו, שאל להם למה, אמרו לו הוא פשט את הרגל, כל הצ'קים שלו חוזרים, אין להם כיסוי, ולכן תזהר ממנו ואל תלך אליו.

והנה בא אליו אותו בעל התנות, ואומר לו, תן לי סחורה, אני רוצה לעשות ביזנס. אמר לו, לא, לך לא אתן. כי שמעתי שכל הצ'קים שלך חוזרים, מה אעשה אי אפשר. אמר לו הסוחר, עשה עמי חסד, ותן לי, התחנן ובכה לפניו. אבל הסוחר לא הסכים. עבר שמה איזה סוחר אחר וראה את הויכוח, אמר לו תראה, הוא צודק הסוחר הגדול, איך הוא יתן לך, הרי כל הצ'קים שלך חוזרים, הכל ילך לאיבוד, אבל אתן לך עצה, תקח רק מעט סחורה מאה מאתיים מטר בד, ותמכור. תוכיח את עצמך תחזיר את הכסף, ותבוא עם הכסף ותקח עוד, וכך לאט לאט יהיה לך שוב שם טוב והכל יסתדר, וכך עשה. לקח מעט – מכר, הביא לו, לקח מעט ומכר – ושלם לו, וכך לאט לאט עלה שוב על הדרך הטובה.

וכך עם האדם, אם הוא בא ורוצה את הכל איך יקבל, אין לו, איך הוא יכול לשלם על זה, יש לו כיסוי על כל המעלות שלו, לא.

יקבל עליו מעט – קבלה אחת, יוכיח את עצמו עם הקבלה הזאת, יוכיח איך הוא מתפלל, מברך ברכת המזון, כל אדם במה שהוא לוקה בו, ויכתוב זה בפנקס, ביום ראש השנה תשע"ג קיבלתי עלי בעזרת השם יתברך לברך ברכת המזון בכוונה.

וכל שבוע שבועיים יפתה, ויזכר, קיבלתי עלי ברכת המזון, אני מקיים את זה או לא, ואז האדם יבוא בראש השנה הבאה, ויאמר רבש"ע, קבלתי על עצמי בשנה שעברה, וקיימתי. בבקשה עכשיו אני מקבל עלי עוד דבר, אני רוצה להתקרב אליך, ואני משתדל בכל הענינים להיות עבד שלך, עבד נאמן, ולהתפלל טוב, וללמוד טוב, ולקיים כל מצוה כתיקנה, ואני לומד הלכות, ואני רוצה לקיים כל פרט ופרט, ולהשתדל בעבודת השם כמו שצריך.

להתחבר להי"ת

הרה"ק הדברי יואל מסאטמאר (דברי ליל יוה"פ), כתב שהנה מצינו בהל' מקוואות (ו), (ז) שבור מי גשמים המטהרים מעלים את המים השאובים שאינם כשירים כלל למקוה – אפילו אם הם מרוחקים הרבה מהמקווה הכשירה, והיאך – אם יחברם יחד על ידי נקב השקה, והיינו שאף המרוחק ביותר אם אך יעשה לעצמו איזו אחיזה ושייכות לטהרה ייטהר אף הוא בעצמו עד כדי שיוכל לטהר אחרים... כיו"ב, לדידן – על ידי שיעשה קשר ושייכות בעצמו עם הקב"ה – בקבלה אחת אמיתית דוגמת חור ההשקה, יגרום 'השקה' בעצמו, ויתהפך לטהור לגמרי.

הקב"ה לא דורש ממך להגיע לרקיע השביעי להתקדם מעט לפי כחך משל נפלא הובא בספרי מוסר, למלך שהחליט לרדת 'מן ההר אל העם' – ובכל שנה הקדיש עשרה ימים רצופים לבקר בבתיהם של אנשים פשוטים מתושבי מלכותו, למען דעת צרכי העם מה הם, וכך היה מנהגו, שלושים יום לפני אותם עשרת הימים שלח מכתב לאלו האנשים שבדעתו לבקרם בזו השנה כדי שיהא סיפק בידם להכין עצמם ואת ביתם כראוי, ויוכלו להכניס את המלך לביתם. באחת השנים נמנו בין הזוכים' שהמלך יבקרם בני זוג ערירים וזקנים אשר איתן מושבם בביתך עלובה ורעועה בפאתי העיר, משקבלו השניים את המכתב המבשר על בוא המלך לביתם, אחזתו 'התרגשות' וחיל ורעדה לבעל הבית, באמרו לבני ביתו, וכי לביתנו ניתן להכניס את המלך, והרי כתלי הבית שחורים הם לגמרי וזה להם כשבעים שנה שלא באו במגע עם סיד לבן, חלונות הבית שבורים ומנופצים – וכולם מכוסים בחתיכות נייר שיירי בדים וחתיכות עץ שבורות הצמודות זה לזה בדבק, הכיסאות רעועים וכל היושב עליהם נופל מיד על הארץ אם אינו מבני הבית הקבועים היודעים 'כיצד' משתמשים בכיסאות הללו... ומי מדבר על השולחן אשר לו ארבע רגליים שאחת איננה נראית כרעוה... על כן, שמעי נא רעייתי, תיכף ומיד אומין את כל בעלי המלאכה, זה יצבע את הבית בציור וציור נפלא, זה יחליף את החלונות הישנים בחדשים – יקרים ונוצצים, גם שולחן וכיסאות חדשים יובאו הנה, ובכך יבוא המלך כדת לביתנו, אמרה לו האשה, והרי זה לי כשלושים שנה שהנני טוענת כי כן ראוי לעשות, ובכל עת ענית לי 'כסף מנלך' תם הכסף ולרש אין כל... ומאין יבוא עורך עתה בזו השעה, אמר לה בעל הבית, נו, אבקש משכנינו הלוואה מכובדת ובמעות שיתקבלו נשלם על כל אלו ההוצאות, אמרה לו האשה, וכי תקח על עצמך לשלם חובות במשך שלושים שנה עבור מחצית השעה שהמלך מבקר באהלינו... ומה בכך שהמלך יראה את צורת חיינו היום יומיים, א"ל בעה"ב, זאת הייתי אומר אם המלך היה מגיע הנה בפתע פתאום, לא כן, כאשר שלח להודיענו זה כשלושים בטרם יבוא אלינו בוודאי

כוונתו שנתקן ונכשיר את הבית כראוי לבוא המלך אליו, אמרה לו האשה, לא ולא, גם המלך יודע היטב כי דלים ורשים אנו, גם הוא מכיר במצב העם שבשדות, ולא הודיע קודם בואו אלא מכיוון שהוא רוצה לראות מה יש בכוחינו להכין בתוך ל' יום, ישבו וטיכסו עצה, עד שהחליטו, את כתלי הבית נכסה בסדינים לבנים, על החלונות נעמיד ציורים נאים אשר יכסו את שברי החלונות, את השולחן נכסה במפה, את הכיסאות נעמיד בסמיכות לשולחן, אבל זאת אנו מחוייבים להכין לכה"פ כסא אחד שלם כדי שיוכל המלך לשב עליו, ובוה לא יועילו לנו כל מיני תיקונים למראית העין, שהרי המלך יתיישב עליו בפועל ומסוכן הוא ליפול ממנו.

והנמשל פשוט, הקב"ה בא לשכון בתוכינו בעשרת ימי תשובה – בהמצאו, והוא מודיע אותנו על כך ל' יום קודם – מר"ח אלול, אמנם, פעמים הרבה שומעים אנו קול בקרב המחנה, וכי אוכל לתקן את עצמי בחודש זה עד תכלית המעלות והמידות, תשובתו, לא, אין הקב"ה דורש ומבקש ממך בשלושים יום אלו לעלות לרקיע השביעי, רק לראות מה יש בידך עשות בל' יום, מה תוכל לתקן בהם, לכה"פ כסא אחד, ואכן, אם מתקן עצמו לכה"פ בענין אחד מילא בזה אחר רצון המלך ובוודאי יכתב ויחתם לאלתר לחיים טובים ושלוש.

לפי ההכנה כך מתגלה הי"ת

אִיתָא ב'שפת אמת' (בפרשת כי תצא, תר"מ הדיבור הב') וז"ל, בפסוק (כג, י-טו) 'כי תצא מחנה... ונשמרת מכל דבר רע... כי ה' אלוֹקֶיךָ מתהלך... רמו לימים הללו קודם ר"ה שהוא יום מלחמה כידוע, ולכן יום תרועה כמ"ש במלחמה י'הרעותם בחצוצרות ונזכרתם' (במדבר י, ט) כמ"ש בזוהר, לכן יש חודש אלול מקודם להיות נשמר לזכות לסיוע משמים כמ"ש ה' אלוֹקֶיךָ מתהלך – להצילך ולתת אויבך לפניך ר"ת אלול... שבוודאי בני צריכין עזר משמים, רק כפי הקרבות אליו ית' כמו כן עוזר לנו השי"ת, וצריכין רק הכנה לקבל השראת שכינתו ית'. וכמו שבנ"י מכינים עצמם בימים הללו לשוב אליו ית'. כן הבורא ית' מגלה הארות הקדושה בלבבות בני בימים הללו. ז"ש ואני תפלתי לך ה' עת רצון, כי בני מכוונים ויודעים להתעורר בתפלה בימים אלו. שגם בשמים מתעורר שערי רחמים כי אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן (ישעיה מב ה) ר"ת אלול – כי מסירין בימים אלו הסתרות הקליפות וסמ"א ויש התגלות הקדושה כנ"ל.

קל לרדת אבל לעלות מאד קשה כי בחודש אחד הוא רוצה לעלות את כל הדרך שירד, כמה עמל ויגיעה דרוש למשימה קשה זו

אם אדם יקח זמן לעצמו לעשות השבון נפש ויתבונן במעשיו ויפסיק את מרוצת החיים שלו ויתבונן היכן הוא עומד, מה עשה כל השנה, כמה למד וכמה תיקן את עצמו,

ומה הרויח בשנה זו. (אם יראה כמה הוא חייב לקב"ה ועדיין הוא רחוק) וצריך לזה עבודה גדולה כי קל לרדת אבל לעלות מאד קשה. משל לקטר רכבת שהיה יורד מראש ההר ושנסע במסלול במשך אחד עשר חדשים ואח"כ החליט כי בחודש אחד הוא רוצה לעלות את כל הדרך שירד, כמה עמל ויגיעה דרוש למשימה קשה זו? כך היא עבודת חודש אלול.

ובאמת צריך להבין מדוע האדם לא מתעורר, הרי יום הדין הגדול קרב וידונו בו את האדם על כל מה שהיה עמו, יחיה או ח"ו ימות, חולה, בריא, עני עשיר מה יהיה עם רעייתו, בניו ובנותיו נכדיו וכו' כל זה על הכתפיים שלו והוא עולה את העליה שמשני צידיה יש תהום, אם ח"ו הוא נופל גם הם נופלים עמו ח"ו, א"כ מדוע לא מתעוררים?

אלא הסיבה שאנחנו אדישים כי אנחנו חושבים שגם השנה יהיה כמו שנה שעברה ומסתמא נכתב ונחתם לחיים טובים, אבל אם נתבונן נראה כמה מחשבה זו שקרית שהרי כמה בנ"א בריאים נפטרו בשנה זו בכמה מיתות משונות ל"ע, מי באש מי במים ומי בחרב, ה' ירחם.

ועוד אם היה בא שליח ב"ד של מעלה ביום ר"ה לבהכנ"ס ואומר לכל אחד מהמתפללים את פסק דינו בידו יחיה או ימות, זכאי או חייב, כולנו היינו עושים מאמצים כבירים ועובדים קשה כל חודש אלול כדי לזכות בדין ביום הדין, ואז חודש אלול היה נראה אחרת לגמרי, מסירות נפש לכל דבר שבקדושה.

– זו התורה, מספרת עם בעלה – שכל ספוריו בדברי תורה.

ימים גורליים לכל אחד ואחד מאיתנו, אסור להתמהמה!! זה הזמן שנקבל קבלות כדי לזכות ביום הדין

וצריך לדעת, כי חודש אלול הוא זמן מלחמה ואסור לאבד אפי' חלק מזמנו אלא חייבים לנצל כל רגע, וכך הרבה סבל ומכאובים נוכל למנוע, אם רק לנצל את המתנה הגדולה שנתן לנו הקב"ה.

ולבן עתה מתחילים את חודש הרחמים והסליחות והם ארבעים יום 30 יום של חודש אלול ועוד עשרה ימים של תשרי שבהם שערי שמים פתוחים והאדם יכול לקבל עליו תשובה ומעשים טובים ומקבלים אותו באהבה וכמו שכתב רבינו האר"י ז"ל שמתגלים עתה י"ג מכילין דרחמי ויש רחמים גדולים מאוד והתפילה והתשובה מתקבלות.

היצר הרע רוצה לגנוב לאדם את חודש אלול ויחד עם זה כל השנה הבאה המשיל 'המגיד מדובנא' לבעל חנות אשר הרוויח בכל יום הון רב, ומדי יום ביומו בעת נעילת החנות היה שולח נער עם כספו אשר הרוויח להפקידו בכנק, ויהי כראות 'גנב העיר' שנער זה עובר ברחובה עיר בכל יום בשעה קבועה עם צרור הכסף הגדול,

שם עיניו להשיב את הכסף אליו, אך לא היה יכול לשדרו מהנער כיון שבאותה שעה שהילך עם הממון בידו היה רחוב העיר מלא באנשים, והיאך יגנבהו לעיני כל הקהל, אמנם 'גנב העיר' אינו מתייאש, וחישב עד שמצא תחבולות היאך יבוא כל הכסף אל ידיו, וממחשבה למעשה, ברחוב ההוא היה יושב חייט מומחה התופר בגדי שרד לשרים ורוזנים, באחד הימים נכנס הגנב אל החייט ואמר לו, הנני שלוחו של פלוני מעשירי העיירה, אשר שלחני להזמין בעבורו חליפה ברוב פאר והדר כראוי לעשיר שכמותו, אמר החייט, אכן אצלי הוא המקום הנכון לכך, אך יואיל כבוד העשיר לבוא הנה שאוכל למדוד את מידת החליפה, אמר לו השליח, אדוני עסוק עד מאד ואין עיתותו בידו לבוא הנה, לכך ביקש ממני, שאחפש ברחוב העיר אדם השווה למידות גופו ועליו נמדוד את החליפה, וכך יצאו שניהם להמתין ברחובה של עיר לאדם התואם במידותיו לעשיר...

ויהי כאשר עבר נער זה והממון בידיו, אמר הגנב לחייט מידות נער זה מתאימות למידות אדוני, קרא החייט לנער ואמר לו, האם תוכל לגמול עמי הסד ולמדוד חליפה זו, והנער הסכים, נכנס לחנותו של החייט ופשט את חליפתו שלו ואף הוריד מידו את אמתחת המעות בכדי למדוד את החליפה החדשה, באותו רגע תפס הגנב את אמתחת המעות וברח עמה, הנער שרצה לרדוף אחריו, נעצר על ידי החייט שתפסו בשתי ידיו בזעקו, אין אתה יוצא מכאן כשהגך לבוש בחליפה שלי... וכך עלה בידו של הגנב להוציא ממנו את כל המעות. ואמר המגיד מדובנא שלכך אנו דומים, שבחודש אלול יש בדינו 'אמתחת מעות' פי כמה וכמה מאשר אנו משערים, ובכוחנו לפעול לעצמנו כתיבה וחיטימה טובה לשנה הבאה עלינו לטובה, לשוב ולהתקרב אל השי"ת, לעלות ולהתעלות ברוחניות ובגשמיות אי לכך בא היצר, זה 'הגנב הגדול', מלביש עלינו 'חליפותיו', לא רק על גופנו, כי אם ובעיקר על מוחנו וליבנו, כל אחד כפי מידותיו ושמויותיו, וכך מסוח הוא את דעתנו ומאבד אוצר יקר זה מדינו, עד שכאשר נפקח עינינו לראות את 'הגניבה' יזעק הוא לעברנו, אין בידך לברוח, כיון שהגך לבוש בחליפה שלי... והנה זאת ברור ומוסכם שבאם היה אחד מגיע אל אותו נער וזועק לו, היזהר והישמר מפני אותו נוכל שכל מאוויו הם לשדוד את מעותיך, ודאי שהיה הנער משליך את החליפה מעליו ושומר על צרור הכסף כעל בבת עינו, ולדידך, זהו קול השופר שתוקעים בחודש אלול לעורר אותנו ולצעוק אלינו בקול גדול, עורו ישנים משנתכם, היזהרו והישמרו ממעללי היצר הרע הנוער בכם ורוצה לנגוב מידכם את כל החודש הנעלה הזה, ואת כל השנה הבאה לטובה התלויה בחודש זה, השליכו מעמכם את כל המרדות והתחזקו בעבודת הבורא יתעלה.

והנה נודע כי הקב"ה מנהיג את העולם הזה ע"י צרופי אותיות התורה הקדושה, וכאשר האותיות יורדות למטה לעוה"ז הן מצטרפות לפי מדרגת המקבלים.

וצריך לידע שכל ההשפעות שהקב"ה משפיע לנו מן השמים הן חסד ורחמים, אלא שבירידתן למטה הם משתנות כפי מדרגת המקבלים, אם המקבלים עובדים את השי"ת אז האותיות נשארות למטה כמו שהיו למעלה – חסד ורחמים.

אבל אם המקבלים לא ראויים לקבל את השפע היורד מחמת רוע מעשיהם, כי אז מקבלות האותיות צרוף אחר והחסד הופך לדין ח"ו לדוגמה העג"ג – נגע, השפע – פשע, תם – מת, רצה – צרה וכו'.

וכאשר האדם חוזר בתשובה ומתפלל לקב"ה הרי הוא מחזיר צרופי האותיות כפי שהיו למעלה לחסד ולרחמים וכך מתבטל הדין.

וא"כ כל ההשפעות שמשפיע הבורא יתברך לנבראים בעוה"ז נובעות מצרופי אותיות התורה הקדושה שבה נברא העולם, כי התורה היא כלי אמנותו של השי"ת, הסתכל בתורה וברא את העולם, כמש"כ "בראשית" ברא אלהים ואין ראשית אלא תורה ובה ברא את העולם, והקב"ה השתמש באותיות התורה כאומן המשתמש בכלי אומנותו ועושה מהם כל מיני צירופי אותיות כדי לברוא את העולם ולהחיות בהם כל הנבראים.

וצריך לידע כי הפסוק אומר "מפי עליון לא תצא הרעות" אלא כאשר יורדות אותיות השפע למטה, הנה מחמת מעשה התחתונים הם משתנות, לכן עתה בחודש הרחמים והסליחות נוכל ע"י התשובה והמעשים הטובים להפוך את הכל לטובה.

השם יתברך יזכה אותנו לחזור בתשובה שלימה לפניו, יסיר מאתנו את לב האבן, יתן לנו לב בשר שנועק אליו ונעשה רצונו, ונלך בדרכיו תמיד, לעבדו וליראה אותו, ונהיה לו עבדים נאמנים כן יהי רצון.

ביאור ההפטרה

הפטרת שופטים

הקשר בין ההפטרה לפרשה

הפטרה זו היא הרביעית משבע הפטרות של נחמה, שמפטירין בשבע שבתות של נחמה החל משבת הראשונה שאחרי תשעה באב.

תוכן ההפטרה

ה' אומר לציון שהוא בעצמו ינחם אותה, ואין לה לפחד מבני אדם שסופם למות, אך היא שכחה את ה' ופחדה מהמציקים לה, ולא עוד אלא אפילו אם רק תכננו להציק לה, היא כבר מפחדת.

אך עם כל זאת, ה' מבטיח שיוציאם מן הגלות מהר, רק שיתכוננו וידעו גבורתו וישענו עליו, כי כל זמן שדבר ה' בפיך אני אגן עליך עד שיבוא זמן קיבוץ גלויות, שאז אני אטע שמים חדשים ואיסד ארץ חדשה, וכולם יראו על בני ציון שהם עם ה'.

ולכן פונה לציון להתעורר בתשובה, ולהגאל מיד כי הדבר תלוי בה, כי כבר נענשה על כל הטאתיה, שחלק מבניה מתו ברעב וחלקם מתו בחרב, לכן ה' יסיר ממנה את הפורענות ויביא אותה על הגוים, שגרמו לישראל יגון ואנחה.

וירושלים תחזור לתפארתה כפי שהיתה בעבר, ע"י תשובה ומעשים טובים. וכשיגאלם הרי השמחה והשירה ירבו בירושלים וכולם יכירו את שמו יתברך,

וכשיצאו מהגולה לא יצאו בחפזון כדרך שיצאו ישראל ממצרים, אלא יצאו בנחת ובשלוה וה' ילך לפניהם ולאחריהם לשומרם שלא יזקו.

ישעיה פרק נ"א פסוק י"ב – פרק נ"ב פסוק י"ב.

יב אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מְנַחֲמֶכֶם [א] אני הוא שמנחם אתכם, וא"כ הם תנחומים שיש בהם ממש

[א] אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מְנַחֲמֶכֶם – הן על צערכם על צרות עצמכם, והן על צערכם בגלל חילול

(מ"ד), ובבקשה תתבונני **מי-את** בת צדיקים ומלאה זכויות וא"כ למה **ותיראי מאנוש** מאדם

עינים והארות

אלילים, ראו מה הם עושים... באותה שעה אמר הקב"ה שמעתי הרפת מואב וגדופי בני עמון, לכן חי אני נאם ה' כי מואב כסדום תהיה ובני עמון כעמורה. ואנושה באה עלי מכה גברתנית ומתשת אותי, ואקוה לגוד ואין ולמנחמים ולא מצאתי, אמר הקב"ה אנכי אנכי הוא מנחמכם. אמר רבן שמעון בן גמליאל דרכו של אב לרחם, כרחם אב על בנים, ודרכה של אם לנחם, כאיש אשר אמו תנחמו, אמר הקב"ה אנא עבדית דאבא ודאמא, אנכי אנכי הוא מנחמכם. (ילק"ש)

אמר רבי אבא בשם רבי שמעון בן לקיש משל למלך שכעס על מטרונא וטרדה והוציאה מתוך פלמין שלו, לאחר ימים בקש להחזירה, אמרה יכפול כתובתי ואחר כך הוא מחזירני, כך אמר הקב"ה לישראל, בני בסיני אמרתי לכם פעם אחת אנכי ה' אלקיך, ובירושלים לעתיד לבא אני אומר לכם שתי פעמים אנכי אנכי הוא מנחמכם... באנכי אני מביא גואל, הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא, באנכי אני מנחם אתכם, אנכי אנכי הוא מנחמכם (פסיקתא).

הוא מנחמכם — רבי מנחמא בשם רבי אבין, מאותה נהימה שנהמתם בסיני ואמרתם כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע אנכי אנכי הוא מנחמכם. מי את ותראי — לא את שאמרת לי בים מי כמוכה, ותיראי מאנוש ימות, למה את מתיראת, שמא אין את יודעת מי את, אין את בתו של אברהם יצחק ויעקב, בתם של שלשה הררי עולם את, ואת מתיראת מן בריה ומן אנוש, אנוש שהיום חי ומחר הוא מת. אין את יודעת מה עשיתי לכל אותם שנזדווגו להם, אמרפל שנזדווג לאברהם, פלשתים ואבימלך שנזדווגו ליצחק, עשו שנזדווג ליעקב הפלתי אותם בידם, כך כל מי שיבא ויזדווג לכם נופל לפניכם. (ילק"ש)

השכינה, על ידי העמים שרדפו אתכם וחירפו שם ה'. ונאמר בלשון כפולה — "אנכי אנכי" היינו, אף על פי שהיה חורבן אחד ועתיד היה להיות חורבן שני, אל תתייאשו מן הגאולה, כי אנכי אנכי הוא מנחמכם, שהגאולות הראשונות היו על ידי שליח ולכן היה שיעבוד אחריהן, לא כן הגאולה העתידה להיות על ידי הקדוש ברוך הוא, כי הוא יהיה בניין מעשה ידי ה', ויהיה בניין עדי עד.

ועוד אנכי אנכי הוא מנחמכם, כיון שאני כביכול מרגיש בצערכם כמו שנאמר (ישעיה סג, ט): "בכל צרתם לו צר", הרי התנחומין הינם נאמנים, ולכן קבלו אותם (מעם לועז).

אנכי אנכי הוא מנחמכם — בסיני קבלו שתי אנכי (שמות כ, ב): "אנכי ה' אלהיך" (שם שם, ד); "כי אנכי ה' אלהיך אל קנא", ולפיכך הקדוש ברוך הוא מנחם בשנים "אנכי אנכי".

דבר אחר ב"אנכי" בראתי העליונים ואת התחתונים; (ישעיה מה, ז): "אני ה' עושה כל אלה"; ב"אנכי" בראתי אדם (ישעיה מה, יב): "אנכי עשיתי ארץ, ואדם עליה בראתי"; ב"אנכי" דברתי עם אברהם (בראשית טו, ב): "אל תירא אברהם אנכי מגן לך"; ב"אנכי" דברתי עם יצחק (שם כד,): "אנכי אלהי אברהם אביך"; ב"אנכי" דברתי עם יעקב (שם מו, ד): "אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה"; וגם על משה נגלה ב"אנכי" (שמות ג, ו): "אנכי האל אלהי אביך" לכן "אנכי אנכי הוא מנחמכם".

אנכי אנכי הוא מנחמכם — זהו שאמר הכתוב חרפה שברה לבי ואנושה חרפה שחרפו עמונים ומואבים. אתה מוצא כיון שגרמו העונות ונכנסו אויבים לירושלים נכנסו עמהם עמונים ומואבים לבית קדש הקדשים, ונטלו את הכרובים ונתנום בכליבה והיו מחזרים אותם בכל חוצות ירושלים, והיו אומרים לא היו ישראל אומרים אין אנו עובדי

שסופו יָמוֹת (רש"י) וכפל דבריו ואמר **וּמִבֶּן-אָדָם** אשר הוא כְּחֶצִיר [דשא ועשב] **יִנָּתֵן**

שסופו לבלות ולהתייבש (מ"ד): יג ואיך **וּתְשֻׁבָה** שכחת את **יְהוָה עֲשֵׂךָ** [ב] שעשה אותך ולא

נשענת עליו, והרי הכל שלו כי הוא **נוֹטָה יֶסֶד** שָׁמַיִם וְיֶסֶד אָרֶץ [ג] **וּתְפַחַד תָּמִיד**

כָּל-הַיּוֹם מִפְּנֵי חַמַּת כעס הַמִּצִּיק של האויב המציק והמטעבד אתכם, ואתם עוד

כְּאִשֶּׁר האויב רק **כּוֹנֵן** תכנן והתכונן **לְהַשְׁחִית** וכבר אתה מפחד ממנו **וְאֵיךָ** ואיפה

חַמַּת כעס הַמִּצִּיק הרי מחר איננו כי ימות, וא"כ מדוע שכחת את המקום ב"ה ותפחד מן המציק (רש"י

ומ"ד): יד הרי לא תזיקך חמת המציק, כי **מַהֲרָ צִעָה** [ענין שלטול] ישראל שהיה נע ונד וגולה, מִיָּהָר

לְהַפְתָּח [ד] להשתחרר מהגלות (רד"ק), ואף בגלות **וְלֹא-יָמוֹת** [הצדיק (ת"י)] **לְשַׁחַת** ולא יהיו

עיונים והארות

מתבהלים בכל יום. מפני חמת המציק זה המן, וימלא המן על מרדכי חמה... (ילק"ש)
 [ד] מהר צעה להפתח - כאדם שהוא ממהר בפסיעתו להפתח בשביל שלא ימות ורץ לכל מקום שלא יחסר לחמו, ואתם מתיראים ממנו. אמר רב שיזבי בשם רבי אלעזר בן עזריה קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף, שנאמר מהר צועה להפתח וגו', וכתוב בתריה ואנכי ה' אלקיך רוגע הים, רבי המא בר חנינא אמר יותר מקריעת ים סוף, דהא כתיב בתריה רוגע הים. אמר רב ששת משום ר' אלעזר בן עזריה קשים נקביו של אדם מיום המיתה, שנאמר מהר צועה להפתח וגו' (פסחים קי"ח). ולא יחסר לחמו ואנכי ה' אלקיך רוגע הים, למה סמך יציאת מצרים ללחם, אלא בשם שעשה הקב"ה כמה נסים לגאול את ישראל, כך הוא עושה בפרוסה הזו. א"ר שמואל בר נחמני קשה היא הפרוסה מן הגאולה, אתה מוצא הגאולה תלה במלאך, המלאך הגואל אותי, אבל כשבא לפרוסה כתיב האלקים הרועה אותי. (ילק"ש)

אנכי אנכי הוא מנחמכם - יבואר על פי מה שאמרו בזהר הקדוש, דהאומות ע"י שהם תחת השרים, כשנפל השר נופלת אומתו, כי בלא נפילת השר לא תיפול, כמו שאמר הכתוב (כד, כא) 'יפקוד ה' על צבא המרום וגו'. אמנם אנו בני אל חי בנים לה', וכשם שהוא חי וקיים, כך ישראל יעמדו על עמדם. וזה שכתוב 'אנכי אנכי שאנני חי וקיים, 'אנכי ראשון ו'אנכי אחרון', הוא מנחמכם, שכיון שאני חי וקיים, ואת נחמתכם שגם אתם קיימים. (צוארי שלל)
 [ב] ותשכה ה' עושיך - בצרת המן הכתוב מדבר, שנתיראו לשעה אחת ונתיאשו מן הגאולה, אמר רשב"ג ראויים היו ישראל שלא להגאל מצרת המן אלולא שהסכימו לדעת יעקב אביהם, ששמע מפי הדבור הנה אנכי עמך, ונתירא מן עשו, ויירא יעקב מאד ויצר לו. (ילק"ש)
 [ג] נוטה שמים ויוסד ארץ - אמר לו הקב"ה שכחתם מה שאמרת לי לירמיה אם ימדו שמים מלמעלה ויחקרו וגו', רואים את השמים במקומם ואתם מתיראים. ותפחד תמיד כל היום פרוודוגמא שלו פרוסה בחדש הראשון הוא חדש ניסן, והיו

מתים ונשחתים (מ"ד) **וְלֹא יִחְסַר לְחֵמוֹ:** טו ולמה לא תשען עלי, הרי **וְאֲנֹכִי יְהוָה**

אֱלֹהֶיךָ והכל בידי, פעם **רַגַע** בוקע את **תַּיִם** [ח] לבל יהלוך במהלכו, ופעם יצוה [ו] **וַיִּהְיֶהמוּ** בקול

גדול **גַּלְיוֹ** גלי הים **יְהוָה צְבָאוֹת שָׁמוֹ** הוא המושל בצבאות השמים והארץ (מ"ד):

טז **וְאֲשִׁים דְּבַרִי** דברי התורה [ז] **בְּפִיךָ** לדבר במ (מ"ד) **וּבְצֵל יְדֵי כַּסִּיתֶיךָ** והגנתי

עליך מפני האויבים, וכל זה עד שתבא עת **לְנִטְעַ שָׁמַיִם** [ח] **וְלִיסֹד אֶרֶץ** [ט] חדשים בקיבוץ

גלויות שיהיו עם ישראל עולם חדש **וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן** על בני ציון (רד"ק) **עַמִּי-אַתָּה** [י] ויראו

עיונים והארות

[ח] ויונתן תרגם – לנטוע שמים וליסוד ארץ – זה ישראל שנאמר עליהם שירבו כוכבי השמים, וכעפר הארץ. והמלבי"ם ב' המליצה היא שאי אפשר שהוקות שמים וארץ ודרכי המבע יעכבו בידי מעשות זאת, כי אז אבטל חקותיהם, ואיסוד שמים חדשים, כלבד שאמלא דברי אשר שמתי בפִיךָ לאמר לְצִיּוֹן עמי אתה.

[ט] תמן תנינן רבן שמעון בן גמליאל אומר על שלשה דברים העולם עומד, על התורה, ועל העבודה ועל גמילות חסדים, ר' יהושע דסכנין בשם רבי לוי שלשתם בפסוק אחד, ואשים דברי בפִיךָ אלו דברי תורה, ובצל ידי כסיתך אלו גמילות חסדים שכל העוסק בגמילות חסדים זוכה לחסות בצלו של הקב"ה, הדא הוא דכתיב מה יקר חסדך אלקים ובני אדם בצל כנפוך יחסיון. לנטוע שמים וליסוד ארץ וגו' אלו הקרבנות (ירושלמי תענית ד')

[י] אמר ר' חנינא בר פפא הזרנו על כל המקרא ולא מצינו מקום שנקראו ישראל ציון, והיכן מצינו כאן ולאמר לְצִיּוֹן עמי אתה, בזכות התורה נבראו שמים וארץ, שנאמר ואשים דברי בפִיךָ וגו' לנטוע שמים וליסוד ארץ. דבר אחר בזכות ציון נבראו שמים וארץ, שנאמר ולאמר לְצִיּוֹן עמי אתה (פסיקתא).

ומובא בספר "מעם לועז" מעם לוח: כי כשם שקריעת ים סוף היתה בשביל האמונה, כי המים באו עד צוארם, כך עניין הפרנסה, שאם אין נותנים מן השמים – לשוא יעמול האדם, ולכן נקרא סדר זרעים (הסדר הראשון מששה סדרי משנה) – אמונה, כי בצמיחת הזרעים האדם רואה בעליל שהוא זקוק לעזרה מן השמים, וכן בפרנסה, שאם האדם עושה חשבון בינו לבין עצמו, שאכן ירויה כך וכך – סופו שיפסיד, ודוקא בהיסת הדעת בא לו ריווח.

[ח] ויונתן תרגם, רגע הים – גער בים. ויהמו גליו – הרד"ק פירש בענין אחר עיי"ש.

[ז] ויהמו גליו ה' צבאות שמו – וכי מה ראה הים וברח, ר' יהודה אומר מקלו של משה, ר' נחמיה אמר שם המפורש היה חקוק עליו ה' צבאות ראה וברח (פסיקתא).

[ז] ואשים דברי בפִיךָ וכו' – כל העוסק בתורה לשמה כאילו בנה פלטרין של מעלה ושל מטה שנאמר ואשים דברי בפִיךָ וגו' לנטוע שמים וליסוד ארץ (סנהדרין צט:)

ויונתן תרגם – ושמתי נבואתי בפִיךָ – ולדבריו מדבר על ישעיה ולא כלפי ישראל, ועיין רד"ק. ובמלבי"ם כעין ת"י שמתי דבר הבטחתי בפִיךָ מה שהבטחתי להושיעך.

עליהם שיש להם שפע טובה מרובה: **יִזְכְּרוּ יְרוּשָׁלַיִם הַתְּעוֹרָרִי** מתדרמת הגלות והצער

קוֹמֵי יְרוּשָׁלַיִם צאי מהגלות (ע"פ רד"ק ומ"ד), כי בך הדבר תלוי (מלבי"ם) **אֲשֶׁר שְׁתֵּית מִיַּד**

יְהוָה אֶת-כּוֹס חַמָּתוֹ אֶת-קִבְעַת את השמרים שבתחנית הכוס (רש"י) **כּוֹס**

הַתְּרַעְלָה שיש בו רעלי סם המות **שְׁתֵּית וּמְצִית** ומצצת גם את הטיפות האחרונות, וכוונתו, כי

כל הרעות והקללות כבר באו עליך ולא יוסיפו לבא עוד (רד"ק): **יִזְכְּרוּ בְּגוֹלָה (רד"ק) אֵינֶן-מְנַהֵל לָהּ**

אין מי שינחם אותה (ת"י) וי"מ לא היה מי שינהל וינהיג אותה (מלבי"ם) **מִכָּל-בָּנִים שִׁילָדָה** [בניה

הקטנים (מלבי"ם)] **וְאֵין מִי שֶׁמִּחְזִיק בְּיָדָהּ** שלא תיפול לארץ **מִכָּל הַבָּנִים שִׁגְדָלָה** [בניה

הגדולים (מלבי"ם)] כי מכולם אפס הכח והממשלה (מ"ד): **יֵט שְׁתֵּים** שתי צרות **הִנֵּה קָרָאתִיךָ** קרו

לְךָ מִי יְנוּד [יא] [יזקנון (רש"י ירמיה טו, ה) וינחם (מלבי"ם)] **לָךְ מִן הַשֹּׁד וְהַשֶּׁבֶר** שהם **וְהָרַעַב**

וְהַחֶרֶב (רד"ק) [יב] **מִי אֲנַחֲמֶךָ** איזה עם לקה כמותך שיהיה לך לתנחומים, לאמר, גם עם פלוני לקה

(רש"י): **כִּי בְנִיךָ עֲלָפוּ** התעלפו (רד"ק) מחסרון לחם ומים, והמתים מהרעב והחרב **שָׁכְבוּ בְּרֹאשׁ**

כָּל-חוֹצוֹת ואין להם קובר (מ"ד) **כְּתוּא** כשור הבר **מִכְּמָר** הנתפס ברשת (רד"ק) שאינו יכול

לזוז ממקומו (מ"ד), וזה מחמת שישאל בזמן הגלות הם **הַמְּלֵאִים חַמַּת** [כעס] מ'יהוה ו**יַעֲרַת**

[וניזפה] מ'אלהיך: [חמת ה' - מידת הרחמים כנגד המתים בחרב, הקל מן המתים ברעב הנקראים גערת אלהיך

- מידת הדין (אהבת יוסף)]: **כִּי לָבֵן** מכיון שקיבלת גמול עוונך **שְׁמַעִי-נָא זֹאת עֲנִיָּה**

וּשְׁכַרְתַּ מבולבלת כשיכור (מ"ד) **וְלֹא מִיֵּין** [יג] אלא מחמת הצרות (רד"ק): **כִּי כַּח-אָמַר**

עיונים והארות

לפטור את כל העולם כלו מיום הדין מיום שחרב בית המקדש ועד עכשיו, שנאמר לכן שמעי נא זאת עניה וגו'. מיתבי שכור מקחו מקח וממכרו ממכר, עבר עבירה שיש בה מיתה ממיזין אתו, מלקות מלקין אותו, כללו של דבר הרי הוא כפקח

[יא] ויונתן תרגם לא יכלית למיקם.

[יב] ויונתן תרגם - דהם ד' רעות עי"ש, ולפ"ז מ"ש שתיים רעות יהיה פירושו כמ"ש רש"י שהצרות באו כפולות שתיים שתיים ולעולם הם ד'.

[יג] א"ר ששת בשם ר' אלעזר בן עזריה, יכולני

אֲדַנְיָהּ יְהוֹה וְאֵלֵהֶיךָ אֲשֶׁר יָרִיב אֶת רֵיב עַמּוֹ לְשֵׁלֶם גְּמוּלָ לְמַרְעִים לְהֵם הַגִּזְה
 לְקַחְתִּי מִיָּדְךָ אֶת-כּוֹס הַתְּרִיעָלָה הַמְלֵאָה רַעַל וְסֵם הַמּוּוֹת, וְכַפַּל וְאָמַר
 אֶת-קַבְּעֵת הַשְּׂמֵרִים הַקְּבוּעִים בַּתְּחִיתָת הַכּוֹס, שֶׁהוּא כּוֹס הַמְלֵאָה מִבְּחַמְתִּי אִקַּח מִיָּדְךָ
 וְלֹא-תוֹסִיפִי לְשִׁתּוֹתָה עוֹד וְלֹא יִהְיֶה לְךָ יוֹתֵר שׁוּם צָרוֹת (מ"ד): כִּג וְשִׁמְתִּיהָ אֶת
 כּוֹס הַתְּרִיעָלָה (מ"ד) בְּיַד אוֹתָם מוֹנִיָּךְ שֶׁעָשׂוּ לְךָ צָרוֹת וַיִּגּוֹן וַאֲנַחָה אֲשֶׁר-אָמְרוּ לְנַפְשֶׁךָ
 וְנִשְׁמַתְךָ (מַלְבִּיִּים) שְׁתִּי הַתְּכּוּפִפִי לְאֶרֶץ וְנַעֲבָרָה עֲלֶיךָ (מ"ד) וְתִשְׁיִמֵי כְּאֶרֶץ גִּזְוֹךָ גּוֹפֶךָ
 וְכַחֲוִיץ כְּשׁוֹק, לְהִיּוֹת מוֹדֵד כֶּף רַגֶּל לְעַבְרִים וְשׁוֹבִים (רד"ק):

א עוֹרֵי הַקִּיצִי עוֹרֵי צִיּוֹן מֵתְרַדְמֵת הַצֶּעֶר וְהַגְלוֹת וְלִבְשֵׁי עֲנָן הַעֲזוּ וְהַכַּחַת שֶׁהִיָּה לְךָ בַּעֲבַר צִיּוֹן
 לִבְשֵׁי | בְּגָדֵי תִפְאָרְתְּךָ יְרוּשָׁלַם עִיר הַקֹּדֶשׁ וְתַהֲיִי בְשִׂמְחָה כִּי לֹא
 יוֹסִיף יָבֹא-בְךָ עוֹד עָרֶל וְטָמֵא [יד] לְמִשׁוֹל בְּךָ (מ"ד): ב הַתְּנַעֲרֵי מֵעַפָּר

עֵינַיִם וְהָאָרוֹת

ישום אויב לבלות את עמנו בארצות פוורינו, שכן נאמר מפורש (בראשית לב, ט): "אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו — והיה המחנה הנשאר לפלטה".

מתוך תשובתו של ה"חפץ חיים", הבין השואל כי סכנה גדולה מאיימת על העולם היהודי. והוא הוסיף לשאול: ואם חלילה והם יצליח הצורך להשמיד חלק מעמנו, היכן יהיה המחנה הנשאר לפלטה? השיב ה"חפץ חיים": גם הדבר הזה נאמר מפורשות בדברי הנביאים. וכך נאמר בספר עובדיה (א, יז): "ובהר ציון תהיה פלטה והיה קודש".

לשמע תשובותיו של ה"חפץ חיים" יצא הרב השואל נסער ונרעד מעם חדרו של הצדיק. הוא הבין כי בעניני הקדושות מרחיקות הראות, צופה ה"חפץ חיים" חורבן שיפקוד את יהדות אירופה.

לכל דבריו, אלא שפמור מן התפלה, מאי יכולני לפטור דקאמר נמי מדין תפלה. א"ר חנינא לא שנו אלא שלא הגיע לשכרותו של לופ, אבל הגיע פטור מכולם (עירובין ס"ד).

א"ר זריקא ור' יוחנן בשם ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי, המיצר אסור להתפלל, מה טעם שנאמר לכן שמעי נא זאת עניה וגו' (ירושלמי ברכות פ"ה).

[יד] מסופר על ה"חפץ חיים" זצ"ל, שכאשר עלו הנאצים ימ"ש בשנת תרצ"ג לשלטון בגרמניה, ומנהיגם היטלר הכריז שמטרתו להכחיד חלילה את שם ישראל, פנה אחד מראשי הישיבות בראדן אל ה"חפץ חיים" בשאלה שכולה דאגה: מה יהא גורל אחינו, והרי הצורך הרשע אומר להשמיד, להרוג ולאבד? השיב לו ה"חפץ חיים": הדבר לא יעלה בידו! מעולם לא הצליח שום צורך

הגלות (רד"ק) **קוּמִי** מן הארץ (רש"י) **שְׁבִי יְרוּשָׁלַם** על כסא המלוכה (ת"י) (התפתחו)
הִתְפַּתְחִי התידי **מוֹסְרִי** את העול שקשור על **צִוְּאֵיךְ שְׁבִיָה בַת-צִיּוֹן** השבויה
 בגלות (רד"ק): **גְּפִי-כֹה אָמַר יְהוָה [טו]** **חֲנַם** בלי כסף אלא בעוונותיכם **נִמְכַּרְתֶּם** ולכן
וְלֹא בְכֶסֶף תִּנְאַלּוּ בתשובה (רד"ק) ובמעשים טובים תגאלו: **דְּפִי כֹה אָמַר אֲדֹנָי**
יְהוָה מִצְרַיִם יֵרֵד-עָמִי בְּרֵאשֵׁנָה לְגֹר שָׁם והם כלכלו אותם, ולכן מה שדחזיקו
 במ אח"כ לא היה עול גדול (רש"י), וי"מ שגם מצרים לא היה לו דין להעבידם בפרך כי לגור באו (רד"ק): **וְאֲשׁוּר**
 אבל מלך בבל, שהוא הגלה את ישראל מארץ ישראל, בודאי ש**בְּאַפִּם** בהנם **עִשְׂקוּ** [גזלו] בלא משפט
 (רש"י ורד"ק): **הִ וְעַתָּה** בזו הגלות השלישית, גלות טיטוס **מַה-לִּי-פֹה** למה אני שוהה ומשדה בני
 כאן **נְאֻם-יְהוָה כִּי-לָקַח עָמִי חֲנַם** אינם מתעכבים בגלות בשביל לשלם כסף אלא עבור
 עוונותיהם וכבר לקחו עונשם (**משלו**) ו**מִשְׁלֹו** המושלים בהם (רד"ק) **יְהִי לִילּוֹ** מתפארים
 בהצלחתם (ת"י) שלקחום לעבדים חנם (מלבי"ם) וי"מ שזו צעקת בני" - מלשון יללה (רד"ק) **נְאֻם-יְהוָה**
וְתִמֵּד כָּל-הַיּוֹם שָׁמַי מִנְּאִץ מחולל ומבוזה בעיניהם (מ"ד): **וְ לָכֵן** כשאגאלם **יֵדַע**
 יכירו **עָמִי שָׁמַי** המורה ומלמד שאני אדון ושליש **לָכֵן** גם ידע **בַּיּוֹם הַהוּא**
כִּי-אֲנִי-הוּא הַמְּדַבֵּר והמבטיח לגואלם **הַנְּנִי** קיימתי הבטחתי (רש"י): **זְמַה-נְאֻוֹ**

עיונים והארות

עונותיכם נתגדלה ונתרבית הסטרא אחרא, מניצוצות הקדושה מהמצות והלימוד. וע"י זה נשתעבדתם לאומות, כי במה שהשר למעלה נתחזק, היה כח באומתו לשעבדכם. ו'לא בכסף תגאלו', הכונה שהסטרא אחרא 'חנם' תהיה, בלא כסף ניצוצות הקדושה והמצות שהם כסף, והיא ריקה ומבוקה מכל טוב האמיתי, או תגאלו. (צוארי שלל אות א')

ולעומת זאת סמוך היה ובטות, כפי ששמע מפי הצדיק, כי ארץ ישראל תנצל מן הפורענות. חלפו שנים לא רבות. ה"חפץ חיים" כבר נתבקש לישיבה של מעלה — אך הדברים ששמע מפיו אותו רב בשנת תרצ"ג אכן התרחשו. על יהדות אירופה התרגש החורבן הנורא, ואילו היושבים בהר ציון היו לפלטה.
 [טו] בוהר הקדוש (ח"ג קת, א), 'נמכרתם', דעל ידי

כמה נאים ויפים **עַל-הַהָרִים רְגְלֵי** העולה וה**מְבַשֵּׂר** את הגאולה **מִשְׁמִיעַ** [למרחוק

(מ"ד)] קול **שְׁלוֹם** [מן האויב], קול **שְׁמֵיבֶשֶׂר טוֹב** בנין בית המקדש וצמיחת קרן דוד, קול

מִשְׁמִיעַ יְשׁוּעָה קיבוץ גלויות (מלבי"ם) **אָמַר לְצִיּוֹן** הנה **מֶלֶךְ אֱלֹהֶיךָ** [טז] הראה

מלכותו וממשלתו לכל העולם (מ"ד): **קוֹל צְפִירָה** קול הצופים העומדים על המגדלים (רש"י) [וי"ט פרנסך

(ת"י) וי"ט נביאיך (רד"ק)] **נְשָׂאוּ יְחִדּוּ יְרַנְּנוּ** [יז] בשמחה **כִּי עֵין** [יח]

עיונים והארות

ומבני לוי לא מצאתי שם, אבל לעולם הבא אני נגלה בכבודי על כל ישראל ורואין אותי וחיים לעולם שנאמר כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון, ולא עוד אלא שהם מראים את כבודי זה לזה באצבע שנאמר ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו וגו' כי זה אלהים אלהינו וגו' והכל שומעין בנצחונן של ישראל שהקב"ה עושה להם שנאמר שמעו זאת כל העמים האוינו כל יושבי הדר, שיתו לבכם לחילה לחיילותיה דסלקין לה, ד"א לחילה לשורה (ילקוט שמעוני תהלים פרק מה רמז תשנז). ובנתחומא איתא שבשעה שהקב"ה מגלה שכינתו על ישראל אינו נגלה עליהם כאחת מפני שאינן יכולין לעמוד באותה טובה בפעם אחת, שאם יגלה להם טובתו כאחת ימותו כלם, ראה מה כתיב (שם סד) ומעולם לא שמעו לא האוינו עין לא ראתה אלהים וזולתך יעשה למחכה לו, צא ולמד מיוסף בשעה שנתרועע לאחיו לאחר כמה שנים אמר להם אני יוסף אחיכם מתו כלם ולא יכלו לענות אותו וגו' הקב"ה עאכ"ו, אלא מה הקב"ה עושה מתגלה להם קמעא קמעא, בתחילה משיש את המדבר שנאמר ישושם מדבר וציה ואח"כ תגל ערבה ותפרח כחבצלת ואחרי כן פרוח תפרח ואחרי כן כבוד הלבנון נתן לה ואח"כ המה יראו כבוד ה' הדר אלהינו, לפיכך אמר דוד (תהלים קב) כי בנה ה' ציון נראה בכבודו ואומר (ישעיה נב) כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון ואומר

[טז] מה נאוו על ההרים בשעה שהקב"ה גואל את ישראל שלשה ימים קודם שיבא משיח בא אליהו ועומד על הרי ישראל ובוכה ומספיד עליהם, ואומר להם הרי ארץ ישראל עד מתי אתם עומדים בארץ ציה ושוממה, וקולו נשמע מסוף העולם ועד סופו, ואחר כך אומר להם בא שלום לעולם בא שלום לעולם, שנאמר מה נאוו על ההרים רגלי מבשר משמיע שלום. כיון ששמעו רשעים הם שמחים ואומרים זה לזה בא שלום לנו. ביום שני בא ועומד על הרי ישראל ואומר באה טובה לעולם, באה טובה לעולם, שנאמר מבשר טוב, ביום שלישי בא ועומד על הרי ישראל ואומר באת ישועה לעולם, באת ישועה לעולם, שנאמר משמיע ישועה, וכיון שהוא רואה את הרשעים שהם אומרים כך, אומר לציין מלך אלקיך (פסיקתא רבת"י).

[יז] א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן מכאן לתחיית המתים מן התורה, רננו לא נאמר אלא ירננו. וא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן עתידים כל הנביאים כולם לומר שירה בקול אחד, שנאמר קול צופיך נשאו קול יחדו ירננו כי עין בעין יראו (מכילתא). [יח] בעולם הזה מי שרואה פני שכינה מתמעט והולך שנאמר כי לא יראני האדם והי. וכן אתה מוצא בשבטו של לוי כשהיו רואים פני שכינה היו מתמעטין באהל מועד, ואף כשעלו ישראל מן הגולה בקשו מהם ולא מצאו שנאמר ואבינה בעם

בְּעֵין [ויט] **יִרְאוּ** וגם במראה הנבואה (רד"ק) **בְּשׁוֹב** כאשר שב **יְהוָה** אל **עֵינָיו** להשרות שם
 שכינתו (מ"ד): ט **פְּצַחֻּ** פתחו פה להרים קול שמחה וְרִנְנֻּ יְחִדּוּ חֲרָבוֹת הַבַּתִּים הַחֲרִיבִים
 שֶׁב־**יְרוּשָׁלַם כִּי-נָחַם יְהוָה עַמּוֹ** במה שהביא להם הטובה (מ"ד) וְקִיבוֹץ הַגְּלוּיֹת (מלבי"ם), ובמה
 שֶׁנֶּאֱמַר **יְרוּשָׁלַם** מיד העכו"ם המושלים בה (מ"ד): י **חֲשָׁף** [גילה (רש"י)]: **יְהוָה אֶת-זְרוּעַ**
קַדְשׁוֹ להכות בהם (מ"ד), כלומר ישועת ישראל תהיה בגלוי (רד"ק) **לְעֵינַי כָּל-הַגּוֹיִם** ועי"ז
וְרָאוּ כָּל-אֶפְסַי-אֶרֶץ היושבים בקצות הארץ (מ"ד) **אֵת יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ** שעי"ז
 תתגלה מלכות שמים בכל העולם כולו, כי יראו שהתשועה אינה מקרית או טבעית רק היא ישועת אלהינו (מלבי"ם):
יֵא סוּרוּ סוּרוּ מהר מארץ העמים העובדים לצבא השמים ו**צֵאוּ מִשָּׁם** ובכל דבר **טָמֵא**
אֶל-תִּנְעוּ מפני טהרת הגוף והמחשבה (מלבי"ם) **צֵאוּ מִתּוֹכָהּ הַבָּרוּ** הטהרו מכל טומאה אתם
נִשְׁאֵי כְּלֵי יְהוָה חסדי האל ורחמייו הם יהיו כליכם ע"י שתקיימו את התורה והמצוות, ולא חרב והנתיב
יב כִּי לֹא בַחֲפוּזוֹן לא במרירות וברדיפה כאדם הבורח **תֵּצְאוּ וּבְמִנוּסָה לָא**
תֵּלְכוּן כאדם הבורח **כִּי-הִלַּךְ** [כ] **לְפָנֵיכֶם יְהוָה** לנחותכם הדרך, והוא גם ממתין

עיונים והארות

תלכונו למה"ד לסוחר שנכנס לשרות בפונדק עמד
 שם כל היום בלילה עמד ונטל כל אשר לו ויצא
 לדרכו עמדה הפונדקית בבקר והתחילה צווחת
 ראו הפרגמטוטוס עמד בלילה ונטל כל אשר לו
 ויצא לו שמע אותו הפרגמטוטוס ואמר מי גרם לי
 לשמוע כך אלא מפני שיצאתי בלילה לפיכך
 נשבע אני שלא אצא בלילה עוד כך התקינו
 ישראל עצמן בלילה לצאת בהשכמה עמדו
 המצרים אחר שהלכו להם ואמרו נרדוף אחריהם
 מפני שנמלו כל אשר לנו שנא' (שמות יד) וירדפו
 מצרים אחריהם א"ל הקב"ה מי גרם לכם כל אלו
 חפזן שיצאתם בו מיכן ואילך כי לא בחפזון תצאו

(שם כה) ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו
 ויושיענו (מדרש תנחומא דברים פרק א).
 [יט] כתב הנחיד"א שהראשונים פירשו עיני של
 'וכרסמנה חזיר מיער' (תהלים פ, יד) היא קטנה
 ותלויה, ועיני של 'שמע' (דברים ו, ד) קבועה
 וגדולה, ובזכות עיני של 'שמע', תתבטל עיני של
 'מיער' הרומז לעשו, וזה שכתוב 'כי עיני בעיני יראו
 בשוב ה' ציון, עב"ד. (נחל שורק אות ב).
 [כ] בעוה"ז כשאכלו ישראל את הפסח במצרים
 אכלו אותו בחפזון שנאמר וככה תאכלו אותו על
 שם כי בחפזון יצאת מארץ מצרים אבל לעתיד
 לבא (ישעיה נב) כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא

ומאספכם ומאסף לכל הנכשלים הנשואים באחרונה **אלהי ישראל** לשמור אתכם גם מאחור

מכל דודף (רש"י) וי"מ שהוא עתיד לקבץ ולאסוף כל הגלויות (ת"י):

שאלות ברש"י על הפרשה

א. מהיכן לומדים: אזהרה לדיין שלא יהיה רך לזה וקשה לזה? ומדוע?

תשובה.....

ב. על פי שניים עדים או שלושה עדים – אם עלפי שניים מתקיימת העדות על פי שלושה לא כלשכן?

הסבר.

תשובה.....

ג. הסבר: בין דם לדם, בין דין לדין, ובין נגע לנגע. דברי ריבות.

תשובה.....

ד. הסבר: לא תסור ימין ושמאל.

תשובה.....

ה. וכל העם ישמעו ויראו – מתי ישמעו כל העם הרי הם בכל הארץ?

תשובה.....

ו. ולא ירבה לו נשים – עד כמה מותר? ומהיכן לומדים זאת?

תשובה.....

ז. וכתב לו את משנה התורה הזאת – כמה ספרי תורה היה כותב ולשם מה?

תשובה.....

ח. ולבלתי סור מהמצוה – מצוה ולא מצוות? ותן דוגמא.

תשובה.....

ט. בזכות מה זכו הכהנים לזרוע והלחיים והקיבה?

תשובה.....

עיונים והארות

ומאספכם אלהי ישראל (מדרש רבה שמות פרשה יט פסקה ו).

לשעבר אני ובית דיני הייתי מהלך לפניהם שנאמר (שם יג) וה' הולך לפניהם יומם אבל לע"ל אני לבדי שנאמר (ישעיה נב) כי הולך לפניכם ה'

שאלות מספר בן איש חי שנה א

י. הסבר: ראשית דנגך. ומה שיעורה?

תשובה.....

י"א. הסבר: ראשית גז צאנך. מה הוא שיעורה? וכמה רחלות מתחייבות בגז? ואיך לומדים זאת?

תשובה.....

י"ב. מה שם עבודה זרה שבה מעבירים בנו ובתו באש?

תשובה.....

י"ג. הסבר: קוסם קסמים, מעונן, מנחש, וחובר חבר. ושואל אוב, וידעוני.

תשובה.....

י"ד. ומת הנביא ההוא – באיזו מיתה?

תשובה.....

ט"ו. מה לומדים מהמלים: לא יקום עד אחד?

תשובה.....

ט"ז. הסבר: ועמדו שני האנשים – מי הם? אשר להם הריב – מי הם?

תשובה.....

י"ז. מה לומדים מסמיכות פרשת נפש בנפש עין בעין וכו' לפרשת כי תצא למלחמה על אויבך?

תשובה.....

י"ח. הסבר: בנה בית ולא הנכו.

תשובה.....

י"ט. הסבר: אשר נטע כרם ולא הללו.

תשובה.....

כ'. הסבר: ידינו לא שפכו את הדם הזה – וכי יעלה על דעתנו שהם הרגוהו?

תשובה.....

שאלות מספר בן איש חי שנה א

א. מדוע לא מברך החתן בעצמו את ברכות האירוסין ושבע ברכות אלא מסדר הנישואין

מברך? וכמה צריכים להזהר המברך והחתן?

תשובה.....

ב. מדוע צריכים לברך הברכות על כוס יין?

תשובה.....

ג. מה יותר נכון לסיים את ברכת האירוסין: ע"י חופה בקידושין? או ע"י חופה וקידושין?

תשובה.....

ד. במה צריכה להזהר הכלה כשמקבלת את טבעת הנישואין? וממה מובחר שתהיה עשויה הטבעת?

תשובה.....

ה. באיזו אצבע נכון לשים את הטבעת? ובאיזה מזמור יש רמז לכך? ואיך?

תשובה.....

ו. איך שובר החתן את הכוס ולזכר מה?

תשובה.....

ז. מדוע מתענה החתן בערב יום חופתו? והאם גם הכלה צריכה להתענות?

תשובה.....

ומה דעת רבנו עובדיה יוסף ע"ה בעניין זה?

תשובה.....

ח. כמה אנשים צריכים להיות בברכת האירוסין וכמה בשבע הברכות?

תשובה.....

ט. אחר שגמרו שבע ברכות, מתי יברכו שוב שבע ברכות? ומה התנאים לכך? ומה יאמרו בזימון?

תשובה.....

ומה דעת רבנו עובדיה יוסף ע"ה בעניין זה?

תשובה.....

י. האם מותר לחתן לעבוד בשבעת ימי המשתה? ומה עוד אסור לו?

תשובה.....

ומה דעת רבנו עובדיה יוסף ע"ה בעניין זה?

תשובה.....

יא. מי חוגג שבעה ימים ומי רק שלושה ימים?

תשובה.....

יב. מה הדין אם ארע אחד מארבעה צומות בתוך שבעת ימי המשתה?

תשובה.....

ומה דעת רבנו עובדיה יוסף ע"ה בעניין זה?

תשובה.....

